

Ivan Kušan

KOKO U PARIZU

I NEMAŠ TI POJMA ŠTO JE PARIZ

– Predaj se! Naš si! – začuo je Koko za leđima prodoran glas i u istom trenutku snažni, koščati prsti stegli su mu vrat.

Koko je zakolutao očima i srušio se sa stolice. Bio je siguran da je već mrtav.

A onda je začuo poznati, kreštavi smijeh i, kad se usudio otvoriti oči, ugledao je iznad sebe četverouglastu, krupnu glavu prijatelja Zlatka koji je očito uživao u ovoj šali.

– Hi-hi, ti si se zbilja uplašio, Koko. Što si mislio? A? – pitao je Zlatko ne prestajući se smijati.

– Vrlo duhovito – uvrijeđeno odvrati Koko ustajući s poda što je polakše mogao kako bi bar donekle sačuvao dostojanstvo.

– Još nisam vidio da se netko ovako uplaši. Eh, stari moj, kako ćeš ti u Parizu? Pa ti ćeš pasti u nesvijest od straha, nećeš se usuditi ni preko ulice...

Pariz! Koko ionako nije mislio ni o čemu drugome nego o Parizu i bilo je suvišno da ga prijatelj podsjeća na taj grad. Još mu se uvijek činilo da sanja. Prije dvadeset dana, točno uoči svršetka školske godine, došao je u njihovu kuću doktor Brnčić, Zlatkov otac, i predložio Kokovim roditeljima da dopuste svom sinu da otputuje sa Zlatkom u Pariz. Ondje će obojica biti gosti Zlatkova ujaka koji je slikar i živi u Francuskoj. Zlatko je već lani bio mjesec dana kod njega ali ove godine nije htio na put bez svog najboljeg prijatelja, susjeda Koka Milića.

Doktor Brnčić, znajući da Milićevi neće moći platiti put sinu, odlučio je dati novac i za Kokovu putnu kartu – i to avionsku! Kako onda da se Koku sve to ne učini kao pravi san? Milić je pristao da mu sin putuje s prijateljem, ali pod uvjetom da mu on da novac za kartu. Vlakom bi, naravno, bilo jeftinije putovati, ali je avionom jednostavnije. Roditelji

će dječake otpratiti na zagrebački aerodrom, a tri sata kasnije Zlatkov ujak će ih dočekati na pariškom zračnom pristaništu.

– Prestani jednom s tim Parizom! Popeo si mi se, na primjer, na vrh glave. Još će mi biti žao što uopće putujemo – bunio se Koko ustajući s poda i opipavajući vrat koji mu je Zlatko bio tako nemilice stisnuo.

– Moraš se priviknuti, u Parizu nema šale – smijao se dalje Zlatko. – Jesi li danas učio francuski?

Koko je duboko uzdahnuo i počeo se lijevom rukom iza desnog uha. Francuski! Naravno da je učio francuski! Što je drugo i radio svih ovih dana nego bubao od jutra do mraka francusku deklinaciju i nepravilne glagole? Nije mu baš osobito uspijevalo, ali se nadao da će do polaska još puno naučiti. Uostalom, Zlatko ga je svaki dan ispitivao.

– *Nous partons dans une semaine* – veselo reče Zlatko kad se Koko napokon uspravio.

– Što kažeš?

– Ha – nasmije se opet Zlatko. – Još ne razumiješ ni najobičnije rečenice. Kažem da polazimo za sedam dana.

Svaki dan se ponavljalo isto. Koko je već od jutra učio francusku gramatiku, listao knjige o Parizu i Francuskoj, koje mu je Zlatko nabavio, a navečer bi se pojavio i sam njegov visoki, mršavi susjed, da bi ga ispitao što je preko dana naučio i, da bi mu opet pričao o čudesnom Parizu i o svojim prošlogodišnjim doživljajima u francuskom glavnom gradu.

Večeras se ponovilo isto ono što se događalo svakog dana. Koko je još jednom ponovio u sebi konjugaciju francuskih nepravilnih glagola i baš kad je u jednoj knjizi gledao veliku sliku pariške crkve Notre-Dame, Zlatko se bešumno ušuljao u sobu i zgrabio ga za vrat.

– Jako si me uhvatio, još me boli – tužio se Koko pipajući vrat i okrećući glavom lijevo-desno kao da tjera muhe.

– Naravno – mirno odgovori Zlatko. – Misliš da bi te u Parizu drugačije zgrabili. E, dragi moj, ne znaš ti što je Pariz...

Zlatko je sjeo, prekrižio dugačke noge i počeo svoju omiljelu priču o Parizu. Koko je već veliki dio te priče znao napamet, ali je uvijek bilo novih iznenađenja. Eto, tko bi se nadao da u Parizu ljude odmah tako nemilosrdno hvataju za vrat, kao što mu je to Zlatko očito prikazao?

– Nemoj svašta pričati – oprezno reče Koko. – Neće nas valjda, na primjer, odmah zgrabiti za vrat čim sletimo avionom?

– Možda neće, a možda i hoće – zagonetno odgovori Zlatko. – Ne znaš ti što je Pariz. Ondje svaki dan ima tri tisuće otmica. Najviše otimaju dečke naših godina, pogotovo strance... Čim vide da si stranac, odmah – cap! Poslije ucjenjuju, traže milijune. Policija odmah juri na Eiffelov (Ajfelov) toranj i onda odozgo pregledava dalekozorima cijeli Pariz i traži otmičare. Nekad ih ulove, ali nekad otmičari odmah ubijaju žrtve, od

straha, kad osjete da im je potjera za petama...

– A zar se s Eiffelovog tornja vidi cijeli Pariz? – zagrijavao se Koko sve više.

– Kako se ne bi vidio! Pa Eiffelov toranj je visok tri tisuće metara, to ti je kao tri stotine naših katedrala. Shvaćaš li? Tri stotine katedrala staviš jednu na drugu i, odozgo, samo ako imaš dobar dalekozor, vidiš svaku rupu u gradu...

– Kakvu rupu? – zapita Koko, ali odmah postideno obori glavu i počeše se iza uha.

U trenucima kad bi se Koku omaklo ovakvo pitanje, Zlatko bi skočio na duge noge, ushodao se gore-dolje po sobi mlatarajući rukama i mašući glavom. Kad bi se umorio, srušio bi se opet na stolicu i rekao:

– Koko, Koko! Nemaš ti pojma što je Pariz! Kad ga vidiš, nećeš takve gluposti pričati. Čim se spustimo na aerodrom, a oko nas deset tisuća putničkih aviona...

"Deset tisuća", zaprepasti se Koko u sebi.

Zlatko samo odmahne rukom i odjednom zastane nasred sobe, zgrabi uplašenog Koka ponovno za vrat i krvnički protisne kroz zube:

– Jesi li ti čitao Maigreta (Megrea)?

– N-n-nisam – jedva izgovori Koko pomišljajući kako će možda skupo platiti što ne pozna Maigreta.

– Zbilja nisi čitao Simenona?

– Kakvog sad Simenona? Prvo kažeš Maigreta, onda kažeš Simenona. Tko bi te razumio... Uh!

Dugački dječak pusti svog čupavog susjeda tako naglo da on klone na stol. Onda opet zamaše glavom i rukama:

– Simenon je pisac. Georges (Žorž) Simenon. Fantastičan pisac. A Maigret je policijski inspektor, detektiv, koji se pojavljuje u njegovim romanima i rješava i najzagonetnije slučajeve. Recimo, ti sletiš na aerodrom u Parizu – aerodrom se zove Orly (Orli) – i netko puca na tebe iz aerodromske zgrade snajperom i pogodi te u čelo. Dolazi brzo policija, slika, mjeri, postavlja milijun pitanja: kako, zašto? A Maigret samo lijepo zapali lulu, sjedne za stol, popije čašu piva i riješi cijelu zagonetku. Njemu će odmah biti jasno tko je pucao...

– A tko je pucao? – tiho upita Koko gledajući u pod.

– To zna samo Maigret – veselo objasni Zlatko.

– Ali zašto bi pucali, na primjer, na nas?

Zlatko se opet uzrujano ushoda sobom, nekoliko puta htjede nešto reći, ali se predomisli, kao da mu se čini da se Koku ponekad i ne isplati ništa objašnjavati.

A Koko je opet uplašeno piljio u pod ne usuđujući se više ništa zapitati. Koliko se isprva veselio ovom putu u veliki grad, sad ga je sve više hvatao strah. Činilo mu se da je ondje gotovo nemoguće ostati živ i,

kad mu ne bi bilo neugodno, sigurno bi zapitao Zlatka kako se lani uspio živ i zdrav vratiti u domovinu.

Zlatko je, međutim, i dalje pričao svoju priču. O Eiffelovom tornju visokom tri tisuće metara, o fantomima koji noću kruže ulicama u crnim maskama, o stotinama mostova na rijeci Seini (Seni) koja je tako široka da se ne vidi s jedne strane na drugu, o tobožnjim slijepcima koji iz svojih metalnih štapova pucaju po prolaznicima, o bogaljima koji u drvenoj nozi imaju ugrađen mitraljez ili radio-stanicu, o čuvenim filmskim glumcima koji sjede na svakom uglu i piju coca-colu.

– Je li lijepa ova crkva? – oprezno ubaci Koko uzimajući u ruku fotografiju pariške Notre-Dame (Notrdam) i nadajući se da će Zlatko prestati da govori o strahotama što ih očekuju u francuskoj prijestolnici.

– Naravno da je lijepa – reče Zlatko, a onda odmah doda dubokim, sablasnim glasom: – Lijepa i opasna!

– Zašto opasna, Zlatko?

– To je prastara crkva, puna podruma i tajnih hodnika u koje se nitko živ ne usudi zaviriti. Osim toga – tu mršavi dječak još više spusti glas a oštre vilice još jače mu se zašiljiše – osim toga poznato je da su zvonari te crkve uvijek grbava čudovišta koja noću traže žrtve, napadaju ih i... hi-hi...

Koko je prestrašeno uzmaknuo u kut. Odande je zapitao, samo da bi prekinuo šutnju:

– Pa kako tvoj ujak može ondje živjeti? Zar ga nije strah?

– Strah? – začudi se Zlatko. – Pa on je slikar! A svi su slikari malko onako, znaš – tu on upre mršavim kažiprstom u čelo i značajno ga zavrti.

– Aha! – reče Koko kao da razumije i tužno pogleda kroz prozor. Pomilovao je pogledom svoj dragi bagrem, koji mu je tako prijateljski virio u sobu, i odjednom mu je bilo žao što će ubrzo napustiti i svoju dragu kućicu, i roditelje, i dvorište, i taj bagrem. Kako se možeš radovati putovanju u nepoznati, strašni grad gdje već na aerodromu pucaju putnicima u čelo?

– Bolje je da ideš spavati – ozbiljno reče Zlatko i zaklopi knjigu. – Treba da se odmoriš za put. Još nisi nikada letio avionom i to bi ti moglo naškoditi. Mnoge putnike poslije odvezu u bolnicu. Treba da se dobro odmoriš, a ujutro ustani što ranije i odmah ponovi vježbe iz francuskog. Kako glasi sadašnje vrijeme glagola "faire" (fer)?

– *Je fais, tu fais...* – petljao je nesretni Koko i češao se iza uha.

Kad je Zlatko napokon otišao, Koko se brže-bolje oprostio od roditelja i sestre i bez večere uvukao u krevet domahnuvši bagremu koji je stražario pod prozorom. "Glavno je ostati živ", mislio je u sebi prije nego će zaspati. "Ako budem oprezan, možda se i vratim iz Pariza... A kad budem pričao drugovima u školi..."

II NAJVREDNIJA SLIKA NA SVIJETU

Sedam dana prohujalo je Koku kao sedam minuta u snu.

Doktor Brnčić ih je odvezao autom na aerodrom. Koka su ispratili majka i sestra Marica i svi su se na silu smijali, a u grlu ih je nešto stezalo. Nikada još Koko nije tako daleko odlazio od kuće, niti je ikada letio avionom. Kad su se ukrcali, Koko je krišom, da Zlatko ne vidi, obrisao dvije suze.

– Vidiš li kako su kućice sitne? – zapitkivao je Zlatko kad su poletjeli, a Koko se pretvarao kao da gleda kroz prozor iako je žmirio.

– Vidim – govorio je tiho.

– A znaš li da neki put jastreb uleti u avionski motor, zaplete se unutra, motor prestane raditi i – zviz!

Koko je šutio i nastojao da ne sluša o svim strahotama koje im prijete u zraku. Ako izbjegnu gusarskom prepadu i gromovima, sigurno će u magli udariti u brdo ili se kod slijetanja neće izvući kotači.

Kad su napokon pristali na pariški aerodrom, Koko više nije ništa primjećivao oko sebe. U ušima mu je zujalo, pred očima mu se vrtjelo. Uokolo je vidio, kako mu se činilo, zbilja deset tisuća aviona koji su se ljeskali kao ribe u ogromnoj ribarnici. Ušli su u pristanišnu zgradu veliku kao deset stadiona.

– Evo ujaka! Ujo! – povikao je Zlatko i povukao Koka kroz gomilu.

"Nitko ne puca na nas", sretno je razmišljao Koko. "Zlatko ipak malko pretjeruje. To je njemu od svih tih knjiga..."

– Ovo je moj najbolji prijatelj, Ratko Milić, ali ga mi svi zovemo Koko.

– Odlično! – veselo reče ujak i pruži Koku ruku.

Dječak ga je pažljivo pogledao da vidi da li je zbilja luckast kako je Zlatko tvrdio. Nije primjećivao ništa neobično: crna, rijetka bradica, usko lice, francuska kapica i, jedino što je upadalo u oči, bila je velika brazgotina na obrazu.

– Oh, ujo, tako sam sretan što sam opet tu! Hoćemo li odmah u grad? Moramo Koku pokazati Eiffel, i Slavoluk pobjede, i Napoleonov grob, i zoološki vrt, i Notre-Dame, i Seinu...

– Pssst – izusti odjednom ujak sasvim tiho, stavi prst na usta i oprezno se ogleda. – Prvo ću ja vama nešto pokazati...

Pošli su prema autobusu. Zlatko se značajno nagnuo prema Kokovu uhu: – Ha, jesam li ti rekao?

Koko se nije usudio zapitkivati. Autobus je brzo promicao južnim predgrađem Pariza, uvlačio se u sve gušći promet, prošao pokraj velikog kamenog lava na trgu, skrenuo prema rijeci i napokon se zaustavio na

velikoj poljani nedaleko zgrade s okruglim krovom za koju je Koko pomislio da je crkva.

– To je Napoleonov grob! – ponosno reče Zlatko baš kao da mu je pokojnik bio blizak znanac.

– Tako velik grob, a ja sam čuo da je Napoleon bio malen, kao patuljak...

– Idemo, dečki. Brže! – opet je procijedio kroza zube Zlatkov ujak i oni su se spustili stepenicama u podzemlje.

– Ja sam mislio da bismo mogli odmah svratiti k Napoleonu – razočarano će Zlatko. – Je li, ujo, što misliš?

– Psst – zagonetno nastavi ujak s prstom na ustima – poslije, poslije ćemo... Sutra... Sad ću vam prvo nešto pokazati, nešto što još u životu niste vidjeli...

Koko pogleda Zlatka ali ga prijatelj samo gurnu pod rebra. Izišli su na peron podzemne željeznice i kad je stigao vlak sva su se vrata odjednom uz tresak otvorila. Ujak, Zlatko i Koko uletjeli su u vagon i vrata su se opet bučno zatvorila. Vlak je velikom brzinom jurio kroz podzemne hodnike tako da se trebalo držati za ručke na stolicama.

– Što kažeš? – slavodobitno je upitao Zlatko. – Nije to kao naš tramvaj.

– Nije kao naš tramvaj – žalosno je odgovorio Koko i uzdahnuo. Bilo je vruće i zagušljivo.

– Dečki, ispadamo – rekao je ujak na prvoj stanici.

Ali nisu izišli iz podzemlja. Prešli su u drugi vlak, vozili se još pet stanica, zatim hodali deset minuta beskrajnim hodnicima i prešli u treći vlak. Koko je mislio kako bi bilo strašno zalutati u Parizu. Napokon su se ukrcali i u četvrti vlak, pa zatim u veliki lift na stanici "Pelleport" (Pelpor). Kad su se teška željezna vrata napokon otvorila, našli su se na ulici i Koko je duboko udahnuo. Automobili su bjesomučno jurili Širokom ulicom a zaudaralo je kao u garaži.

– Lijepo je u ovom mom kraju – reče ujak. – Mirno je. Nema prometa i buke kao u gradu.

"Kao u gradu!", pomislio je Koko. "Kako je onda u gradu? Pa ovdje se jedva čujemo kad govorimo..."

Zlatko ih je vodio jer je već od lani poznavao put. Krenuo je udesno, pa ulijevo. Našli su se u maloj i doista prilično tihoj ulici. Bila je to Ulica Bretonneau (Bretono). U kući broj 3 stanovao je slikar. Koko se sjećao te adrese, jer je prošle godine jednom pisao ovamo Zlatku.

– Pssst – tiho je opet izustio ujak, okrenuo se na sve strane, ugurao dječake u kuću i šmugnuo sam za njima. Uspeli su se škriptavim drvenim stepenicama i zastali pred vratima na kojima je pisalo: Pokle.

– Tako me zovu u Parizu – šapnuo je slikar i otključao vrata.

Kad su ušli u stan, našli su se u malenoj, skromno namještenoj sobi.

Iz nje je u potkrovlje vodilo nekoliko trošnih stepenica. Slikar bez riječi stade puzati po sobi, prevrnu jedan lonac, zavuče se pod krevet, otvori poklopac zidnog sata i izvadi daščicu parketa s poda. Na svakom skrovitom mjestu izvadi po jedan ključ i, s četiri ključa u ruci, hitro ustrča stepenicama koje su vodile na tavan. Dječacima bljesnuše oči od iznenađenja. Zlatko gurnu Koka u slabine. Zbilja se moglo pomisliti da uji Pokleu nije u glavi sve u redu. Zašto bi inače zaključavao tavanski sobičak?

Gore je bilo mračno i neopisivo neuredno: gomile krpa, okvira za slike, kistova, četki, starih novina, sasušenih boja, mrlja od ulja. Na zidu, nasuprot prozoru, visio je težak i crn zastor.

– Jeste li gladni? – zapitao je slikar ali, i ne sačekavši da mu odgovore, pristupi crnom zastoru i tiho reče: – Sad se spremite da vidite nešto što niste u životu vidjeli. Jedan – dva – tri!

Zlatkov ujak je odmaknuo crni zastor: ispod njega je bio isto tako težak, ali crven zastor. Odmaknuo je i njega. Preostao je još proziran bijel zastor. I njega je slikar grozničavo pomaknuo u stranu. Dječaci ugledaše sliku vrlo lijepe mlade žene koja je sjedila s rukama u krilu i zagonetno se osmjehivala.

– Mona Liza! – vrisnuo je Zlatko.

– Što kažeš? – jeknuo je Koko.

– Bravo, Zlatko! Ti si je odmah poznao. Tako je, pogodio si. Pred vama je najčuvenija slika što je ikad naslikana, portret Mona Lize, rad besmrtnog Leonarda da Vinci (Vinčija). Najčuvenija slika na svijetu, dečki, i – najvrednija.

– Pa kako... – oprezno počeo Zlatko premještajući se s noge na nogu – kako da je... kako da je kod tebe... Mona Liza visi u muzeju, u onome muzeju, kako se zove, bivši kraljevski dvor... kako da je sad kod tebe...

– Tiho! – podviknu odjednom slikar, spusti naglo sva tri zastora, priskoči Zlatku i stavi mu ruku na usta. – To je tajna! To je tajna koja treba da riješi moju sudbinu. Još je nitko ne zna, vi ste prvi... dođite...

I bradati slikar izgura dvojicu dječaka na malu terasu. Sad je tek Koko vidio koliko su se visoko popeli. U daljini se pružao beskrajni, zagonetni Pariz. Koko nije shvaćao ni što je Mona Liza, ni tko je Leonardo. Ali je zato Zlatko razrogačenih očiju motrio ujaka i čim mu je slikar skinuo šaku s usta, opet je tiho zapitao:

– Zar si ti, ujo, zbilja ukrao Mona Lizu?

– Pssst! – zasiktao je ujak i od nestrpljenja udario šakom o ogradu balkona iz koje ispadoše dvije šipke. – Sve ću vam objasniti. Samo nitko ne smije znati, vi ste prvi, eto...

– A kako da se odavde ne vidi Eiffelov toranj, ako je on onako visok? Ti si mi rekao, Zlatko... – otpoče Koko, ali ga njegov prijatelj gurnu u rebra.

– Koko! Šuti! – viknuo je Zlatko. – Kako možeš biti tako djetinjast? Jesi li čuo što kaže ujo? Ovo nije sitnica, nije to mačji kašalj...

– Znam, Zlatko, to je Mona Liza!

– Mona Liza! – zakoluta Zlatko očima i stisnu pesnice. – Pa ti nemaš pojma, Koko, što je to Mona Liza...

– Psst! – protisnu opet kroza zube bradati slikar. – Sve ću ti objasniti, Zlatko, sve... Samo, to je velika tajna... Znaš, o tome ovisi moja sudbina. Ako se obogatim, ako dobijem mnogo novaca, kao što slutim, onda mogu slikati što ja hoću, razumiješ li, što ja hoću, a ne što naruče od mene... Slikat ću sve sama velika sunca. Pogledajte kakvo je sunce... Kakve je boje sunce? Plavo! Veliko plavo sunce! Ako uspijem, slikat ću samo plava sunca... Ali, ako ne uspijem...

– Što ćeš onda? – zabrinuto zapita Zlatko pošto je ujak dulje vremena šutio. – Što ćeš onda, ujo?

– Onda ću se istoga časa popeti na Eiffelov toranj i baciti s njega!

– Joj! – ciknu Koko i lupi se po ustima.

A Zlatko priđe ujaku, uhvati ga čvrsto za bradu i izbliza mu se zagleda u oči. Tada zapita dubokim glasom:

– Ujo, zar si ti zbilja ukrao Mona Lizu? Najvredniju, najskuplju sliku na svijetu? Ujo, ti si lud! Nikada je nećeš moći prodati...

– Pssst! – slikar još jednom stavi prst na usta a lice mu se sasvim izobličilo.

Koko se počeo desnom rukom iza lijevog uha. Predosjećao je da će njegov izlet u Pariz, kome se toliko radovao, biti uzbudljiviji od najstrašnijeg sna.

III

NAJSLAVNIJI NOVINAR FRANCUSKE

Marie Clever (Mari Klever) je stala pred ogledalo i pogledala se. Popravila je smeđe uvojke koji su joj letjeli na sve strane, nasmiješila se sama sebi krupnim sivim očima i opet sjela na kauč.

Imala je puno razloga da bude sretna. Školska godina je završena, uskoro će krenuti s ocem na more gdje će možda sresti nekoga od onih filmskih glumaca čijim fotografijama je prekrila sve zidove u svojoj sobi. U svojoj sobi! Da, otkako su se preselili u Ulicu Erlanger (Erlanže), u veliki, novi stan, dobila je i svoju sobu, vlastitu sobu koju je mogla urediti uglavnom kako je htjela. Ispunila ju je slikama glumaca i špijunskim knjigama koje je tako rado čitala. Najviše je voljela knjige o Mati Hari, čuvenoj špijunki.

Jedino ju je zabrinjavao tata. Ne zapravo sam tata, nego kako se on ponašao prema njoj. Nikako nije shvaćao da će ona uskoro, odmah iza

Nove godine, navršiti punih trinaest godina, što znači da je već ozbiljna i odrasla djevojka. A on je još uvijek postupao s njom kao da je djevojčica od pet godina.

Marie Clever je uzdahnula i uzela novine sa stola. Bilo je to posljednje izdanje lista "Le Clarion du Soir" (L Kleron di Soar) – "Večernja truba" – u kojem je radio njen tata. On je bio jedan od najpoznatijih novinara u Parizu i u cijeloj Francuskoj. Ljudi su se navečer otimali za "Večernju trubu" kad bi u njoj bio neki članak s potpisom Marcela Clevera, kako se zvao njen otac.

– Tata! – sjetila se odjednom smeđokosa djevojčica i poletjela prema vratima. Protrčala je cijeli veliki stan, ali osim kućne pomoćnice i velikog mačka Lea nikoga u stanu više nije bilo. Mama je već dvije sedmice u Švicarskoj, a tata, eh, tata ju je, eto, opet prevario. Bio joj je obećao da će je povesti u posjet čuvenom glumcu i režiseru Allesu Worsonu koji počinje snimati svoj novi film u Parizu, s Veronikom Mitti i Tomom O'Poolom (Pulom) u glavnim ulogama, ali je očito krišom šmugnuo iz kuće samo da je ne povede.

"Vidjet će on već", mislila je ogorčeno mala Marie i grizla usnice. "Vidjet će on... Pokazat ću mu ja! On misli da sam ja beba s dudom koja se samo igra s lutkama... Neka! Toliko sam ga puta molila da me povede u novine gdje radi... A zna koliko volim novine. Sigurno me ni sutra neće povesti na snimanje u Louvre (Luvr). Neka, neka. On misli da ja ne bih mogla pisati za 'Večernju trubu', je li tako? Ih, pisala bih bolje od njega. Dabome da bih. O glumcima, o špijunkama, o svemu... Vidjet će on, iznenadit će se..."

Marie Clever je tužno sjela za stol i opet uzela u ruke novine. Ponovo je pročitala današnji očevo članak koji ju je toliko uzbudio. Tata je znao izmisliti naslov koji će privući tisuće čitalaca:

Krađa "Mona Lize" iz Louvrea

Kao što svi dobro znamo, u Parizu, u muzeju Louvre, visi najčuvenija i najskupocjenija slika na svijetu, portret Mona Lize zvane Gioconda (Đokonda), djelo genijalnog talijanskog slikara Leonarda da Vincija. U posljednjih stotinu godina bilo je više pokušaja da se ukrade dragocjena slika iz Louvrea, ali samo je jedan pokušaj uspio. Prije prvog svjetskog rata jedan talijanski rodoljub uspio je neopaženo iznijeti sliku iz Louvrea i prokrijumčariti je u Italiju. On se nije htio obogatiti – sliku ionako ne bi mogao prodati – nego ju je kanio vratiti u svoju zemlju smatrajući da ona pripada Italiji gdje je i naslikana.

Sutra će se u Louvreu ponoviti krađa "Mona Lize" – ali na filmu...

"Sjajno!", oduševljavala se mala Marie. "Kako tata izvrsno piše.

Isprva ne znaš što će biti, možda je zbilja ukradena 'Mona Liza'..."

...U Parizu se naime snima film "Slika za milijardu dolara" koji režira čuveni američki glumac i režiser Alles Worson. To je priča o velikoj krađi "Mona Lize" i Talijanu koji ju je vratio u domovinu i držao je iznad svog kreveta. Kad je njegov najbolji prijatelj ustanovio da je to zaista prava "Mona Liza", kradljivac ga je vezao u sobi ispod čuvene slike i gotovo pustio da umre od gladi, samo da ga ne bi odao... Sluti se da će sutra...

Djevojčica je zanosno vrtjela glavom lijevo-desno, tako da su joj uvojci lepršali oko glave kao tamni leptirići oko svjetiljke. Po stoti put je zadivljeno promatrala fotografiju Allesa Worsona s ogromnom crnom bradom i neprozirnim, velikim, tamnim naočalima.

"Bar da me je tata poveo Worsonu", mislila je tužno i ljutito. "Ali neka, neka, već će on vidjeti tko je njegova kći Marie Clever..."

A Marcel Clever se dotle svojim citroenom (sitroenom) probijao kroz gusti pariški promet prema Aveniji La Bourdonnais (La Burdone), nedaleko Eiffelovog tornja, gdje je režiser Worson bio potajno iznajmio stan za svoj boravak u Parizu.

"Žao mi je što nisam poveo Marie, sigurno je ljuta na mene, ali zbilja nisam mogao... Posao je posao a ona je još premalena da je uvlačim u svoje novinarske pothvate. Osim toga, Alles Worson bi se ljutio da još nekoga povedem sa sobom, jer sam ja jedini novinar kojemu je dao svoju adresu..."

Novinar je zaustavio auto u uličici Camou (Kamu) i pješke se vratio u Aveniju La Bourdonnais, jer je Worsonu obećao da neće skrenuti pažnju na njegovu kuću. Veliki glumac je nastojao da mu ne otkriju adresu kako bi imao što više mira.

Kad je pozvonio na vratima kuće broj 23 u Aveniji La Bourdonnais, otvorila mu je Worsonova kućna tajnica, visoka žena s velikim naočalima zlatna okvira.

– Žalim – rekla je tajnica zagraviteljki tijelom ulaz – gospodin Worson ne prima nikoga. Kako ste samo uspjeli otkriti našu adresu kad smo je držali u tajnosti?

– Recite Allesu, gospođice, da ga traži Marcel. On će me odmah primiti, vidjet ćete.

Tajnica je sumnjičavo promotrila došljaka od glave do pete. Iz iskustva je mogla nanjušiti i poznati novinara i na udaljenosti od tri kilometra.

Međutim, kad se tajnica za nekoliko trenutaka vratila u predsoblje, osmijeh joj je bio blistaviji od zlatnog okvira naočala.

– Gospodin Worson vas čeka – rekla je ljubazno i naklonila se.

Pošto je zatvorio za sobom vrata na koja ga je uputila tajnica, novinar se našao u zagrljaju bradatog režisera Allea Worsona, jedne od najslavnijih ličnosti svjetskog filma. S njime se Marcel Clever prije nekoliko godina upoznao i sprijateljio u Hollywoodu (Holivudu).

– Sjajno što te vidim! – rekao je bradonja i potapšao po ramenu novinara ne ispuštajući iz ruku bocu coca-cola, koju je, kako su znali svi njegovi obožavatelji, pio cijeli dan. Samo što nitko nije slutio da je u tim bočicama umjesto slatke tekućine bio najjači rum što postoji.

– Je li sve spremno? – upita Clever i veselo namigne.

– Sve je spremno. Spreman sam na najluđu pustolovinu u koju sam se ikada upustio, dragi Marcel, i sretniji sam nego kad sam dobio svog prvog Oscara (Oskara). Samo, jesi li i ti spreman?

– Potpuno – nasmijao se novinar.

– I siguran si da će biti gužve?

– Bit će gužve o kojoj će tri godine pričati cijela Evropa i Amerika, to ti jamčim.

– Sjajno, momče. Ako to pridonese uspjehu mog filma "Slika za milijardu dolara", pobrinut ću se da "Večernja truba" postane najslavniji list na svijetu, a ti najpoznatiji novinar u svemiru...

– Lako ćemo za to – smješкао se Marcel Clever. – Nego, reci mi kada počinje snimanje?

– Sutra je sastanak u Louvreu točno u osam sati. Naravno da će Veronika i Tom zakasniti, ali to je još i bolje. Slikaru ću poručiti da sliku donese nešto prije, recimo u sedam i tri četvrt...

– I bit ćeš ovako odjeven?

– Ja? – iznenadi se Worson. – Aha... Pa jasno, ja sam uvijek ovako odjeven. Naočale nikada ne skidam, samo što na glavu nabijem onu smiješnu žutu kapicu... A ti? Znači da sutra nećeš ništa pisati u "Večernjoj trubi"?

– Naravno – odgovori novinar. – Već sam obavijestio svoje uredništvo da odlazim na dva dana izvan Pariza, preko nedjelje... Malo im je bilo čudno što odlazim baš kad počinje snimanje filma, ali me nisu ništa zapitkivali jer slute da nešto spremam. Uostalom, obećao sam im u ponedjeljak pravu bombu...

– Ha-ha – nasmijao se čuveni glumac i potegnuo rum iz bočice za coca-cola. Ovo će biti moj najluđi doživljaj... Ha-ha.

Kad je ispratio gosta, bradati glumac se naglo uozbiljio i strogo obratio tajnici:

– Linda, snimanje je u osam, kao što znaš. Ne idem kolima, zbog svijeta. Neka mi pošalju helikopter ovamo na krov, točno u sedam i pol. I nikoga više ne puštaj.

– U redu, gospodine – rekla je tajnica Linda i, bljesnuvši zubima i naočalima, duboko se naklonila.

IV KRC! – REČE PAPAGAJ

Nikolas Somais je bijesno udario štapom o debeli sag i otišao u drugi kut sobe. Nikako nije bio zadovoljan svojim sinom i nikako nije mogao obuzdati srdžbu. Kad bi se uzrujao, uvijek bi ga ponovno zaboljela noga u koju je bio ranjen još u prvom svjetskom ratu i koja je teško podnosila njegovo gojazno tijelo i sve slabije živce.

– Ni govora! Prokletstvo! Kakav biciklizam! Nije ti dosta što si jednom slomio nogu? Bolje bi bilo da sjedneš za klavir, danas još uopće nisi vježbao.

Katsarida Somais, petnaestogodišnji dječak crne kose i velikih zelenih očiju, stajao je pred ocem oborene glave i mrštio se kad god bi otac podviknuo. A očev glas je danas grmio kao radio s deset zvučnika.

– Čuo sam, tata. Čuo sam već – rekao je Katsarida mirno. Otac je nešto htio reći, ali je zaboravio što mu je bilo na pameti pa je još samo jednom žestoko udario štapom. Otvorila su se vrata i na njima se pojavila zgrbljena prilika sobara Mauricea (Morisa) kome su sitne očice uplašeno treperile iznad sniježno-bijele brade i velika, povijena nosa.

– Je li me gospodin zvao?

– Nije, nije! – zakreštao je prodorno papagaj Cesar s prozora.

– On je lud! – ljutito je povikao Nikolas Somais i nije se točno znalo da li misli na sina, sobara Mauricea ili papagaja.

Ovo je bio svakodnevni prizor u kući bogatog grčkog brodovlasnika Somaisa koji je već nekoliko godina uglavnom živio u Parizu, u raskošnoj palači na Bulevaru Montmorency (Monmoransi), nedaleko Bulonjske šume, u najotmjenijoj pariškoj četvrti. Katsarida, bogatašev sin, uzalud je moljakaio i pokušavao privoljeti oca da mu dopusti da se upiše u biciklistički klub. Dječak nije sanjao ni o čemu drugome nego o tome kako će postati biciklistički as. A otac je pošto-poto želio da mu sin bude velik glazbenik, pijanist, ili tako nešto. Neki dan je bacio za njim štap, kad je Katsarida izjavio, da bi, ako se već mora baviti glazbom, najradije svirao električnu gitaru.

– Mogu li ići? – zapitao je mirno Katsarida.

– Možeš, možeš – zakreštao je papagaj Cesar.

– Luđaci! – povikao je Nikolas Somais i udario štapom.

– Gospodin Somais imaju pravo – rekao je sobar Maurice i duboko se naklonio.

Debeli brodovlasnik se teško okrenuo na nozi koja ga je boljela, pogledao redom Mauricea, sina i Cesara, zamahnuo štapom i ljutito se

izgegao iz sobe. Snažno je zalupio vratima tako da su na zidovima zaigrale umjetničke slike iz velike Somaisove zbirke.

– Stari gospodin su se jako razljutili. Dopušta li mi mladi gospodin da se udaljim? – zapitao je sjedobradi sobar.

– Ne! Ne! – oglasio se papagaj s prozora. Zelenooki dječak je odmahnuo objema rukama i ushodao se gore-dolje po sobi.

– To se više ne da izdržati. Postupa sa mnom kao da sam... Kao da sam papagaj!

– Hi! – podvikne veselo Cesar s prozora.

Dječak bijesno priđe šarenoj ptici i jedva se obuzda da je ne zgrabi za dugački rep i ne povuče svom snagom.

– Ja ne znam – reče Katsarida – nekad mi se čini da su svi protiv mene. Eto, i Cesar me zafrkava... Prije se nikad ne bi usudio...

– Cesar se posve promijenio, mladi gospodine – blago će Maurice, gladeći se po bradi. – Rekao sam i gospodinu. Ja mislim da je on duševno bolestan,

– Svi ćemo mi poblesaviti u ovoj kući, dragi moj Maurice. I ti, i ja, i mama, a ne samo papagaj. Ja ne znam što je tati opet puhnilo u glavu... On je u mladosti želio postati slikar, namazao je brdo slika s morem i svakakvim ribetinama, ali to sve zajedno nije vrijedilo ništa jer nije imao talenta za slikanje ni koliko Cesar. Papagaj bi bolje naslikao te ribe, repom, pogledaj kako izgledaju – ljutio se Katsarida pokazujući prema slici koja je predstavljala dvije žučkaste ribe ogromnih plavih očiju – pogledaj, kao kitovi!

– Oh! – reče Maurice.

– Hi-hi! – zasmijulji se papagaj.

Ali se visoki dječak odjednom zaustavi nasred sobe kao da se nečega prisjetio i zatim hitrim koracima pođe prema sobaru koji je uplašeno uzmaknuo u kut.

– Maurice – reče Katsarida i položi ruku starcu na rame. – Maurice, ti me znaš od prvog dana kad sam se rodio i sigurno mi nećeš lagati. Tata mi ne da ni da pogledam bicikl i urla na mene za svaku sitnicu više nego ikad. Uvjeren sam da ima velikih briga. To nisu obične poslovne brige. Ti znaš, Maurice, što njega muči. Reci, zašto tata tako luduje?

– Gospodine Katsarida – tiho promrmlja sobar sebi u bradu. – Pa ja ne znam, ja ne znam... zbilja, ja...

– Zna! Zna! – prodere se Cesar s prozora.

– Nešto zbilja nije u redu s tim papagajem, gospodine Katsarida – pokuša Maurice skrenuti razgovor. – Ne samo što svašta govori, uostalom kao i prije nego je nagrađen na izložbi, već sad nas i razumije. Eto, on...

– Maurice – prekinu ga dječak – ja bih dao sebi odrezati oba uha da ti znaš više nego što se usuđuješ reći, više nego što čak i tata sluti da znaš...

– Gospodine Katsarida, ja bih vam rekao... Zbilja... Samo da nešto znam...

– Dobro, Maurice – tužno reče Katsarida i duboko, namješteno uzdahnu ne bi li ganuo staroga sobara za kojega je znao da ga voli više nego vlastitu djecu. – Dobro, ne moraš mi reći...

I dječak pođe polako prema vratima pogledajući ispod oka i očekujući kada će se Maurice predomisliti.

– Gospodine Katsarida – zabrza odjednom Maurice gladeći se objema rukama po bradi – pa ja ne znam... kako vi mislite... i sami najbolje znate... kad se gospodin Somais spremaju da puste u more novi preookeanski brod, uvijek su strašno uzbuđeni. A ovo će biti najveći od svih koje ima, zaboravio sam koliko tona...

– Svaki njegov brod je najveći, Maurice, jer uvijek gradi sve veće i veće. Svaki novi je uvijek najveći. Je li odlučio kako će mu ime dati? Ta imena njega uvijek dugo muče jer brod treba nazvati po nekoj čuvenoj umjetničkoj slici...

– Gospodin Somais su još prije mjesec dana... Ali to je tajna, gospodine Katsarida...

– Naravno, Maurice, ne brini, prije bih sebi odrezao oba uha...

– Odlučili su da će se brod zvati "Mona Liza"!

– "Mona Liza"! – preneraženo usklikne brodovlasnikov sin.

– Krc! – reče Cesar.

Dječak se uzrujano ushodaogore-dolje po sobi mlatarajući rukama na sve strane i uzdišući dublje nego kad bi punom brzinom jurio na biciklu puteljcima po Bulonjskoj šumi. Onda opet položi ruke na ramena starome sobaru i tiho procijedi:

– Znaš li ti, Maurice, što je to "Mona Liza"?

– Znam, gospodine Katsarida. "Mona Liza" je slika koja visi u Louvreu... –... i koja vrijedi milijune i milijune. Više nego pet preookeanskih brodova.

– Znam – sve tiše je govorio Maurice a oči mu se sasvim usitnile.

– Ne znaš, uši bih dao odrezati da ne znaš! – podviknu Katsarida a onda opet tiho doda: – Sjećaš li se kako je bilo gusto kad smo krstili posljednji brod – "Kleopatra"? Tata se jedva izvukao. I onda odjednom – "Mona Liza"! Ah, sad mi je jasno, dragi moj Maurice, sad mi je sve jasno. Zato je on tako nervozan...

– Glasnije! – zakriješti Cesar. – Ne čujem.

– Taj papagaj je zbilja poludio. On razgovara s nama... Čujete li ga, gospodine Katsarida?

– "Mona Liza"! – govorio je dječak sam sebi a krupne zelene oči su sjale kao automobilska svjetla u noći. – "Mona Liza"! E, sad smo zbilja nadrljali...

Sijedi sobar već je htio natraške uzmaknuti kroz odškrinuta vrata

uplašeno pogledajući čas prema papagaju na prozoru, čas prema gospodarevu sinu koji je postao crven u licu kao što je papagaj bio po vratu. Ali ga Katsarida odlučno zovnu:

– Maurice! Otiđi molim te, odmah na telefon, nazovi broj TRO 23–74 i spoji me ovamo u sobu. Odmah, Maurice!

– Ali, gospodine Katsarida, vi valjda znate da su vam gospodin otac zabranili da se družite s gospođicom Marie Clever i da je zovete telefonom.

– Znam, Maurice, znam ja tatine priče... Sin bogatog brodovlasnika ne treba da se druži s kćerkom novinarskog piskarala... koje, osim toga – dječak posve spusti glas – može biti i te kako neugodno. Sjetimo se samo "Kleopatre"! Maurice, ja sam te zamolio...

– Svakako, gospodine Katsarida... Odmah. Sjedobradi je starac natraške izišao iz sobe, a dječak je zastao pred slikom ribe plavih očiju i ljutito isplazio jezik.

Cesar je zakreštao na prozoru i zalupetao krilima.

U kutu je zazujao telefon. Katsarida je brzo priskočio, uzeo slušalicu i grozničavo izgovorio:

– Ti si, Marie?... Slušaj, morao bih što prije s tobom govoriti. Da, da, strašno je važno... Je li tata... Što kažeš? Aha. Pssst! Dobro. Pssst!... Pozvoni tri puta, dva puta po tri... Zviždat ćeš? Pa ti ne možeš tako jako... Aha, imaš zviždaljku... Samo požuri, strašno je važno...

– Krc! – reče papagaj.

V KOLJAČ S BRITVOM I ŠKARAMA

Koko ništa nije shvaćao, samo mu je bilo jasno da ovako nije zamišljao svoj boravak u Parizu. Nadao se da će vidjeti Eiffelov toranj i Napoleonov grob tek što se spuste avionom, a mjesto toga Zlatkov ujak ih je već prvi dan poslao na šišanje.

"Da mi se hoće šišati, mogao sam se, na primjer, šišati i kod kuće. Zato nisam morao doletjeti čak ovamo", mislio je Koko promatrajući na sjeni gustu kosu koja mu je stršala na sve strane. Istina, kad je pogledao Zlatka, vidio je da se i njemu pola ušiju ne vidi od kose, ali to svejedno nije bio pravi razlog da ih, tek što su stigli, odmah nemilice šišaju.

– Možda ujo želi biti sam – reče Zlatko kao da pogađa prijateljeve misli. – Nije mačji kašalj ta priča s "Mona Lizom".

Dječaci su se Ulicom Pelleport uputili prema Trgu Paula Signaca (Pola Sinjaka), prema onome istome mjestu gdje su poslijepodne liftom bili izišli iz zagušljiva podzemlja. Zlatko je znao put i hitro se uputio ispod drveća široke Avenije Gambetta, tako da ga je Koko jedva stizao.

– Ujo kaže da je na kraju ove ulice, negdje prije Trga Gambetta, neka nova brijanica. Već ćemo je naći – važno je govorio Zlatko zadovoljan što on ovako hrabro hoda po nepoznatom gradu, a Koko se ne usudi ogledati, a kamoli preći ulicu.

– Ja nisam razumio ono što je tvoj ujak govorio o Mona Lizi. Kako će to snimati film, zamijeniti slike i što ja znam što? Ja to, na primjer, ne razumijem, a ti Zlatko? – zaustavi se odjednom Koko.

– Joj, Koko, molim te nemoj govoriti neprestano: "na primjer, na primjer", gdje spada i gdje ne spada. Što ti to znači: "na primjer"?

– Pa, na primjer... – počeo Koko i zagrcnu se. – Eto, Zlatko, ja ne razumijem, i gotovo, možeš me ubiti, ali ja ne znam tko je kome zamijenio sliku i što tvoj ujak ima od toga.

– Uh! – reče dugački dječak i stegnu vilice od bijesa. – Poslije ću ti sve objasniti, kad se vratimo, mogu ti i nacrtati, ali sad se prvo moramo ošišati. Jasno?

Koko se počeo iza lijevog uha i slegnuo desnim ramenom. U džepu je stiskao novčanice koje im je slikar bio dao za šišanje i ceduljicu s njegovom adresom i brojem telefona ako se slučajno izgube u Parizu.

Brijanica je bila prazna i, kad su ušli, iskrsnuo je pred njima vlasnik, visok, krupan čovjek, prosijede kose i vrlo široka nosa. Koku se činilo da ga odnekud pozna, ali se sam sebi nasmiješio shvativši da je sad prvi put u Parizu i da još sigurno nikad nije vidio toga čovjeka.

Sjeli su u udobne stolice, Zlatko je objasnio da se žele ošišati i brijati se latio posla. Prvo je dovršio Koka i, baš kad mu je prskao ošišanu kosu kolonjskom vodom, na vrata je zadihano banuo malko pogrbljen, ali snažan čovjek s golemim crnim brčinama.

– Frederic (Frederik) – rekao je brijati. – Što ti je? Što si se tako uspuhao? Osim toga, rekao sam ti...

– Znam, bolje bi bilo da ne dolazim ovamo prečesto... – Tu došljak pogleda dječake na stolicama. – Ma što, pred ovim klincima možemo slobodno razgovarati, nisu to klipani kao tvoj i moj...

Zlatko se napola okrenuo Koku, namrštitio se i namignuo. Kako Koko nije znao što taj znak zapravo znači, posve se ukočio i gotovo prestao disati.

– Gledaj, Charles (Šarl) – reče došljak brijati. – Sad mi je netko dao novine, "Večernju trubu", koju mi nikad ne čitamo, i pogledaj što u njoj piše: "KRAĐA 'MONA LIZE' IZ LOUVREA", to je naslov. M-m-m, ovo na početku preskačem, tu nam novinar soli pamet, ali, aha, evo ga, odavde je važno:

Sutra će se u Louvreu ponoviti krađa "Mona Lize" ali na filmu. U Parizu se, naime, snima film "Slika za milijardu dolara..." – M-m-m, to isto znamo, nije važno, aha, tu je:

Sluti se da će sutra biti poduzete sve mjere opreza da prilikom ove

krađe na filmu ne bi došlo i do prave krađe i da "Mona Liza" zbilja ne bi nestala. Svima nam je još u sjećanju nestanak čuvene Rafaelove slike "Kleopatra" koja je pukim slučajem pronađena u nekoj maloj grčkoj luci a da nikada nije utvrđeno tko je i za koga ukrao portret čuvene egipatske carice. Kakve će sve mjere biti poduzete sutra u Louvreu ne zna se pouzdano, ali se priča da na zidu uopće neće visjeti original, nego izvrsna kopija, rad do sada nepoznatog slikara...

– Prokleta "Noćna truba"! – uskliknu brijač ogorčeno. – Kako su to samo nanjušili? Cijeli naš plan je sad u pitanju...

Zlatko se vrpeljio na stolici kao da je u školskoj klupi, a Koko se ukočio i jedva disao pretvarajući se da razumije svaku francusku riječ.

– A što kaže papagaj? – upita odjednom brijač Charles, našto došljak naglo priskoči i stavi mu ruku na usta.

– Pssst! – prosiktao je. – Jesi li ti pri sebi? Pa zar baš sve moraš izbrbljati? Nije ni čudo što oni u "Večernjoj trubi" znaju već sve podatke. Mjesto da brbljaš, trebalo bi da nešto poduzmeš...

– Hej, sad sam se sjetio. Sve hoću da te nešto pitam, pa nikako ne stignem, koliko ti brbljaš. Rekao si da ti je *netko dao* novine. Pa novine se ne daju, novine se kupuju. To mi je sumnjivo. Odakle ti te novine?

– Stvarno! – reče Frederic i problijedi. – Dao mi ih je neki bogalj s crnim povezom na oku. Dočekao me kod izlaza iz podzemne željeznice na Trgu Gambetta, pružio mi novine i rekao: "Možda će vas zanimati..." Bome, to je zbilja sumnjivo, nisam na to ni mislio.

– Frederic, Frederic – zavrti brijač glavom. – Nikad od tebe pravi... pravi, znaš što... Hodi ovamo, ja imam ideju kako ćemo se izvući iz škripca.

I brijač Charles povuče Frederica u drugu prostoriju, iza zastora. Ondje su dosta dugo šaputali, a zatim je Frederic naglo projurio kroz brijačnicu, malne prevrnuo stolice na kojima su sjedili Zlatko i Koko, te izjurio na ulicu. Brijač je zadovoljno protrljao ruke, a onda, sve u zabuni, nasapunao Koku obraze kao da će ga brijati.

Šišao ih je dva sata i Zlatku se činilo da nikada nije bio kod nespretnijeg brijača, dok je Koko opet neprestano razmišljao gdje li ga je već vidio. Što je više razmišljao, činilo mu se da mu je odnekud, kao u snu, poznat čak i onaj Frederic s crnim brkovima.

Kad je brijač završio posao, dječaci su izgledali prilično žalosno, nalik na dvije loptice za badmington koje su bar godinu dana predugo bile u upotrebi. Zlatko je bio ošišan kao mongolski ratnik sa čuperkom na vrh gola tjemena, a Kokova glava podsjećala je na klupko bodljikave žice.

– Jao, kako se veselim – reče Zlatko čim su izišli – što ću ovo ispričati ujaku. Vidiš, oni se još nadaju da će im plan upaliti. Koliko je bilo ovakvih lupeža što su se spremali za vrijeme snimanja, u mutnome, domoći "Mona Lize". A kad tamo – cap! Nema ni govora o tome. Ujo

napravio takvu kopiju da je ni gospodin Leonardo ne bi razlikovao od prave! Film će se snimati s lažnom "Mona Lizom", a prava će biti negdje duboko pod zemljom iza trideset brava i lokota... Baš je sila moj ujo!

– I ti zbilja misliš – upade Koko ne usuđujući se jače dotaći vlastite kose da se ne bi ubo – da je ovaj brijač, na primjer, pravi lopov?

– Slušaj! – reče dugački dječak i naglo zastane pred jednim izlogom.
– Hodi ovamo! Pogledaj kako nas dvojica izgledamo. Kao operušani golubovi! Je li ovo posao pravog brijača? I to u Parizu, gdje su najbolji brijači na svijetu! Pa ovamo se glumci iz Amerike dolaze svaki dan brijati i šišati.

– I ti misliš da ovo nije brijač, je li? – veselo zaključio Koko, dok su se polako primicali Ulici Bretonneau (Bretono).

– Naravno da nije. Pravi brijač ne bi tebe nasapunao, kad su ti obrazi bez dlačice, glatki kao... Rekao bih kao što, ali nije pristojno. To su lopovi, gangsteri, pravi gangsteri iz podzemlja... Samo, ja se njih ne bojim... Ja se bojim bogalja!...

– Kakvog sad bogalja? – zgranu se Koko.

– Eh, kad ti ne razumiješ francuski. Bogalja, da! Onoga bogalja bez oka koji je brkatom lupežu namjerno turio u ruke novine s člankom o krađi "Mona Lize". To mora da je neki macan, neki veliki lukavac. On je sigurno šef druge bande! Bogalj! Znaš li ti što to znači bogalj?

– Znam, Zlatko, kako ne bih znao. Bogalj je, na primjer, čovjek bez noge...

– Ti si bez glave, Koko. Pa kod ovih gangstera je bar jasno da je takva drvena noga lažna, a u njoj je radio-stanica, pištolj i još svašta drugo. Ako se ujo koga treba čuvati, onda se treba paziti bogalja. A i mi ćemo mu pomoći. Žao bi mi bilo uje. Tri puta je kazao da će se baciti s Eiffela ako ne uspije...

Koko je još htio svašta pitati, ali se nije usudio, jer bi ga stariji drug žestoko napao radi svakog suvišnog ili smiješnog pitanja. Zato, kad su došli do ugla Ulice Bretonneau, samo je duboko uzdahnuo. Mučilo ga je jedno vrlo važno pitanje, ali ga je zadržao za sebe: slikar Poklepović oprezno, četverostruko zaključava ulaz u potkrovlje u kome skriva "Mona Lizu", a zaboravlja da se do nje može doći i s druge strane preko susjednog krova i terase s koje su poslije podne gledali Pariz. Kad dođe vrijeme, Koko će se usuditi i to spomenuti.

– Idemo gore da vidim je li ujo kod kuće. Rekao je da će se možda malo prošetati ako se brzo ne vratimo. Ako ga nema, pričekat ćemo ga, pa ćemo onda svi zajedno u grad – reče Zlatko. – Hajde, penji se, što si se zamislio?

– Ja mislim da je brico pitao, na primjer, i za papagaja – bubnu odjednom Koko. – *Le perroquet*. Kakvog papagaja, Zlatko, je li?

– Ti si papagaj – ljutito se obrecnu Zlatko uspinjući se mračnim

stubištem prema slikarevom stanu pri vrhu kuće. A onda odjednom zastane: – Koko, imaš ti pravo. I papagaj je opasan. Bogalji i papagaji. Dresirani papagaji koji žrtvama kljuju oči i bogalji bez oka koji u lažnoj nozi nose dresirane papagaje! To ti je Pariz, dragi moj, a ne tvoje selo na Zelenom Vrhu!

VI HLADAN TUŠ

Kad bi Zlatko nešto utuvio u svoju četverouglastu glavu, onda nije bilo nikakva smisla prepirati se s njime. Koko je zapravo sumnjao da je baš on i podgovorio ujaka da ih pošalje na šišanje, jer je malo vjerojatno da bi to slikaru ikada palo na pamet kad je njemu samome kosa padala gotovo na ramena. Eto, sad je Zlatko odlučio da će se tuširati i ništa nije pomagalo što ga je Koko napadno motrio pogledom kojim je tražio milost. Bilo je očito da ga Zlatko muči samo zato da bi što dulje odgodio odlazak u grad o kojem mu je mjesecima toliko pričao.

– Ja sam mislio – usudio se napokon Koko izustiti – mislio sam da ćemo se, na primjer, bar malo prošetati. Bar do zoološkog vrta, da vidimo kitove... Ti si rekao da imaju sedam kitova u bazenu.

– Šest – značajno reče Zlatko skidajući se. – Ići ćemo, jasno, samo sad je kasno. Ujutro. Sad ćemo se tuširati, onda ćemo se još prošetati prije mraka, a čim se smrači – brzo u kuću! Hop!

– Zašto, Zlatko, reci?

– Zato što je onda opasno. U Parizu je strašno opasno kad se smrači. Prođe pokraj tebe, na primjer, neki prosjak – vidiš li kad treba reći "na primjer" – i ponudi ti cvijeće. Taj prosjak ti ponudi cvijeće da ga kupiš... Pomirišiš cvijeće i srušiš se u nesvijest. Odmah dolaze bolnička kola, tobožnja bolnička kola, jasno, i kad se osvijestiš već si u nekoj dalekoj vili, na sjeveru Francuske, a dotle za tebe u Parizu traže otkupninu, ucjenjuju... Ujak nema toliko novaca da daje, i tebe lijepo s hridi – zviz – ravno u more, među morske pse. Ne, dragi moj, noću se ovdje nitko ne smuca po ulicama bez revolvera u džepu!

Koko se zbunjeno pogladio po ostacima kose i odlučio šutjeti. Zlatko je izvodio gimnastiku. Onda je odjednom zastao, prišao Koku i rekao:

– Hej, Koko, pa ti si rekao da ne razumiješ ovu zbrku oko "Mona Lize". Gledaj ovamo, sad ću ti ja objasniti.

Dugački dječak sjede na krevet, uze jedan prazan okvir i prisloni ga uza zid. – Evo, vidiš. To je prava "Mona Liza". Slika koja vrijedi milijarde. O tome kako je jedan Talijan uspio ukrasti tu sliku prije mnogo

godina, o tome se sada snima film. Uostalom, čuo si u brijačnici, iz novina, kako su i "Kleopatra", isto tako čuvenu sliku uspjeli ukrasti prije dvije godine. Kad se snima film, onda se ondje mota tisuću ljudi. Teško je osigurati sliku. Može je netko u gužvi dignuti. Osim toga jaki reflektori bi mogli naškoditi slici, uprava muzeja ne bi dopustila da je previše osvijetle. A bez svjetla se ne može snimati. Shvaćaš?

– Da – počeo se Koko iza uha.

– Ujo je imao sreću da je slika koju je on naslikao najbližnja pravoj "Mona Lizi". I nju će upotrijebiti u filmu. A poslije on još ima neki plan... – tu Zlatko zamijeni okvir jednim drugim, a prvi okvir stavi pod krevet. – Eto, ujakova slika je sad na mjestu prave "Mona Lize". Svi tvrde, čini se, da se ujakova ne razlikuje od prave.

– A gdje će biti prava za to vrijeme?

– To se ne zna. To nitko ne smije znati. Onda bi se je pokušali domoći oni bogalji i brijači. Sad je za njih prava prilika, možda jedina u sto godina. Shvaćaš li? Jer, iz muzeja ju je inače teško ukrasti...

Čupavi dječak je morao priznati da mu je sve jasno. Jedino mu nije bilo jasno zašto gospođu nisu naprosto fotografirali, jer bi to bilo jednostavnije i jeftinije, a slika bi bila posve slična – ali radije nije ništa pitao.

Kad je Zlatko otišao da se tušira, Koko se zagledao u vratašca što su vodila u potkrovlje. Onda je doviknuo prijatelju, koji je već pustio vodu iz tuša i zadovoljno pjevušio neku francusku pjesmicu:

– Čuj, Zlatko, mogu li otići gore i pogledati gospođu Lizu?

– Nemoj, bolje nemoj – odvrati isprva Zlatko kroz šum vode, a onda doda: – Možeš, možeš ako hoćeš. Samo ako nađeš sve ključeve od lokota. I nemoj je dugo gledati, jer ujo pazi da ne pada svjetlo na nju, znaš. Hajde, možeš, samo poslije opet dobro zaključaj.

Koko je jedva dočekao da se smije popeti u potkrovlje. Ne toliko zbog "Mona Lize", "Kleopatre" ili kako se gospođa već zvala, koliko zbog toga što će s terase opet vidjeti Pariz i što će Zlatko tako možda zaboraviti da i njega pozove pod hladan tuš. Brzo je okrenuo lonac na peći, zavukao se pod krevet, otvorio zidni sat i izvadio daščicu iz poda. I sam se čudio kako je dobro zapamtio gdje sve slikar drži ključeve. U tren oka je već imao sva četiri ključa u rukama, uzverao se uza stepenice, pootvarao i poskidao lokote jedan za drugim.

Kad se našao u potkrovlju, usred onoga nereda i prljavštine, htio je već proći na terasu ali se ipak sjetio zagonetne slike ispod zastora, pa je odlučio da je pogleda.

"Kad sam već rekao Zlatku", pomislio je baš kao da se boji da će Zlatko odozdo osjetiti ako on ravnodušno prođe pokraj čuvene slike do koje mu uopće zapravo nije bilo stalo.

Kose zrake sunca padale su na crni zastor. Kad ga je dječak podigao,

ugledao je na donjem, crvenom zastoru svoju veliku i smiješno očišanu glavu. Zatim je podigao i crveni, pa, napokon, i onaj najlakši, bijeli. Tiho je vrisnuo od zaprepaštenja.

"Mone Lize" nije bilo! Nije bilo nikakve slike. Samo prazan zid!

Sjurio je niza stepenice u tri skoka, propuh je zalupio za njim vrata i činilo se da je i njega izbacio kao perce iz potkrovlja.

Zlatko se još kupao. Tuš je šumio. Koko je drhtao kao da je on sam pod mlazom hladne vode. Skupio je usta kao da će nešto reći ali nije uspijevao protisnuti ni slova. Mučio se tako bar dvije minute.

– Z-z-zl-zl... – izlazilo mu je s jezika sve dok napokon nije došao do daha: – Zlatko, ne... ne-nema je, gotovo. Ujo... ujo će se ubiti s Ei-f-fela... ukrali-i...

– Što pričaš? – proderao se Zlatko zaustavivši vodu.

– Ukrali su "Mona Lizu" – izvali napokon Koko i nemoćno se sruši na krevet.

Zlatko je polako ušao u sobu. S ručnikom oko pasa i s valovitim čuperkom na vrh očišane glave, onako jakih jagodica i čeljusti, posve je nalikovao starom mongolskom ratniku.

– Što kažeš? – zapitao je pretjerano mirno. – Što lupetaš?

– Nema slike! Ukrali je! Sad sam bio gore. Dugački dječak je lagano odmahnuo rukom i široko se nasmiješio.

– Koko, Koko! E, i ti pretjeruješ. Tek što si došao u Pariz, misliš da će ti netko ukrasti "Mona Lizu" pred nosom. Ti misliš da se samo tako krađu slike. Hajde, dođi pod hladan tuš da malko ohladiš tu usijanu glavu.

Koko se stresao od jeze i počeo iza uha.

– Ali... slike zbilja nema, Zlatko... na primjer.

– Na primjer, na primjer! – raspali se Zlatko. – Pa što onda ako je nema? Sigurno ju je ujo odnio, jer mu je trebala. Uostalom, idem ja pogledati. A ti – pod tuš! Shvaćaš?

Dok je Koko drhtavim prstima svlačio košulju i mislio kako ga ni majka ne tjera tako nesmiljeno u kupaonicu, mongolski ratnik Zlatko se dugačkim nogama polako penjao uza stepenice. Otvorio je vrata ateljea u potkrovlju i ušao. A trenutak kasnije, kad se Koko već posve skinuo i držao poput osuđenika kojega šalju na stratište, na vratima se pojavila bijesna Zlatkova glava. Mongol je zaurlo na svog mlađeg druga, koji se od straha po drugi put srušio na krevet:

– Koko! Ako ti misliš zafrkavati, nađi sebi neku drugu budalu, ali mene više nećeš. Kakve su to gluposti? Što ti sve sebi ne dopuštaš? E, nećemo više tako! Dok si sa mnom u Parizu, pristojno ćeš se ponašati. Dosta je šale!

– Ali, Zlatko... – mucao je preneraženi Koko.

– Ukrali "Mona Lizu"! – prezirno ga je oponašao Zlatko. – A što je ovo što tu visi? A, je li? Penji se ovamo!

Koko je brže-bolje navukao hlače i opet ustrčao na potkrovlje. Ondje je Zlatko zadigao zastore i, na Kokovo veliko zaprepaštenje, sa zida se opet zagonetno smješkala lijepa "Mona Liza"! Slika se nekim čudom vratila na svoje mjesto, na isto ono mjesto gdje je još prije nekoliko časaka sigurno nije bilo. Koko bi dao sebi odsjeći glavu da je nije bilo. Ta nije valjda sanjao!

– Sad znam – reče odjednom Koko umjesto da se iznenadi. I brzo istrča na terasu. Pogledao je prema stanici "Pelleport" i ugledao crveni auto kako velikom brzinom odmiče niz Aveniju Gambetta, niz istu onu ulicu u kojoj su se oni danas poslije podne slavno ošišali.

I, kad se već okrenuo da se vrati unutra i kaže Zlatku što mu je palo na pamet u trenutku kad je na zidu ponovo ugledao "Mona Lizu", koje prije tri-četiri minute ondje sigurno nije bilo, Koku je ponovno zastao dah a pogled mu se prilijepio za ugao ulice kao beskrajno dugačka guma za žvakanje.

Na uglu male Ulice Bretonneau, u kojoj je stanovao Zlatkov ujak, i Ulice Pelleport koja je vodila prema stanici podzemne željeznice, dječak je ugledao ljudsku priliku koju još nikada nije vidio, ali koju je odmah poznao. Čovjek srednje visine s drvenom lijevom nogom i crnim povezom na desnom oku, gledao je isprva u pravcu u kojem je nestao crveni automobil, a onda se polako okrenuo i pogledao točno prema terasi na kojoj je stajao Koko.

– Oh – jedva je izustio Koko i više pao nego uletio u slikarev atelje gdje ga je dočekaio ljutiti Zlatko. – Oh, Zlatko... Vidi, ondje, vani... Crveni auto i... i bogalj. BOGALJ!

Zlatko odgurnu druga i usput ga ošinu bijesnim pogledom:

– Ako me opet varaš, stari...

Kad su izišli na terasu, Koko je pomislio da bi se najbolje bilo odmah baciti s petog kata na ulicu: nigdje na obzorju nije bilo ni crvenog automobila, ni bogalja, koji kao da je odjednom u zemlju propao.

– Koko – počeo je Zlatko kroz stisnute zube, a čeljusti su mu se napele kao da će pući. – Koko, ja ću te...

Ali Koka više nije bilo kraj njega. Prije nego bi okom trepnuo, Koko je već jurnuo u potkrovlje, skočio u jednom skoku niza sve stepenice, zgrabio u trku košulju s kreveta i sjurio stubištem. Da je tko mjerio vrijeme koje mu je bilo potrebno da s terase sleti na ulicu, sigurno bi se ispostavilo da je to bio novi svjetski rekord u "skoku iz kuće" – kad bi postojala takva grana atletike.

Koko nije znao ni kamo juri, niti što bi htio učiniti. Samo je znao da će tvrdoglavom Zlatku pokazati kako i on ima jednom pravo. Dokazati ili poginuti.

VII TATA, ZAŠTO KIDAŠ?

Djevojčica je veselo spustila telefonsku slušalicu i zavrtjela glavom. Opet je prišla ogledalu i pogledala se. Bila je zadovoljna sama sobom.

"Sigurno se vrlo sviđam Katsaru", pomislila je. Ona nije nikako mogla izgovoriti cijelo dugačko Grkovo ime koje je, kako joj je sam Katsarida objasnio, bilo zapravo nadimak iz djetinjstva i značilo neku vrst kukca. "Ja mogu svaku tajnu izmamiti od njega. Baš kao Mata Hari. Eh, ni tata ne može doznati sve što ja znam. Neka, neka, pokazat ću mu ja, samo neka me on smatra za šmrkavicu".

Zadivljenim pogledom je prešla preko niza slika filmskih glumaca od Stewarta Grangera i Clarka Gabla do Veronike Mitti i Toma O'Poola. Na drugom zidu su bile same slike špijuna i špijunki, a iza njenog kreveta slika Mata Hari, najčuvenije špijunke svih vremena, koja je bila strijeljana u prvom svjetskom ratu. Marie Clever se nasmiješila krupnim sivim očima, izvadila iz ormara veliku zviždaljku, stavila je u džep bluze i izišla iz sobe.

Vrata očeve sobe bila su odškrinuta, što je značilo da se novinar već vratio kući, i to je djevojčicu vrlo začudilo.

"Sigurno ga Alles Worson nije primio. Baš mi je drago. Kad nije mene htio povesti. Ja bih se već snašla..."

Zastala je pred vratima očeve sobe jer je začula njegov glas. Bilo je očito da nije sam.

– Mali moj – govorio je Marcel Clever nježno, gotovo kao da tepa – neko vrijeme nećemo biti zajedno. Otputovat ću na dva-tri dana. Treba mi odmora. Danas se još idem ošišati i obrijati, onda odlazim na selo ili u brda. Hajde, sad se još možemo poigrati. Ovako – hop! Hajde, Leo, skoči!

Marie je zavrtjela glavom kao da sažaljeva oca. "Nešto nije u redu s tatom. Počeo je sam razgovarati s mačkom... Možda je premoren, možda hoće zbilja da se odmori, ali ja se bojim da se iza toga nešto krije."

Kad je djevojčica ušla u sobu, veliki sivi mačak narančastih očiju, po imenu Leo, bijesno je frknuo. Bio je ljubomoran na djevojčicu, jer je znao da njegov gospodar zaboravlja na njega čim bi se mala Marie našla u blizini.

– Tata, zar zbilja misliš otputovati na nekoliko dana? Znači da više nisam tako mala kad mogu ostati kod kuće i bez mame i bez tate. Je li tako? – oštro je zapitala djevojčica.

– Oho, Marie, ti već i prisluškuješ!

– A ti si već počeo razgovarati s Leom, mjesto da meni kažeš... – nije se dala smesti Marie.

Leo je mijauknuo kad je čuo svoje ime i skočio na stolicu.

– Marie, Marie! – veselo će otac ustajući. – Hajde da se nas dvoje pomirimo! Idem se ošišati i obrijati, pa ćemo se usput malo prošetati i porazgovoriti.

– Oho! – začudi se djevojčica. – Sad se ideš čak i šišati! I to je velika novost. Trebalo bi staviti na naslovnu stranicu "Večernje trube". Ti koji si tako ponosan na tu svoju grivu...

Novinar se nasmijao i zagrlio kćer. Zagrljeni su izišli iz sobe a mačak je bijesno frknuo i okrenuo im leđa.

I tako, dok su na sasvim suprotnom kraju Pariza Koko i Zlatko išli Avenijom Gambetta prema brijanici, ovdje, na zapadu, nedaleko Bulonjske šume, otac i kćerka Clever uputili su se Ulicom Auteuil (Otej) prema Trgu Auteuil gdje je novinar toga jutra primijetio novu brijanicu. Da je tko mogao u tom času istovremeno promatrati ta dva para, dva zagrebačka dječaka i dvoje Parižana, nikada ne bi pomislio da oni imaju neke veze jedni s drugima, osim što će trojica od njih u isto vrijeme sjediti u brijanici. Ali klupko događaja sve ih je brže i jače vezivalo čvrstom uzicom.

Marie Clever je zastala nasred ceste, tako da su automobili bijesno zatrubili, i strogo je zapitala oca prodorno ga gledajući svojim blistavim sivim očima:

– Dakle, tata, Worson te izbacio? Priznaj! Nema ništa od razgovora, intervjua, velikog članka... Zato ti i kidaš.

– Ali, Marie – zaprepastio se novinar i povukao kćer na pločnik.

– Nikakav "ali", tata! Pa zar bi se ti dobrovoljno povukao na selo, kao u mišju rupu, baš sada kada se snima taj film o "Mona Lizi" i kada si napisao sjajan članak...

– I to si već pročitala, Marie? Ti zbilja previše čitaš, nije to dobro.

– Nije dobro ni to što mi nećeš reći istinu. Zar ćeš zbilja sjediti na selu dok Worson bude snimao film, je li?

– Hoću se odmoriti, Marie, kad ti kažem...

– I javio si u uredništvo da nećeš više ništa pisati o "Mona Lizi"?

– Ništa nisam javio, Marie. Ja se ne moram njima javljati ako neću. Ja sam prvi novinar "Večernje trube" i ne moram, ako mi se ne da, pisati ni po cijeli mjesec dana. Oni znaju da spremam neko iznenađenje...

– Aha! – lupi Marie nogom, smeđi uvojci joj zaigraše oko glave, a automobili opet zatrubiše jer je djevojčica ponovo zastala nasred ulice. – Aha! Tako, dakle, tata. Spremaš iznenađenje a meni nećeš ništa reći. E, pa, dobro, neka! Onda neću ni ja tebi ništa reći, baš neću!

– Ali, Marie...

Ništa nije pomoglo. Djevojčica se brzo oprostila i pretrčala ispred gustih redova automobila uputivši se prema Bulevaru Montmorency. Novinar je još neko vrijeme gledao za kćerkom, onda se nasmiješio i uputio preko ulice u brijanicu na kojoj je velikim zlatnim slovima pisalo:

"KOD FRÉDÉRICA".

– Dobar dan! – reče Marcel Clever ušavši u brijačnicu.

– Dobar dan, gospodine – odgovori brijač i ustade sa stolice odloživši novine. – Gospodin izvoli?

– Šišati i brijati.

Dok je sjedao, Clever je krišom promotrio i brijača i novine koje je čitao. Brijač je bio visok, krupan čovjek, malko pogrbljen a ispod nosa su mu stršala dva velika i prilično neuredna brka. Novine, koje je držao u brijačnici, bile su "Le Monde" (L Mond), "Figaro" i "France Soir" (Frans Soar).

Marcel Clever se nezadovoljno promeškolji u stolici. Neuredni brkovi nisu bili osobita preporuka za brijačevu vještinu, a još je gore bilo što u brijačnici nije vidio "Večernju trubu". Clever je dijelio ljude na one koji čitaju "Večernju trubu" i na one koji je ne čitaju.

– Vi ne čitate "Večernju trubu"?

– Što, molim? – zapitao je brkati brijač nespretno vežući bijeli ubrus novinaru oko vrata.

– Ako vi sami ne čitate "Večernju trubu", morali biste je držati u brijačnici radi drugih mušterija. Te se novine danas najviše čitaju u Parizu.

– Svakako, gospodine, morat ću ih nabaviti. Drugi put ćete kod mene sigurno dobiti "Noćnu trubu".

Novinar ga je ošinio bijesnim pogledom, ljutit zbog toga što brijač ne može točno upamtiti ni naslov njegovih novina. A onda ga je strogo upitao:

– Vi ste nedavno otvorili ovu brijačnicu?

– Da, gospodine, prije dva dana.

– Jao! – zaurlao je Marcel Clever, jer ga je u tom času nespretni brkonja ubo vrhom škara u uho. – Neću više ništa pitati, čini mi se da vas to smeta.

Ali nesretnom novinaru nije mnogo pomoglo što je šutio. Brijač je mlatarao škarama kao da kosi žito i kosa je letjela na sve strane. Šišanje je još prošlo sretno, ali je brijanje bila prava strahota. Brkonja je prvo nasapunao novinaru cijelo lice, gotovo do čela, pa preko nosa i očiju sve do iza ušiju, tako da više nije mogao ni gledati, ni disati. Onda je zgrabio britvu kao da je sablja i štipajuću ga po obrazima počeo nemilice guliti.

Kad mu je Frederic napokon oprao lice, prestrašeni je novinar ugledao u zrcalu nepoznatu glavu, koja je samo bila nalik na njegovu. Kosa je stršala na sve strane, a obrazi i vrat bili su mu krvavi. Htio je nešto bijesno reći, zaprijetiti da će o ovakvu postupku pisati u novinama, ali je bio toliko sretan što je ostao živ da je bez riječi izletio iz brijačnice.

"Ovo je mesar, a ne brijač. Nečuveno! Gle, pa nisam mu uopće platio. Nije ni pitao. To je zbilja nevjerovatno. Ovako još nešto nisam

doživio. E, taj me neće više vidjeti... Ala bi se Marie smijala da je ovo vidjela!"

I dok su prolaznici u Ulici Auteuil iznenađeno gledali izbezumljenoga i iznakaženog novinara, brijač Frederic bio je u još žalosnijem stanju. Posve iscrpljen i znojan klonuo je na stolicu i duboko predisao kao da se s nekim tukao. Onda je obrisao znoj sa čela i prišao telefonu.

Okrenuo je broj i satrvenim glasom rekao:

– Charles, ti si? Oh, Charles, ja više ne mogu. Dođe mi da sve pustim k vragu. Ili ću ja nekoga zaklati, ili će mene netko ubiti. A da će me prijaviti, to je sigurno... Oh, da vidiš kako sam sad jednog udesio! Rođena majka ga ne bi poznala. Pobjegao je van kao iz klaonice. Zaboravio sam i naplatiti. Ne, Charles, ja to više ne mogu izdržati. Ja ne znam kako se ti snalaziš, ali ja više ovako ne mogu... Što kažeš? Da ne ludujem? Lako je tebi reći da ne ludujem... Ovoga časa zatvaram i dolazim k tebi. Ja ovdje više ne ostajem...

Trenutak kasnije nesretni Frederic već je zatvorio brijačnicu i hitrim koracima žurio prema stanici podzemne željeznice "Porte d'Auteuil". Tri četvrt sata kasnije je, kao što već znamo, banuo u brijačnicu "Kod Charlesa" gdje su bile dovršene Zlatkove i gdje su upravo započinjale Kokove patnje.

VIII

PREDAJ SE! NAŠ SI!

Kad je s terase kuće broj tri u ulici Bretonneau onako ludo sletio na ulicu, Koko je već odavno bio zaboravio brijača Charlesa i njegovog čudnog gosta Frederica. Moglo bi se reći da je uopće zaboravio da se nalazi u Parizu. Zapravo, njemu više nije bilo jasno ni gdje je, ni kamo ide.

Donekle se sabrao tek kad je trkom izbio na Trg Paula Signaca (Pola Sinjaka) i kad je nastavio trčati Avenijom Gambetta u pravcu u kome je nestao tajanstveni crveni automobil.

"Zlatko mi se ruga, misli da sam ja lud, da sam blesav", bilo je prvo što je dječak pomislio trčeći ispod dugačkog reda drveća u Aveniji Gambetta. "Neka, vidjet će on već... pokazat ću mu ja!..."

Ratko Milić, zvani Koko, navršio je trinaest godina, što, u usporedbi s nekim kavkaskim gorštacima koji žive i po stotinu i pedeset godina, nije osobito dugačak ljudski vijek, a ipak, taj dječak šiljasta nosa i kuštrave kose, naoko toliko nalik na sve svoje vršnjake, doživio je u posljednje dvije-tri godine više nego što drugi dožive u cijelom životu. Dok je još

živio na selu, vrebao je noću lopove, a u gradu se borio protiv duhova i trudio se riješiti tajnu dječaka koji je imao dva imena i dva prezimena, i koji je išao u dvije škole. Već je padao s krova i umirao od straha u čamcu nasred bijesne rijeke, ali nije još nikada sam trčao ulicom u velikom, stranom gradu, i to još ovako besciljno. U svakoj mučnoj prilici, kad bi ga hvatao strah i želja da se okrene i pobjegne, uvijek bi ga gonila naprijed pomisao kako će mu se drugovi rugati ako ispadne kukavica i kako će mu se diviti ako ispadne domišljat i hrabar. Zato je, i ne misleći mnogo kamo ga noge nose, ponavljao u sebi:

"Zlatko misli da sam ja lud, da mi se pričinilo, da mi se mota u glavi... Neka, pokazat ću mu ja."

I tako Koko nije primijetio ni da je projurio pokraj brijačnice u kojoj ih je Charles onako dušmanski unakazio. Nije primijetio ni da je pretrčao Trg Gambetta i zaputio se dalje na zapad, preko granica onoga sićušnog dijela Pariza koji je dotada bio upoznao.

"Meni je jasno", ponavljao je on u sebi, "meni je sve jasno. Odmah mi je bilo jasno, samo se nisam usudio ništa reći da mi se Zlatko ne bi rugao. Zašto je slikar zaključavao ona vrata sa četiri lokota a nije uopće zaključao vrata od terase? Pa ja sam odmah vidio da na terasu može doći tko hoće i odnijeti sliku kad hoće, a to su i učinili. Baš kad sam ušao, bili su sa slikom sigurno, na primjer, na balkonu, ali sam ih ja omeo. Nisu se više usudili ponijeti je sa sobom, nego su je brže-bolje vratili iza zastora, dok sam se ja dolje natezao s onim tvrdoglavcem. Kad sam izletio na terasu, već su uskočili u auto..."

Crveni auto! Kako je samo mogao zaboraviti na crveni auto? Pa zašto je uopće ovako izjurio iz kuće nego da pokuša vidjeti u kojem će pravcu odjuriti lopovi?

Čupavi dječak stajao je na nepoznatom trgu i češao se lijevom rukom iza desnog uha. Nedaleko od njega, iza željezne ograde, izdizao se kip ogromne žene u naboranoj haljini. Koko je tužno mislio kako je ispaio glup. Sad je istom primjećivao bučan i gust promet oko sebe. Rijeke automobila kovitlale su se oko ženinog spomenika i otjecale, kao u kanale, u nekoliko ulica. I koliko je samo bilo crvenih automobila! U svakoj minuti projurilo bi ih pokraj razočaranog Koka bar desetak.

"Bogalj", pomislio je Koko ogorčeno. "Kako sam zaboravio na bogalja? Taj tip, koji je zacijelo vođa onih lupeža iz crvenog auta, nije mogao, onako ćopav, brzo umaći... Ja sam negdje projurio pokraj njega dok se on sklonio u prvu vežu ili krčmu... Uh, zbilja sam budala."

U očajanju je dječak prešao Trg Republique (Repiblik) i uputio se nasumce velikim bulevarima koračajući kroz gustu i glasnu vrevu pariškog predvečerja. Palile su se brojne svijetleće reklame osobito po ogromnim pročeljima kinematografa na Bulevaru Martin (Marten). U Parizu se polako smrkavalo.

Koko je shvatio opasnost tek kad se, prelazeći ulicu, sudario sa skromno obučenim čovjekom koji je nosio pun pregršt kitica cvijeća i nudio ih prolaznicima. Tada su dječaku u mozgu odjeknule Zlatkove riječi: "Prođe pokraj tebe, na primjer, neki prosjak i ponudi ti cvijeće... Pomirišiš cvijeće i srušiš se u nesvijest." Dječak je ustuknuo pred prodavačem cvijeća i sudario se sa slijepcem koji je uplašeno prema njemu podigao svoj svijetli štap. "Pucat će", grozničavo je pomislio Koko i dao se u bijeg.

Onda je odjednom, na svoj užas, shvatio da je zalutao. Možda su bogalj i lupeži s crvenim autom izveli cijelu igru samo da bi ga namamili duboko u Pariz i dočepali ga se kad ostane sam! Koko je stao i htio se počesati iza uha, ali nije imao snage. Kap znoja kliznula mu je niz nos i pala na bradu.

"Samo polako, Koko", hrabrio je on sebe. "Vratit ćeš se ti kući i pričat ćeš seki, i Tomi, i Boži, i drugim prijateljima, kako su te gonili bogalji s dresiranim papagajima i crvenim automobilima, ali kako se ti nisi dao smesti, ni uplašiti..."

Prije nekoliko godina, dok je još živio u selu zvanom Zeleni Vrh, Koko je jedne noći zalutao u gustoj šumi punoj sablasnih šumova i krikova nepoznatih ptica. Onda se samo držao glavne staze i na svakom križanju prvim puteljkom skretao ulijevo. Bio je uvjeren da će se tako vratiti na mjesto odakle je krenuo. I nije se prevario. Pošto je tri-četiri puta skrenuo, našao se na rubu šume i opet ugledao Zeleni Vrh. Vratio se gotovo na isto mjesto odakle je krenuo.

I tako je Koko, ne usuđujući se nikoga ništa pitati, da se ne bi odao, na prvom raskršću skrenuo ulijevo nadajući se da će se vratiti prema Aveniji Gambetta i stanici "Pelleport".

"Baš sam budala", ponavljao je u sebi pokušavajući odagnati crne slutnje i ne usuđujući se pomisliti da se izgubio u velikom Parizu – "baš sam budala, što nisam, na primjer, zavirio u sva stubišta u blizini Ulice Bretonneau... Kako mi se sad onaj vražji bogalj sigurno ruga! A Zlatko, što će samo reći Zlatko? Taj će mi popiti krv kad se opet vidimo..."

Kad se opet vidimo! Strašno je bilo pomisliti da možda i neće tako skoro opet vidjeti Zlatka. Pustio bi sada i da mu se dugački prijatelj ruga do mile volje i da ga istrlja četkom za ribanje pod mlazom hladnog tuša, samo da što prije ugleda njegovu četverouglastu, tvrdu i dragu glavu.

Gdje li je sad Zlatko? Je li već razgovarao s ujakom o Kokovom nestanku? Je li obavijestio policiju? Traži li ga po Parizu? Činilo mu se da već hoda ne sate i sate, nego cijele dane i noći i da će se srušiti od umora i gladi. Da, i od gladi! Pa posljednji put je u avionu pojeo jedan jedini bombon, a i taj mu je gotovo zapeo u grlu, jer mu je Zlatko pričao kako se mnogi putnici zbog tih bombona uguše pri slijetanju.

"On će me sigurno naći. Mora me naći. Nije valjda Pariz tako velik.

A mogao bih ipak nekoga, na primjer, i pitati za put... Znam adresu, znam broj telefona... Ne rade valjda svi za bogalja... Jasno, nemam se čega bojati."

Posve je pao mrak kad se Koko, vjerujući da skreće ulijevo i da se polako vraća prema stanu Zlatkova ujaka, odjednom našao na mostu iznad rijeke Seine (Sene). Narančaste starinske svjetiljke s kamenog mosta ogledavale su se u tamnozelenoj vodi rijeke po kojoj su plovili bijeli, osvijetljeni brodovi. Ali dječaku nije bilo do brodova. On je požurio dalje, prešao most i skrenuo opet ulijevo.

Tada je napokon ugledao jedno poznato mjesto i gotovo da je viknuo od oduševljenja, baš kao što je onda, prije nekoliko godina radosno kliknuo kad je ispao iz crne šume i ugledao poznate krovove Zelenoga Vrh.

– Notre-Dame! – rekao je Koko naglas i brzo se ogledao uplašivši se da ga tko nije čuo.

Na trenutak mu se učinilo da je opet u svojoj sobici, u Bužanovoj ulici u Zagrebu, i da mirno pregledava knjige o Parizu, kojima se onda onako divio... Tada nije gotovo uopće vjerovao strašnim Zlatkovim pričama i veselio se putu u veliki grad i ne pomišljajući da bi ondje mogao štogod neugodno doživjeti.

Koko se laganim korakom približio crkvi Notre-Dame. Divna građevina, oivičena tamnim noćnim nebom i sa svih strana obasjana skrivenim reflektorima, izgledala je čudnije nego zamak iz bilo koje bajke ili crtanog filma. Da nije bio tako umoran, Koko bi, bar mu se činilo, uživao više u ovoj lijepoj zgradi nego u zoološkom vrtu sa sedamdeset kitova. Da nije bio gladan, ne bi dao Notre-Dame ni za sedamdeset punjenih paprika.

Umorni dječak je neko vrijeme tumarao amo-tamo pred crkvom Notre-Dame, tako da su ga prolaznici već počeli čudno promatrati, samo što on to nije primjećivao. Htio je i ući u crkvu, ali se bojao, jer se sjetio da unutra grbavi zvonari noću napadaju nevine žrtve. Bar je tako Zlatko tvrdio.

Onda je napokon oteturao do tratine pokraj crkve i sjeo pod veliki grm nedaleko spomenika nekom konjaniku. Zapiljio se u blistavo osvijetljenu zgradu i odjednom su mu tornjevi zaigrali pred očima a likovi čudnih, krilatih životinja, kojima je crkva na više mjesta bila ukrašena, oživjeli, počeli se migoljiti, puzati, letjeti. Koka su zaboljele oči a kapci otežali kao da su od kamena. Činilo mu se da sanja. Ili da će se onesvijestiti.

"Zlatko, gdje si sad?", mislio je osjećajući da će proplakati. "Gdje si sad, Zlatko? Ti si me doveo ovamo, u taj tvoj Pariz, to je bila tvoja ideja... Ti me moraš izvući iz ov..."

U tom trenutku snažni, koščati prsti stegli su mu vrat a za leđima je

začuo prodoran glas: – Predaj se! Naš si!

IX ZAPETLJANO KAO PAUČINA

Papagaj Cesar je poskočio od straha kad su se s ulice razlegli prodorni zvižduci. Prvo tri, pa onda još tri. Da Napoleon nije bio onako davno i temeljito mrtav, sigurno bi se i on probudio u svom velikom grobu od mramora.

Katsarida je dotle mirno čitao gomilu stripova zavalivši se u duboki naslonjač. Samo bi katkad čeznutljivo pogledao prema Bulonjskoj šumi i pomislio kako bi sad bilo divno juriti na biciklu u šarenom dresu i takmičiti se s drugim dječacima. Bio je siguran da bi bio najbrži i da bi jednog dana, i to vrlo brzo, postao slavan kao nenadmašivi Anquetil (Anketil).

– To je Marie! – povikao je veselo zelenooki dječak kad je začuo zvižduke i skočio s naslonjača stresavši na pod hrpu stripova. – Kako samo zviždi tom svojom pištaljkom! Sva sreća što tata nije kod kuće jer bi odmah počeo vikati... Još kad bi znao tko zviždi!

– Krc! – rekao je Cesar popravljajući kljunom perje koje mu se bilo nakostriješilo od straha.

Dječak je brzo otvorio vrata i gotovo oborio sobara Mauricea koji mu je baš htio reći da bi danas već morao bar malo vježbati na klaviru. Navrat-nanos je izjurio na ulicu.

Na drugoj strani Bulevara Montmorency, ispod platane, nestrpljivo ga je čekala mala Marie, kćerka novinara Marcela Clevera.

– Ala si ti spor – rekla je i zavrtjela smeđom glavom.

– Oprosti... žurio sam se – ispričavao se Katsarida iako je stigao brže od vjetra. – Imam ti nešto važno reći...

– Znam – reče djevojčica hladnokrvno. – Pa zato sam i došla. Nisam valjda došla da tebe vidim, Katsar. Samo, ne možemo razgovarati na ulici. U tvoju kuću ne smijem. Je li tako? Ja se ne bojim, ali se ti bojiš... Što bi rekao tvoj tata, istukao bi te onim debelim štapom...

– Marie, nemoj tako govoriti. Ti znaš da se ja ne bojim. Ako hoćeš... Tate nema kod kuće.

– Vidiš! – obraduje se Marie. – Tate nema kod kuće! Vidiš da se bojiš. Da je tata kod kuće, ne bi se usudio da me zoveš, je li tako? "Gospođice Clever", rekao mi je jučer onaj vaš stari sobar na telefon, "Bit će bolje da ne nazivate mladog gospodina, jer se gospodin Somais ljuti... Mladi gospodin, osim toga, upravo vježba na klaviru"...

– Marie, nemoj me zafirkavati, nisam ja kriv – branio se dječak kome

je bilo neugodno pa je sve više obarao glavu.

– I kako te nije stid, Katsar, da sviraš klavir? U današnje vrijeme! Dvadeseti vijek! Lud si za biciklom i sportom, a svaki dan uporno nabijaš po klaviru. Može te biti stid. Danas se svira električna gitara, ako te tko pita...

– Ali mene nitko ne pita... Ja bih rado svirao električnu gitaru, sto puta sam rekao tati...

Djevojčica je prezirno odmahнула rukom kao da o tome više nema smisla raspravljati i brzo je prešla ulicu. Katsaridi nije preostalo ništa drugo nego da poslušno pode za njom iako nije znao kamo ga vodi.

"Jednog dana ću postati slavan biciklist, osvojiti ću tri puta zaredom Tour de France (Tur d Frans) i svirat ću električnu gitaru kao nitko na svijetu. Onda će joj biti žao i drugačije će se ponašati prema meni, ali će biti kasno", mislio je ogorčeno dječak poslušno slijedeći djevojčicu.

Marie Clever zastade i odlučno reče:

– Ako ti već nemaš nikakva prijedloga, imam ga ja. Kao da baš nisi nikada pročitao nijednu špijunsku knjigu, pa nemaš pojma o tim stvarima. Ući ćemo na stražnji ulaz u vaš vrt i skloniti se u sjenici. Ondje nas nitko neće vidjeti i možemo u miru razgovarati...

Katsarida se morao u sebi složiti da mala Marie misli brže od njega. Iako su mogli naprosto otići prema Bulonjskoj šumi i mirno razgovarati na prvoj klupi, ipak se činilo da je zelena sjenica u dnu velikog vrta Somaisovih najsigurnije i najmirnije mjesto na svijetu za ovako povjerljive razgovore.

Kad su se napokon našli u zelenom šumraku sjenice iza gustih zidova bršljana kroz koje je tek ovdje-ondje probijala kosa zraka kasnog sunca, Marie Clever je prvo sjela u pletenu stolicu, onda hitro ustala i gurnula u nju iznenađenog Katsaridu:

– Govori! – rekla je kao sudac istražitelj – zašto si me zvao?

– Ja sam... – petljao je dječak kolutajući zelenim očima. – Mislio sam... ako je tvoj tata...

– Moj tata je nestao – odsiječe djevojčica. – Nemoj sad opet pitati kako i zašto. Dosta je da kažem da na tatu ne možemo računati. Nešto smišlja i pravi se važan...

– Aha! – upade Katsarida. – To sam i mislio. Znači da on sluti...

– Što sluti? Ma daj, Katsar, saberi se, promisli i onda govori, je li tako? Zašto si me zvao ako mi nećeš ništa reći?

– Mona Liza! – izvali napokon brodovlasnikov sin i odahne.

– Mona Liza! – Marie udari nogom o pod sjenice. – To sam i mislila. Zato je tata tako tajanstven...

– Moj otac će uskoro pustiti u more novi veliki preooceanski brod, najveći od svih koje ima.

– Pa što onda? Kakve to veze ima s Mona Lizom? Bolje bi bilo da si

u "Večernjoj trubi" pročitao tatin članak o filmu koji se snima u Louvreu (Luvru). To je film o "Mona Lizi" i o čovjeku koji ju je uspio ukrasti.

Marie Clever je potanko ispričala prijatelju cijeli sadržaj filma ističući posebno najuzbudljiviji prizor: prijatelj kradljivca posumnja da je slika koju je vidio u kradljivčevoj sobi zaista prava "Mona Liza", našto ga uplašeni kradljivac napadne i veže za stolicu, točno ispod čuvene slike, gdje bi ga vjerojatno pustio da skapa od gladi da ga nije spasila neka ljepotica. Ali Katsaridu nije zanimao sadržaj filma, njega je samo zanimalo kako će čuvari paziti na sliku za vrijeme snimanja.

– Kažeš da će se snimati s lažnom slikom? – pitao je Katsarida.

– Da, ali je ona posve jednaka pravoj. Ni slikar je ne bi razlikovao, to je takvo čudo od sličnosti.

– Aha! – reče dječak i ustade. – To je tati dovoljno. On neće prezati ni od čega da se domogne slike, sve će učiniti... Kladio bih se da će učiniti sve i platiti koliko treba samo... da... jao, Marie, mene je strah i pomisliti...

– Kukavico! – viknula je smeđokosa djevojčica i udarila nogom o pod. – Ako se ne usudiš govoriti, nisi me morao zvati, je li tako?

–... tata će sve učiniti da poslije snimanja na zidu u muzeju ostane lažna slika, a na njegovu brodu prava "Mona Liza" koja vrijedi milijardu dolara. Tako je bilo... znaš... tata je lud za slikama velikih umjetnika... Valjda zato što je sam htio biti slikar... Tako je isto bilo i s "Kleopatrom".

– S "Kleopatrom"! – vrisnula je djevojčica a uvojci su joj se razletjeli na sve strane. – A, tako! Sad mi je jasno, Katsar. To si mi morao odmah reći.

U bistroj glavi male Marie Clever sve je odjednom postalo jasno. Tako se bar njoj činilo. Dobro se sjećala slučaja "Kleopatre", slike drugog čuvenog talijanskog slikara – Rafaela, koja je prije dvije godine bila nestala iz Louvrea. Ta divna slika, koja je predstavljala crnokosu egipatsku caricu Kleopatru, bila je oštećena i trebalo ju je popraviti. Kad je vraćena iz radionice jedan stručnjak je slučajno otkrio da slika koja sad visi na zidu više nije prava "Kleopatra". Tada se proslavio novinar "Večernje trube" Marcel Clever koji je tvrdio da nitko na svijetu ne može javno prodati, ni držati u kući tako basnoslovno vrijednu sliku, jer bi ona odmah upala u oči i izazvala sumnju. Lukavi novinar je zaključio da ju je kradljivac zacijelo prodao nekom vrlo bogatom čudaku koji je drži pod ključem i sam potajno uživa u njoj. "Brodovlasnici spadaju među najveće bogataše na svijetu", pisao je onda novinar, "a mnogi od njih skupljaju vrijedne umjetnine i slike... Možda među njima treba tražiti onoga koji danas skriva Rafaelovo remek-djelo?"

– Tata je tada baš dao ime "Kleopatra" svom novom preoceanskom brodu... – tiho je govorio Katsarida, oprezno se ogledavajući. – Bio sam na tom brodu na njegovom prvom putu iz New

Yorka u Pirej, u Grčkoj... Tata se strašne uzrujavao, boljela ga je noga... Čuo sam kako se tuži na nekog pariškog novinara koji ga optužuje da je ukrao Rafaelovu "Kleopatru" i to samo zato što je slučajno dao svom brodu isto ime... Onda sam jedne noći, kad sam izišao na palubu...

– Što si onda...? – grozničavo je pitala Marie Clever a krupne sive oči skakutale su joj amo-tamo kao dva obijesna zečića.

–... onda sam otkrio – šaputao je brodovlasnikov sin – da tata svake noći odlazi u neku malu prostoriju ispod kapetanove kabine i da se ondje zaključava. Sutradan sam slučajno našao u njegovoj kabini "Večernju trubu", i sve mi je postalo jasno... Tata je svake noći išao onamo... i zaključavao se. A po danu se sve više uzrujavao, sve više pio, sve ga je jače boljela noga...

– I onda – dovršila je djevojčica jedva čujno – kad ste stigli u Grčku, "Kleopatra" je pronađena u nekoj luci, u bačvi, je li tako?

– Kad smo se već vratili u Pariz, odjednom je kao grom iz vedra neba... Odjednom smo čuli na radiju da je neki pijanac pronašao sliku u pirejskoj luci. Istom se tada tata smirio, prestao piti, noga ga više nije boljela. Dao bih sebi odrezati oba uha ako on nije jedva čekao da se riješi slike kad mu je prigustilo...

– I misliš da bi sad... – oprezno šapne Marie Clever.

– S "Mona Lizom"... Je li tako?

Djevojčica se nije usudila dovršiti rečenicu koju je započela a dječak se nije usuđivao ništa više tumačiti, nego je samo lagano zaklimao glavom. U sumraku sjenice par zelenih i par sivih očiju netremice su se promatrali. Kao da se između Katsaride i Marie Clever odjednom isplela velika paučina u koju se ni on ni ona nisu usudili dirnuti. Dječak i djevojčica nisu znali što da počnu s velikom tajnom koja je ležala među njima.

– Bravo, Katsar, sjajan si! – rekla je Marie Clever i pogladila dječaka po crnoj kosi.

– Oh – izustio je Grk i pocrvenio kao, recimo, nešto crveno.

– Treba nešto hitno poduzeti! – dodala je Marie Clever pomišljajući na Matu Hari koja bi sigurno već znala što treba raditi u ovakvoj prilici.

– Treba nešto hitno poduzeti! – ponovio je kao jeka Katsarida Somais i probljedio kao, recimo, nešto žuto.

X

ĐAVOLJI SAVJET

Frederic Brange (Branž) imao je sina Jeana (Žana) a Charles Croitier (Kroatje) imao je sina Michela (Mišela). Jean i Michel bili su

nerazdruživi prijatelji iako nisu bili istih godina. Štoviše, Jean je bio stariji čak pet godina i ove je godine položio veliku maturu, dok je Michelu bilo jedva trinaest godina. Roditeljima nikako nije bilo jasno kako su ti dječaci različite dobi tako prisni prijatelji. Čak ih je bilo smiješno vidjeti na ulici: Jean je bio visok, viši za dvije glave, nosio je već male brčiće i pušio a Michel, svilenkaste crne kose, kosih očiju uzanih na kraju i jako ispupčenih jagodica, trčkarao je uvijek pokraj njega uzalud pokušavajući stići dugačke Jeanove korake.

Kad je trebalo biti nesretan, obadvojica su bili nesretni, kada je bilo razloga veselju, veselili bi se obojica. Nisu naravno zajedno stanovali, pa čak ni blizu, ali svakog jutra, prije nego bi se sastali, jedan i drugi već su bili na dlaku jednako raspoloženi. Ako je Jean ustao na lijevu, Michel sigurno ne bi ustao na desnu nogu; ako bi Michel zviždukao u svom stanu dok se spremao u školu, sigurno je da će u isto vrijeme pjevušiti i Jean u svojoj kupaonici.

Samo su se u jednom razlikovali. Jean je imao vozačku dozvolu, a poslije mature je čak dobio od strica i auto. Istina, bio je to prastari, mali citroen koji se tresao kao da će se raspasti, ali se ipak sasvim pristojno kotrljao i dječaci su bili silno ponosni na njega. Ne zna se tko više: da li Jean, koji je bio pravi vlasnik, ili Michel, koji bi se u njemu radije vozio nego u rolls-royceu (rols rojsu).

Današnji dan bio je jedan od onih dana kad su i Jean i Michel bili nesretni.

– Michel – rekao je Jean kada su se toga poslijepodneva sreli na ugovorenom mjestu ispred Louvrea. – Meni je svega dosta.

– Jean – rekao je Michel duboko uzdahnuvši. – A da znaš kako je tek meni!

Prije završetka školske godine tata Charles bio je obećao Michelu da će ga odvesti na more čim vidi njegovu svjedodžbu, a tata Frederic je obećao Jeanu da će, ako uspješno položi maturu, njih dvojica krenuti starim citroenom na rijeku Loiru (Loaru) gdje će obići divne francuske dvorce iz srednjega vijeka. Sinovi su svoje učinili. Donijeli su kući svjedodžbe. Jedan i drugi su prošli s vrlo dobrim. Ali onda su očevi zakazali. Ispalo je da oni imaju nekog važnog posla u Parizu i da od puta na more i na Loiru nema ništa. Ni majke nisu mogle pomoći, jer su tata Charles i tata Frederic bili užasno tvrdoglavi.

I upravo danas su Jean i Michel saznali da nije samo u pitanju dan polaska, nego da uopće nije sigurno hoće li se ove godine maknuti iz Pariza.

– Tata – rekao je Jean tati Fredericu. – Misliš li ti time reći da mi uopće nećemo nikamo putovati ovoga ljeta?

– Ti možeš, Jean, kad god hoćeš otići s mamom baki na selo ili teti u Lyon (Lion) – rekao je tata Frederic.

– Tata – odgovorio je Jean – to neće dobro svršiti.

– Što neće dobro svršiti? – užasnua se Frederic Brange i tužno pogledao ženu koja je samo zakolutila očima. – Što misliš, Jean, kad kažeš da...

Ali tata Frederic nije završio pitanje. U međuvremenu je Jean tako snažno zalupio vratima da je veliki zidni sat štucnuo i prestao kucati.

U isto vrijeme, u drugoj pariškoj četvrti, Michel je stisnuo uske i kose oči i pitao oca:

– Tata, hoćeš li reći da se mi ovoga ljeta uopće ne kanimo micati iz grada?

– Ali, Michel, ni govora – rekao je tata Charles – ti možeš kad god hoćeš otputovati s mamom djedu u brda ili stricu u Bordeaux (Bordo).

– Tata – odgovorio je Michel. – Bojim se da ćeš ti upamtiti ovo ljetu.

– Zašto, Michel? – zgrozio se Charles Croitier i žalosno pogledao ženu koja je začuđeno podigla obrve. – Zašto kažeš da ću ja...

Ali ni tata Charles nije dovršio pitanje, jer je Michel tako snažno zalupio vratima da je prastari zidni sat, koji ne radi već desetljećima, odjednom zakašljao i prohodao.

I kad su se Jean i Michel nešto kasnije sastali pred Louvreom, njihovu ogorčenju i uzdasima nije bilo kraja. Ukrkali su se u stari citroen i počeli besciljno kružiti po poslijepodnevnoj pariškoj gužvi u kojoj su pješaci brži od automobila.

– Samo da mi je znati – pitao se Jean – zašto sad baš moraju ostati u gradu, baš sad kad počinje vrućina. I kako mami ne dosadi, kako da ga ona ne natjera?

– Ah – uzdahne Michel – opet imaju nekog osobitog posla. Samo da mi je prokužiti što su sad smislili.

– Svejedno mi to ne ide u glavu – reče Jean. – U svakom poslu postoje praznici, godišnji odmori... Ljudi nisu strojevi! Ali za njih odmor kao da ne postoji... – Oh – jeknu Michel tužno, – I ti njihovi poslovi! Ti najbolje znaš, Jean, kakav je to posao! Sramota...

– Slušaj – odjednom će Jean strašno ozbiljno i samo što ne udari u automobil koji se zaustavio ispred njih. – Misliš li ti, Michel, da je tu opet nešto... a... sumnjivo... Da su se opet zapleli, a?

– Starci nešto teško mute, kladim se – odgovori Michel a oči mu se sasvim suziše. – Opet će upasti u gužvu kao lani kad su se igrali vatrogasaca i kad je tvoj tata skoro sletio s krova, a moj stari upao u dimnjak.

– Ili kad su preklani onome bogatašu tobože popravljali vodovod u kući, pa su umjesto vodovodnih cijevi otvorili plinske i skoro se ugušili u podrumu – sjeti se Jean.

– Ili kad su... – počeo opet Michel ali prasnu u smijeh i suze mu navališe na oči. Nije nikako mogao doći do daha.

– Kakvi su, oni bi bili spremni da glume i nogometaše, toreadore, brijače, liječnike...

– Joj – smijao se i dalje Michel i držao za trbuh, – Ala bi bili gala kao brijači! E, to bih volio vidjeti. Pa moj stari, kako je nespretan, sigurno bi zaklao prvu mušteriju... Ha-ha-ha!

– Možda im se to ipak isplati – ozbiljno reče Jean – tko zna koliko zarade.

– Neku veliku kintu ne dignu, kladim se. Velika se kinta tako ne diže. Za veliku kintu treba provaliti u banku... Hej, kamo ćeš?

Jean je na trgu pred crkvom Notre-Dame, nedaleko spomenika Karlu Velikome, spazio jedno slobodno mjesto za parkiranje i u velikom luku uletio u mali prostor koji je u Parizu tako dragocjen. Nezadovoljni dječaci izišli su iz auta i uputili se u najbližu kavanicu da popiju po jednu coca-colu. Jean je zapalio cigaretu i rekao:

– Treba nešto smisliti da im pokažemo... da zapamte kad su nas ovako ostavili u Parizu.

– Treba starcima pokazati – složio se Michel i objesno osmjehnuo. – Samo kako?

Michel i Jean su već podugo sjedili za malim stolom kavanice u Ulici d'Arcole (d'Arkol) i pijuckali coca-colu na slamku. Smišljali su u kakav bi se podvig upustili, kakvu bi psinu smislili, psinu koja bi zadala brige roditeljima i natjerala ih da se okane svojih vlastitih čudnih poslova i da se posvete njima dvojici, Jeanu i Michelu, koji su s vrlo dobrim prošli u školi, a ipak ove godine neće vidjeti ni dvoraca na Loiri, ni Azurne obale. Činilo im se da ne bi bilo baš lako provaliti u banku, ali su im se upravo takvi pothvati vrtjeli po glavi, jer su mislili da bi samo neka velika svinjarija mogla djelovati na tatu Frederica i na tatu Charlesa.

– Da ipak provalimo u banku, a? – ponovi opet Michel zlurado se smiješeći. – A?

– A zašto ne biste, recimo, oteli nekog klinca, a? To bi bila lijepa priča, je li? Sjetite se samo otmice Peugeotova (Pežoova) sina. Ona je uzbudila cijeli Pariz! Pogledajte samo malo bolje oko sebe, i ja se kladim da ćete naći povoljnu žrtvu. Stranci nisu loši. Otac im je možda neki bogataš, milijunaš, i ako se javite telefonom i zatražite veliku svotu kao otkupninu, sigurno je da ćete dospjeti bar u novine, je li tako? A to je ono što biste vi htjeli, je li? I mnogo je jednostavnije nego provaliti u banku. Eto, kladim se da ćete i sada naći pred crkvom nekog klinca koji se sam smuca uokolo a možda je čak i zalutao. Strpate ga na brzinu u kola, onda lijepo na telefon, okrenete broj gospodina oca, takva i takva stvar...

Jean i Michel su gotovo spuznuli pod stol od zaprepaštenja. Nisu mogli vjerovati vlastitim ušima. Kad su se malko pribrali od prvog iznenađenja, usudili su se pogledati oko sebe da vide tko im se obratio takvim savjetom. Za susjednim stolom sjedio je uz čašu piva čovjek

neobična izgleda koji im se blago i prijazno smješкао. Imao je velik, crn povez preko desnog oka i drvenu lijevu nogu.

– Mi vas ne poznajemo, gospodine – rekao je Jean.

– Nikad vas nismo vidjeli, gospodine – rekao je Michel.

– Ali ja vas poznam, a to je glavno, je li? – rekao je bogalj i opet se osmjehnuo. – I znam što vas muči! Vaša ucjena možda neće upaliti, ali otmica mora... Vas dvojica lako svladate jednog mršavog klinca...

– Gospodine – izustio je Jean drhtavim glasom – mi ne želimo s vama razgovarati.

– Ne želimo s vama razgovarati – kao jeka doda Michel i ustade.

– Zbogom, gospodine – odlučno će Jean i uputi se niz ulicu, a za njim odskakuta i Michel.

– Coca-colu ću vam ja platiti, kad ste vi to već zaboravili. Ne morate se zbog toga vraćati – povikao je za njima bogalj. – Bolje da požurite, inače će vam ptičica, je li, odlepršati...

Jean je pocrvenio, zastao načas, ali je odmahnuo rukom i opružio korake. Bilo bi mu neugodno vratiti se da plati. A i bojao se ponovnog susreta s tajanstvenim bogaljem.

– Neka plati kad hoće – reče on.

– Jasno – reče Michel a onda pritrča prijatelju i, skakućući pokraj njega na vršcima prstiju da bi mu se što više približio uhu, tiho prošaputa: – Hoćemo li zbilja drpiti klinca?

– Michel, ti si zbilja lud – odvrati Jean i osjeti kako se naježio. – Ti si...

Nije dovršio rečenicu. Baš su prešli ulicu i prolazili ispred pročelja crkve Notre-Dame. Michel ga je opet sustigao i povukao za rukav pokazavši nosom u pravcu spomenika Karla Velikoga.

Jean i Michel su se skamenili na mjestu. Ugledali su dječaka čupave kose, mršavih nogu i šiljasta nosa koji se lijevom rukom češao iza desnog uha. Parižani Jean i Michel prvi put su ugledali Ratka Milića zvanoga Koko.

XI

PAZI DA GA NE ZAKOLJEŠ

Slikar Poklepović, zvani Pokle, zadovoljno je pogladio bradicu i ustao s poda pošto je punih deset minuta klečao pred slikom Mona Lize. Dječake je poslao na šišanje samo da bi mogao sam uživati u čuvenom djelu. Slična igra se ponavljala već nekoliko dana. Isprva bi jedva dočekao da nekoga dovuče u svoj prljavi stančić u Ulici Bretonneau a onda, čim bi mu pokazao sliku, poželio bi da ostane sam s njom i da mu

nitko ne smeta.

"Dečki su vrlo zgodni, nema šta", mislio je slikar, "ali oni ipak ne znaju što je 'Mona Liza' i što znači naslikati takvu sliku koju ni stručnjaci ne mogu razlikovati od prave. Nego, sad je dosta, idem se prošetati..."

Spustio je sva tri zastora, zaključao sva četiri lokota, posakrivao četiri ključa i, napokon, zapalio lulu koju se gore, pred onom slikom, nije usudio pušiti.

"Kad se obogatim", mislio je slikar, "kupit ću vilu negdje izvan Pariza i veliki atelje sav u staklu u kome ću slikati sunca, sve sama plava sunca... A što se tiče duhana, nikada neću pušiti ovako prost, pušit ću samo najfiniji... Eto, opet mi se ugasila lula..."

Dotle je već bio izbio na mali Trg Paula Signaca, koji je nosio ime poznatog francuskog slikara i na kojem je zato najradije sjedio pijuckajući crno vino. Lula se ugasila a u džepu nije imao nijedne šibice. Dok je nestrpljivo preturao po džepovima, odjednom mu je pristupio bogalj s drvenom nogom i crnim povezom na lijevom oku.

– Trebate li šibice, gospodine? – rekao je i ljubazno se nasmiješio.

– O, hvala vam lijepo, zbilja sam ostao bez vatre... Bogalj mu je susretljivo pružio kutiju šibica, a slikar ju je rastreseno, pošto je zapalio lulu, strpao u džep. Htio je već krenuti dalje, zaboravivši se čak i zahvaliti, ali ga je bogalj blago uhvatio za ruku:

– Ako nemate ništa protiv, mogli bismo, je li, sjesti načas i popiti čašicu vina.

– Vrlo ljubazno od vas – odvratio je slikar začuđeno – ali nemam vremena... Hoću reći: imam vremena, ali sam umoran, malko bih se prošetao.

– Ništa, ništa, naći ćemo se već drugi put. Čovjek nikada ne zna, je li, s kim sve može zanimljivo porazgovoriti. Do viđenja, gospodine Pokle.

– Do viđenja, gospodine!

Slikar je već prešao ulicu kad je shvatio koliko je čudno da neznamac zna kako se on zove. Ali, prije nego je uspio porazmisliti ne bi li se dosjetio kada su se i gdje upoznali, bogalj je za njim glasno doviknuo:

– Ako se hoćete ošišati i obrijati, preporučio bih vam jednu novu brijačnicu, dolje na kraju Avenije Gambetta. Zove se "Kod Charlesa"...

Zlatkov ujak se zbunjeno uhvatio za bradu i odbrzao ne osvrćući se. Bogalj ga je toliko zbunio da je krenuo u suprotnom smjeru od onoga kojim se htio uputiti. Istom na drugom raskršću skrenuo je udesno i uputio se polako prema gradu. Otpuhujući lagano dim iz lule, zaključio je pola u šali, pola u zbilji:

"Možda moje ime postaje sve poznatije, možda Pariz već zna za mene... ali što će tek biti!"

Razmišljajući o ovome i onome i sjetivši se kako je Zlatku i Koku

zapravo zaboravio dati da jedu, slikar se odjednom zaustavio pred brijanicom na kojoj je velikim, blistavim slovima pisalo: "Kod Charlesa". Da, to je bila ta nova brijanica u koju je on bio uputio Zlatka i Koka i koju je sad njemu spomenuo neobični bogalj. Uhvatio se za dugačku kosu na zatiljku, prešao rukom po vratu, ispod brade i pomislio da bi se mogao i obrijati. "Sad ću morati malo više paziti na sebe", zaključio je zadovoljno. "Ne mogu više hodati neobrijan po Parizu. Nisam ja više bilo tko..."

Kad je ušao u brijanicu iz koje su Koko i Zlatko nešto prije izišli onako unakaženi, unutra nije zatekao nikoga. U dnu prostorije, iza zastora, čuli su se glasovi. Zlatkov ujak se primaknuo zastoru i čuo kako dva čovjeka užurbano razgovaraju:

- Ja mislim da bi ga trebalo nahraniti.
- E, baš sad nemaš drugoga posla nego da ga hranimo.
- Bit će nezgodno, Charles, kažem ti, ako otegne...
- A čime ćeš ga hraniti, Frederic? Ti uopće nemaš pojma što on jede.

Baš bi od toga mogao da... razumiješ?

- Frederic, ako se njemu što dogodi

"Morao sam nahraniti dečke!", mislio je slikar ljutit na samoga sebe. "Kad me obriju i ošišaju, odmah idem kući da im ispržim šnicle i krumpire..."

Da bi skrivenog brijacha izmamio iz njegova skrovišta, slikar se glasno nakašlja. Između dva zastora pojavila se brkata glava Frederica Brangea. I Frederic je mjesto pozdrava zapitao slikara, kao da je njegovo pitanje najobičnije na svijetu i kao da se takvim pitanjem brijachi obično obraćaju novim mušterijama:

- Oprostite, gospodine, znate li vi slučajno čime se hrani papagaj?

Zlatkov ujak se zagrcnuo jer mu je dim ušao od iznenađenja u dušnik. Ali prije nego je uspio odgovoriti, Frederic je pozelenio i brzo uvukao glavu. Pogledao je Charlesa, stavio mu ruku na rame i jedva čujno prošaputao:

– On je... to je on... on je tu... to tu je on... Charles je kroz otvor među zastorima proturao svoj široki nos i brzo ga uvukao.

- Imaš pravo, Frederic... to je on... Na posao, Frederic.
- Zar odmah? Odmah, Charles?
- Naravno, tu smo priliku čekali...
- A ti ćeš ga zadržati koliko dugo možeš, je li?
- Naravno, ne brini.
- Pazi da ga slučajno ne zakolješ.
- Frederic!

Kad su dva brijacha napokon izišla iza zastora, duboko su se naklonili slikaru, rukovali se s njim kao da su stari znanci i u tren oka ga strpali na stolicu. Jedva je stigao odložiti lulu. Nekoliko sekundi kasnije već ga je

Charles cijeloga umotao u bijele ubruse i stegnuo mu vrat tako snažno da je slikar jedva izustio:

– Konoplju, mislim... sjeme od konoplje...

– Da, da, gospodine, naravno – odgovorio je Charles zaboravivši da su slikara maloprije upitali kakvu hranu jede papagaj. – Razumijem, gospodine: šišati i brijati.

Brkati Frederic još se neko vrijeme vrpeljio na mjestu ali, kad ga je Charles ošinuo strogim pogledom, kratko se naklonio slikaru, ili bolje rečeno onome što je od slikara još virilo iz bijelih povoja, i izjurio iz briačnice kao da tko puca za njim.

– Joj! Pazite! – uzviknuo je slikar već idućeg trenutka kad ga je briač Charles slučajno udario laktom u oko. A nije ni slutio, jadnik, da njegove muke tek počinju.

– Volite li nisko ili visoko? – pitao je briač kiselo se osmjehujući.

– Konoplju – odgovorio je zbunjeni slikar ne shvaćajući zapravo ni sam kako se dogodilo da se našao na briačkoj stolici, kad se inače cijele mjesece nakanjivao prije nego što će prekoračiti prag te mučionice.

Ali Charles ga ionako nije slušao i bilo mu je svejedno što slikar govori. Njemu je bilo stalo samo nešto: da ga zadrži koliko je duže moguće na toj stolici. Zato je nevjerojatno polako oštrio britvu. Onda je beskrajno dugo tobože tražio prave škare. A kad se napokon latio slikareve glave, uhvatio bi škarama što je moguće manji čuperak i polako ga odsijecao.

Prošlo je više od sata. Slikar je doduše odostrag već bio nalik na bolesnu kokoš, ali briač nije, po svemu sudeći, uopće kanio prestati, sve dok na mušterijinoj glavi ostane makar i jedna dlačica.

– Ja mislim da je gotovo – rekao je Zlatkov ujak nemoćnim glasom, pošto su patnje trajale već više od dva sata.

– Samo još obrijati, gospodine – veselo je odvratio Charles i opet počeo polako oštритi britvu.

"Dečki će umrijeti od gladi, kao papagaji", gorko je razmišljao slikar osjećajući kako ga u prsima nešto tišti. Kao da su ga mučile neke crne slutnje. Pogled mu je slučajno pao na veliki kalendar koji je visio na zidu. Prvi put je primijetio da je danas petak, i to trinaesti. Dan koji donosi najveće nesreće.

– Joj! – otelo mu se u tom trenutku. Briač ga je prvim hrabrim potezom britve porezao iza uha.

– Kad se mičete – rekao je Charles. – Baš ste kao dijete. Ako ne budete mirni, još ću vas zbilja zaklati.

Nesretni slikar zakolutao je očima gledajući u zrcalu kako mu, komad po komad, nestaje crna bradica na koju je bio tako ponosan. Ali sad mu nije bilo do brade. Mislio je kako je najvažnije ostati živ i što prije uteći iz ruku krvnika.

XII MEĐU MORSKE PSE U JEZERO

– Hoćemo li ga? – upitao je Michel još jednom sad već mnogo odlučnije.

Jeanove svijetle oči postale su još svjetlije u sjaju reflektora koji su obasjavali crkvu Notre-Dame. On bi još zacijelo dugo oklijevao da mu nije odjednom sinulo u glavi kako ni ove godine neće vidjeti rijeku Loiru, ni dvorce koje je tako želio posjetiti.

– A? – navaljivao je i dalje Michel koji je također mislio o tome kako ni ove godine neće s ocem na Azurnu obalu, pa kako, prema tome, treba izvesti neku mangupariju ovdje u Parizu.

– Naprijed! – rekao je odjednom Jean.

I dok je nesretni, umorni i gladni Koko tupo piljio u osvijetljenu crkvu i mislio o tome kako bi ga njegov prijatelj Zlatko morao pošto-poto pronaći u velikom Parizu, dva Parižanina, Jean i Michel, otvorili su stražnja vrata na njihovu starom citroenu, obišli na prstima dječaka koji je sjedio na tratini, sklonili se u sjenu velikog grma kraj spomenika Karlu Velikome i nestrpljivo očekivali najpogodniji trenutak. Kad u blizini načas nije bilo nijednog prolaznika, bacili su se na Koka.

Jean ga je zgrabio koščatim prstima za vrat i povikao ono što mu je prvo palo na pamet i što je mislio da u takvoj prilici treba reći: .

– Predaj se! Naš si!

Prije nego je Koko i okom trepnuo, vezali su mu maramicom usta i ugurali ga kroz stražnja vrata malog automobila. Michel je sjeo kraj njega, a Jean je upalio motor. Automobil se ubrzo umiješao u vrevu noćnog Pariza.

Koko se zbilja osjećao kao da sanja strašan san i kao da bi se svakog trenutka mogao probuditi i odahnuti.

Pošto su neko vrijeme jurili ulicama a Koko držao zatvorene oči, jer mu se činilo da će se sigurno sudariti, Michel se odjednom nagnuo prema njemu, skinuo mu povez s usta i veselo ga upitao:

– Onda, stari moj, bojiš li se? Vuna?

– Ne, ne bojim se – odgovorio je Koko i začudio se kad je začuo vlastiti glas. U prvom redu je bilo neobično što uopće ima hrabrosti da zine, a zatim ništa manje nije bilo čudno što razumije i govori francuski! Do sada je mislio da su mu se svi oni nepravilni glagoli i pridjevi rasuli po glavi kao šarafići pokvarena sata, a sad, eto, odjednom cijeli taj stroj, baš u sudbonosnom trenutku, radi bez greške. Koko je govorio francuski! Kad bi ga bar Zlatko vidio i čuo.

– Stranac? – upitao je Jean napola se okrenuvši.
– Da – odgovorio je Koko.
– Jesu li ti roditelji bogati? – pitao je dalje Jean posve se okrenuvši prema otetom dječaku. Koko mu je radoznalo motrio lice: guste obrve, svijetle oči i jedva zamjetljivi brčići. Mogao bi se zakleti da je i njega negdje vidio.

– Ne, roditelji mi nisu bogati.
– Čuješ li, Michel, prešli smo se.
– Čuj, stari moj – obrati se Michel Koku glasom punim povjerenja, kao da se odavno već dobro poznaju. – Može se reći da si nas prešao. Što ćemo sad s tobom?

– Ja zbilja ne znam. Ja nisam ništa kriv – rekao je Koko i počeo se iza uha.

Michel i Jean se nasmijaše.

– Ipak se nećeš tako lako izvući – reče opet Jean. – Nama je ovo prva otmica i stalo nam je da sve ispadne kako treba. Iako nisi sin bogataša, nekog, recimo, Peugeota, ipak valjda ima neki način da te iskoristimo...

– Moraš nam pomoći – hrabrio je Michel Koka gurajući ga pod rebra a uske očice gotovo su mu se posve skupile u polumraku. – Daj, stari, budi drug. Moramo nešto smisliti. Nama je stalo da dođemo u novine... Ako ti stari nema kinte, onda ucjena i nema smisla...

– Ja zbilja ne znam – ispričavao se Koko – mene još nikad nije nitko oteo. Jedanput su oteli moju sestru, ali je to bilo nešto drugo... Oni lupeži su htjeli natjerati moga oca da se iseli iz stana...

– U Parizu?

– Ma ne, ja ne živim u Parizu... Mi smo iz Jugoslavije...

– Kako se zoveš? – upitao je Jean.

– Koko.

– Odlično ime, stari. Što veliš, Jean?

Jean i Michel su se predstavili Koku i da je tko sa strane slučajno mogao zaviriti u mali automobil, ne bi nikada pogodio da je tu posrijedi neka otmica, da su dvojica otmičari, a treći – žrtva. Razgovaralo se srdačno i drugarski.

Automobil je prolazio sve pustijim ulicama a Jean je sve jače stiskao gas. Bilo je očito da se udaljuju od centra grada.

Michel se nagnuo naprijed i dotakao se vozačeva ramena:

– Kamo nas vodiš, Jean?

– Idemo u Vincennes (Vensan). U šumu.

– U šumu? – uplaši se Koko. – Zašto u šumu? Zar nam nije dobro i tu?

– Imaš pravo, Jean. Takve se stvari rade u šumi.

– Kakve stvari, dečki? – pitao je Koko sve tiše.

– U Parizu postoje dvije velike šume, kopčaš, Koko? – objasnio je Michel a kose oči su mu obijesno sjale. – Na zapadu je Bulonjska šuma a na istoku je Bois de Vincennes (Boa). Svi zločini se događaju u jednoj od njih. I posljednji otmičar – onaj luđak, sjećaš li se, Jean – zakopao je žrtvu u Vensanskoj šumi, prije dva mjeseca. Oteo frajer klinca, tražio od oca kintu, a otac ga cinkao policiji. Zato je otmičar maloga...

– Ja bih van – promućao je Koko a na vrh nosa mu se pojavila kap znoja. – Ako biste me pustili...

Jean i Michel se od srca nasmijaše.

– Pa nisi valjda mislio da bismo te mi... a... je li? – pitao je Jean kroza smijeh. – To je samo takvo mjesto, baš kao stvoreno za te stvari, kako je rekao Michel.

– Ondje nam možda brže proradi mozak. Možda brže nešto smislimo. Sad, kad te već jednom imamo, ne možemo te samo tako pustiti. Ti bi van, kažeš... Ali moraš i nas shvatiti. I nama je već mnogo toga dojadilo, je li, Jean?

– Oho – reče Jean značajno i naglo zaustavi auto u mračnom drvoredu.

– Stigli smo – reče Michel i gurnu Koka pod rebra.

Koko je bojažljivo provirio kroz prozor. Škrto svjetlo uličnih svjetiljki obasjavalo je drvoredu. Zaustavili su se nedaleko parka koji je zapravo bio nalik na šumu. U tamnom zelenilu nazirala se ljeskava površina jezera.

– Uaaaa – razlegao se grozovit urlik i Koko je brže-bolje uvukao glavu u automobil.

– Tu je zoološki vrt, ne trtari, stari moj – rekao je Michel i pokušao namignuti tako da se vidi i u mraku.

– Nemamo mnogo vremena – okrenuo se Jean prema dvojici dječaka na stražnjim sjedištima – treba što prije početi. Vezati te za sada nećemo, ali to ne znači da ćeš nam lako umaći. Štoviše, samo ako pokušaš, loše ćeš proći...

– Neću, ništa neću pokušati – brzo upadne Koko.

– Mi te dobro ne poznamo – nastavi Jean skupivši guste obrve. – I ne znamo što bismo, zapravo, mogli iz tebe iscijediti... Ti nam moraš malo pomoći, stari moj – ponovi Michel zagrlivši Koka prijateljski oko vrata. – Mućni malo tom svojom smiješno ošišanom buljom! Reci nam na koga da se obratimo, kako da tražimo otkupninu za tebe... Pa valjda si čitao o takvim slučajevima u novinama? Nećeš nas valjda prisiliti da te zbilja zakopamo živa ili bacimo u jezero... S kamenom oko vrata.

– Joj – tiho izusti Koko. – Ja bih van...

– Nemoj biti neozbiljan – strogo će Jean. – Otmica je ozbiljna stvar i ne smijemo se šaliti. O svima nama ovisi kako će nam pothvat uspjeti i koliko ćemo se proslaviti... Reci, Koko, kod koga si ti ovdje u Parizu?

Dječak iz Jugoslavije je potanko opisao put, dolazak u Pariz, prijatelja Zlatka i njegova čudnog ujaka, slikara. Napokon je spomenuo kako slikar drži u potkrovlju neku vrlo vrijednu sliku, djelo talijanskog slikara iz kamenog doba. Dodao je kako misli da se slika zove "Kleopatra" i da predstavlja neku glumicu.

– Što kažeš? – poskočio je Jean tako da je glavom udario o krov automobila. – Pa to je ona skupocjena slika koja je već jednom nestala i za koju su mislili da ju je drpio brodovlasnik Somais...

– Oho! – cikne Michel. – I mi još razmišljamo kakvu ćemo otkupninu tražiti za Koka... Pa dosta će biti...

– Jasno! – presiječe ga Jean i otvori vrata od auta. – Dečki, van! I da znaš, Koko, bez ikakvih gluposti!

– Sjajno, stari moj – veselo će Michel – Čestitam ti. To si se odlično sjetio!

Izlazeći iz automobila, Koko se češao iza uha. Nije mu bilo jasno što je učinio i rekao, da su se otmičari toliko obradovali. Uopće, može se reći, prave je otmičare zamišljao sasvim drugačije. "Možda se samo pretvaraju", mislio je, "prave se fini, a onda će me odjednom – cap! – i ravno među morske pse u jezero..."

Jean je uzbuđeno zapalio cigaretu i izložio svoj plan. Obavijestit će slikara, predstaviti se kao otmičari i reći da traže sliku. Ukoliko ujak odbije da je izruči, ili pokuša obavijestiti policiju, sigurno je da je Koku odzvonilo i da su mu časovi odbrojani.

– Ja imam i broj telefona – zbunjeno je priznao Koko ne znajući da li je to dobro ili loše.

– Sjajno, stari moj, glavni si – udario ga je Michel pod rebra.

Plan Jeana Brangea postao je sad još jednostavniji: prvo će on i Michel telefonirati svojim kućama da ondje ne bude uzbune što se sinovi ne vraćaju. Michel će reći da će te noći spavati kod Jeana, a Jean će reći da će prenoćiti kod Michela.

I, pošto su se otmičari javili svojim kućama, došao je red na Koka.

– Reći ćeš slikaru da uzme "Kleopatru" ako te još ikada hoće vidjeti živa, da se ukrca u podzemnu željeznicu u pravcu Charentona (Šarantona) i da iziđe na stanici "Porte-Doree" (Port-Dore). Sto metara iza Pomorskog muzeja čekat će ga naš auto, mali citroen. Na deset metara od auta neka ostavi sliku i netko od nas će zajedno s tobom izići iz auta. Mi ćemo uzeti sliku, a ti ćeš se vratiti u grad...

Koko je shvatio što se od njega očekuje, i činilo mu se da ima nade za njega i da će možda ipak iznijeti živu glavu iz Pariza. Sva trojica su ušla u telefonsku govornicu, Koko je otmičarima dao broj slikareva telefona, a Michel je okrenuo brojčanik.

– Samo bez trikova, mali – oštro je rekao Jean i zaprijetio prstom.

Otmičari su napeto slušali dugački razgovor na jeziku koji nisu

razumjeli. Koko je govorio brzo, drhtavim glasom, a kap znoja mu je visjela na vrhu šiljasta nosa. Kad je spustio slušalicu, sva trojica su odahnula.

– Onda? – nestrpljivo će Jean.

– U redu je. Donijet će sliku – reče Koko i ponosno pogleda otmičare svjestan da bez njegove pomoći oni ipak ne bi uspjeli.

– Glavni si, stari moj – reče Michel i oči mu se suziše od užitka.

– Samo još nešto... Zabunio sam se – ispričavao se Koko. – Nije ono "Kleopatra", nego "Mona Liza"...

– Što kažeš? – zapanji se Jean i zakašlje od dima koji je naglo uvukao.

– Ho-ho! – obijesno se nasmija Michel. – Koko, kažem ti da si ti sila. Sutra će već cijeli Pariz brujati o nama, a prekosutra cijeli svijet. Novine će pisati: "Dva mlada otmičara domogla se najskuplje i najglasovitije slike na svijetu"! Što kažeš, Jean? A što će tek reći tata Frederic i tata Charles?

XIII

PETAK, I JOŠ TRINAESTI

"Morao sam nahraniti dečke. Umrijet će od gladi", mislio je slikar Poklepović zvani Pokle, dok se od brijacha Charlesa hitro vraćao kući. Onda mu je slučajno pogled pao na jedan izlog i u staklu je ugledao samoga sebe. Zastao je kao ukopan.

"Što je učinio od mene?" zgrozio se on. "Čemu sam sada nalik?"

Brijač je zbilja izmijenio slikarevu vanjštinu. Od dugačke valovite kose na zatiljku nije više ostalo ni traga, a nekoliko rijetkih čuperaka na tjemenu stršalo je kao osamljeno grmlje u tundri. U najjadnijem je stanju ipak bila brada. Tamna slikareva brada, što je tek ponegdje bila prošarana sijedim dlakama, sad je bila nalik na istrošenu četkicu za zube. Osim toga je bila potkresana nekako ukoso, te se činilo da je slikaru cijelo lice iskrivljeno. Primijetio je da ga prolaznici gledaju pomalo u čudu. Čvrsto je odlučio učiniti sve što je u njegovoj moći da onaj bogalj samo ako ga još gdje sretne, dobije crni povez i na drugom oku.

"Nije važno", tješio se Poklepović pošto je svratio u gostionicu na Trgu Paula Signaca i iskapio čašu crnog vina. "Glavno je da ja imam 'Mona Lizu'. Ako mi to upali, ako onaj ludi Grk zagriže, onda ću ja biti svoj čovjek, svoj gazda. Sve brige odmah nestaju bez traga. A dečke ću povesti na more, u Nicu... Dečke? Jao, opet sam zaboravio, umrijet će mi od gladi."

– Ako smijem primijetiti, gospodine Pokle – dobacio mu je

gostioničar kad mu je slikar plaćao vino – malo su vas čudno ošišali. Da oprostite, jedva sam vas poznao.

Slikar je zaškrgutao zubima i požurio prema Ulici Bretonneau. Crne slutnje stegle su ga u grlu i on se htio uhvatiti za bradu da mu bude lakše, ali brade gotovo više nije imao. Kako je samo zaboravio da je baš danas petak i trinaesti! I baš su danas dječaci morali doputovati, i baš ih je danas ostavio same i gladne.

"Ni konoplje im nisam dao", mislio je slikar tužno.

Ustrčao je uza stepenice i otvorio vrata stana. Zaprepastio se kad je vidio da je stan prazan. Zlatko i Koko već su se odavno morali vratiti od brijaja. Pa bili su se dogovorili da će sva trojica prošetati prije večere.

"Da im se nije što dogodilo? Danas je trinaesti, petak, prvi dan su u Parizu i ja ih puštam same da se smucaju po gradu... Nije ni čudo što su otišli kad sam ja tri sata sjedio kod onoga koljača... E, baš sam lud! Što će mi reći sestra ako im se slučajno što dogodi? Ubila bi me! Baš sam lud! I pretjerao sam s tom "Mona Lizom"... Samo mislim na nju, na nju i na Grka..."

Ali čim se sjetio slike, Zlatkov ujak se preobrazio. Uspio se zadovoljno uhvatiti za ostatak brade i već je zaboravio na dječake i na njihovu glad. Blaženo je pogledao prema potkrovlju.

– Jao – uzviknuo je naglas u istom trenutku i htio se uhvatiti za bradu ali je promašio i zgrabio samoga sebe za grkljan. – Jao!

U tom je času, naime, prvi put spazio da su sva četiri lokota na vratima, koja vode u njegovu tavansku radionicu, otključana: iz njih su stršali ključevi.

"Vražji dečki", pomislio je s neugodnom zebnjom u srcu. "Kako su samo pronašli ključeve? Ja sam mislio da ih ni inspektor Maigret (Megre) ne bi pronašao... I što su radili gore? Nego... da nisu možda još uvijek gore? Možda su se popeli i ondje onesvijestili od gladi? Da vidimo..."

Ali Zlatka ni Koka nije bilo u potkrovlju. Nije ih bilo ni na terasi. Slikar se već htio vratiti u donju prostoriju kad li mu pogled zape za crni zastor na zidu.

"Samo da je jednom pogledam. Ne mogu izdržati da je ne pogledam. Pa ipak nema svatko u svom stanu 'Mona Lizu'..."

Upalio je svjetlo i prišao zastoru. Podigao je redom crni, crveni, pa bijeli. Idućeg trenutka onesvijestio se i opružio po podu.

Prošlo je pola sata prije nego što se posve osvijestio. Ustao je i na drhtavim nogama prišao zavjesi. Sad je čak nije ni dizao. Nije se usudio. Samo ju je opipao. Nije se prevario. Pod prstima nije napipao ništa tvrdo: nema sumnje, slike nije bilo na zidu!

– Policija! Policija! – povikao je slikar Poklepović zvani Pokle i pojurio niza stepenice. – Policija!

Ali je onda opet sam sebe uhvatio za grkljan i uplašeno ušutio.

"Jesam li poludio? Samo bi mi policija još trebala... E, to bi, bome, bila lijepa priča... I što bi mi Grk rekao? Kakav bi cirkus napravio Alles Worson... Samo mirno, samo mirno, moram se sabrati... Vraga ću se sabrati... Kako da se saberem? Ja sam uništen. Ja sam upropašten... Petak i trinaesti, crni dan! Kad bi tko napisao roman o meni i 'Mona Lizi', ovo bi sad sigurno bilo u njemu trinaesto, nesretno poglavlje... Gotovo je sa mnom. Cijeli ću život ostati nitko i ništa i živjeti u ovom kokošinju... Ne, neću... Bacit ću se s Eiffelovog tornja, dabome... Najbolje odmah..."

Onda se sjetio da možda nije sve propalo. Jest, bio je neoprezan, pružio je lopovima priliku da odnesu "Mona Lizu", ali to ne znači da je neće naći. Možda se još sutra pronađe. Jer, napokon, što bi oni s njom? Uostalom, možda sutra i ne bude snimanja, možda je odgođeno, a "Mona Lizu" možda do prekosutra i pronađe.

Jedva je pogađao prstima prave znamenke dok je birao telefonski broj Worsonova stana u Aveniji La Bourdonnais.

– Svakako, gospodine Pokle, naravno... Naravno da će se sutra snimati. Sutra u osam u Louvreu. Baš sam vas htjela obavijestiti da vas je gospodin Worson zamolio, ako možete, da dođete nešto prije i donesete sliku. Recimo oko sedam i tri četvrt – ljubazno je odgovorila režiserova tajnica.

Zlatkov ujak se tresao od glave do pete, jače nego Koko pri pogledu na hladan tuš. Odložio je telefonsku slušalicu oprezno kao da je bomba. Zatim je potražio telefonski broj bogatog brodovlasnika Somaisa. Okrenuo je sedam znamenki, ali kad je začuo opori glas staroga Mauricea, nije imao snage da se javi, nego je brže-bolje prekinuo vezu i odložio slušalicu čvrsto je pritisnuvši kao da se boji da sama ne progovori.

"Bolje da se ne javljam Grku. On bi poludio... Odbio bi mi glavu onim svojim debelim štapom... Možda se sve uredi, možda sve ispadne dobro Ako je zbilja netko ukrao 'Mona Lizu', taj neće daleko dospjeti... Ako je..."

Odjednom mu padne na pamet da se još jednom uspne u potkrovlje i pogleda nije li se dogodilo čudo, nije li "Mona Liza" opet na svome mjestu. Možda je bio samo umoran, zabrinut za dječake, nesretan zbog okljaštrene brade, možda mu se pričinilo da nema slike.

U tri skoka Zlatkov ujak opet se našao u potkrovlju. Upalio je sva svjetla u radionici i odlučno se približio zavjesi. Podigao je – i čudo se nije dogodilo. Zid je zjapio prazan i gol. Ni traga "Mona Lizi".

"Gle", začudio se iznenada. "Od uzbuđenja nisam vidio da su mi lopovi ostavili poruku..."

Ispod mjesta gdje je prije visjela slika "Mona Lize" bio je čavličem pričvršćen komadić bijela papira. Slikar ga uze i pročita:

Dragi ujo,

Ne moraš se ništa brinuti kad pročitaš ovo pismo, jer se ništa nije dogodilo. Koko je samo izgleda upao u neku gužvu i ima posla s oboružanim gangsterima koji hoće da ga ubiju. Nije ništa opasno, kažem ti, sitnica. Takav je Pariz. Prijete se da će ga baciti u jezero ili živa zakopati ako netko ne plati veliku otkupninu. Dogovorili smo se da ću im dati ovu tvoju sliku. Ništa se ne brini, već ću ih ja prevariti. Znam ja što je Pariz. Oni misle, siromasi, da je ovo prava Leonardova slika... Čim bude nekih novosti, telefonirat ću ti. Nemoj se ništa brinuti, sve je u redu. Pazit ću da se slika ne ošteti. Nemoj se molim te baciti s Eiffelovog tornja dok se mi ne vratimo sa slikom.

Pozdravlja te tvoj

Zlatko.

Nesretni slikar je opet promašio bradu na onome mjestu gdje je bila ukrivo skresana i uhvatio se za grkljan. Prije nego će se ponovno onesvijestiti tiho je protisnuo kroza zube: "Oni misle, siromasi, da je ovo prava Leonardova slika", a onda je zaurlao kao da ga kolje trideset brijača spretnih poput gospodina Charlesa:

– Dečki, što ste mi učinili! Jao, dečki... Pa ova slika i nije bila moja... Bar da sam ih upozorio! Moja slika je sada već u Louvreu, a ovdje je bio original, *prava Leonardova slika!* Najčuvanija i najskuplja slika na svijetu... Gotovo je sa mnom, ja se moram baciti s...

I slikar se po drugi put onesvijesti.

XIV

GDJE JE TA POLICIJSKA STANICA?

Kad je Koko onako sjurio niza stepenice nadajući se da će stići crveni automobil ili bogalja, Zlatko je isprva prezirno odmahnuo rukom. Ali kako je vrijeme prolazilo, tako je postajao sve nemirniji.

Prošla su dva sata a nisu se vraćali ni ujak ni Koko. Malo je bilo vjerojatno da je ujak sreo Koka i da sad negdje njih dvojica šetaju po Parizu, a da bi njega, Zlatka, ostavili samoga u stanu.

Odjednom je začuo kako negdje nešto cvili, isprva tiho, izdaleka, a onda sve glasnije. Kao pas kojega netko vuče za rep. Zlatko se nasmije sam sebi: bio je to njegov vlastiti želudac. Znači da je gladan.

"Sigurno je i Koko strašno gladan. On, jadnik, od straha uopće nije ništa jeo u avionu. Možda se njemu od gladi već mota u glavi, pa mu se pričinja da slika nestaje, da vidi crvene bogalje i što ja znam što..."

Osjećajući kako mu se slina skuplja u ustima, Zlatko je odlučio

potražiti štogod za jelo u ujakovu stanu. Još od lani je znao gdje je ujakova "smočnica". Slikar je držao sve svoje skromne zalihe ispod stepenica koje su vodile u potkrovlje. Ali baš kad se dugački dječak sagnuo da pogleda što ima u onim masnim zamotuljcima i limenkama, zazvonio je telefon. U istom trenu shvatio je da se Koku nešto dogodilo.

– Halo! – povikao je Zlatko u slušalicu.

– Ja sam... To sam ja... Koko – čuo se drhtavi mucavi glas s druge strane žice.

– Pa gdje si? Što radiš? Ti se zbilja zafrkavaš – planu Zlatko.

– Ne-e... nije... e... oteli su me gangsteri... Ja sam otet... To im je prvi put u životu, to jest i meni...

– Što kažeš? Saberi se i još jednom mirno reci gdje si i što radiš.

– Kod šume sam. Kod zoološkog vrta... U šakama otmičara... Bacit će me u jezero i, kad se utopim, onda će me, na primjer, zakopati... Ne, kad me zakopaju, onda će me...

– Koko, saberi se! – podvikne Zlatko.

– Evo... slušaj... na primjer... Treba da odmah uzmeš "Kleopatru"...

– Kakvu Kleopatru?

– Ma onu ujakovu sliku, onu žensku što se ceri...

– Misliš valjda "Mona Lizu", Koko?

I tako je Koko na jedvite jade uspio objasniti svome starom drugu kako njegov život ovisi o tome hoće li on, Zlatko, na vrijeme donijeti sliku "Mona Lize" na stanicu "Porte-Doree" kod Vensanske šume i predati je okrutnim otmičarima. Usput je spomenuo kako su se njih dvojica jednom pobratimili i kako ga Zlatko, kao pobratima, ne smije napustiti u nevolji.

Nekoliko trenutaka kasnije Zlatko je već na brzinu umatao "Mona Lizu" u novinski papir. Našao je uzicu i cijeli je zamotak zavezao u više smjerova. Ostavio je poruku ujaku na zidu da se ne uplaši kad primijeti da je slika nestala.

Onda je s "Mona Lizom" pod miškom sjurio na ulicu i požurio prema stanici "Pelleport".

Dok se još spuštao liftom, mršavi dječak je naporno razmišljao i od toga su mu se oštre vilice napele kao obarač na puški. Bio je uvjeren da će nešto smisliti i da će vratiti kući i Koka i sliku.

I kad je prešao u treći i posljednji vlak koji će ga odvesti prema Vensanskoj šumi, Zlatko je zaista skovao plan.

Pošto je izišao na stanici "Porte-Doree" i duboko udahnuo svježi zrak, dugački dječak se ogledao na sve strane. Nedaleko se izdizala zgrada Pomorskog muzeja, a desno od nje protezala se mračna šuma u kojoj se, negdje dublje, skrivao i zoološki vrt.

Zlatko se uputio preko ceste prema čovjeku koji je stajao na suprotnom uglu. Kad mu je prišao, vidio je da je to snažan mladić gustih

obrva i malih brčića. Dječak s "Mona Lizom" ispod ruke pristupio je k neznancu i rekao:

– Oprostite, gospodine, ja sam stranac u Parizu. Gdje je ovdje najbliža policijska stanica?

– Zašto? Što se dogodilo? – zapitao je iznenađeni mladić i skupio obrve.

U nekoliko rečenica Zlatko je objasnio sve o Kokovoj otmici i drskoj ucjeni. Mladić se nasmijao:

– Ah, pa to je šaljivo. Vidi se da su otmičari početnici... Ali imate pravo, ipak je bolje obavijestiti policiju. Policijska stanica je baš uz put, iza muzeja... Ja ću vam pokazati.

– Oh, hvala vam lijepo – veselo prihvati Zlatko stegnuvši čvrsto "Mona Lizu" pod miškom.

Brzo su zamakli za zgradu Pomorskog muzeja i uputili se udesno kroz mračnu uličicu u kojoj više nije bilo prolaznika. Zatim su izbili na čistinu. I Zlatku se učinilo da u daljini vidi mali citroen.

– Bojim se da su to već oni, gospodine. Gdje je ta policijska stanica?

– Eno ondje – pokazao je mladić ispruženom rukom nekamo u mrak.
– Vidite li ono svjetlo?

Zlatko je zurio u smjeru koji mu je pokazivao neznančev kažiprst, ali nije mogao ništa primijetiti. U isti čas je osjetio pritisak oštrog predmeta na leđima, snažna, koščata ruka pokrila mu je usta, mladićeva dugačka noga splela se među njegove. Prije nego što je i pisnuo, već je ležao pokraj pločnika, u travi, a snažni mladić mu je klečao na prsima i držao mu šaku na ustima tako da je jedva disao. "Mona Liza" mu je ispala i naslonila se na drvo. Nigdje u blizini nije bilo nikoga živoga. U drugoj napadačevoj ruci bliještao je dugačak, oštar predmet.

"Gotovo je", pomislio je Zlatko, "to je kraj..." Pošto ga je preokrenuo na trbuh, utisnuo mu maramicu u usta i zavezao mu ruke na leđima uzetom, mladić je pustio Zlatka da ustane i gurnuo ga naprijed. Sam je dohvatio umotanu sliku i ponio je bockajući Zlatka povremeno šiljkom oštrog predmeta u leđa.

– Jesi li ga, Jean? – veselo ih dočeka Michel pred automobilom u kojem je bespomoćno i uplašeno sjedio Koko.

– Vidiš da sam imao pravo – reče Jean. – Mislio sam ja da će on pokušati izvesti neki trik... Oprostite, veli, gdje je tu policijska stanica... A ja – zviz! Evo ti policijske stanice! Upadaj u kola!

I tako su se Koko i Zlatko opet našli, ali ovaj put na sjedalima starog citroena. Mišel je sjedio otraga s Kokom, a zavezani Zlatko sprijeda, pokraj Jeana koji se i dalje pobjedonosno osmjehivao.

– U lijepu si nas kašu uvalio – okrenu se Zlatko Koku. – Što ti je trebalo da se spetljaš s gangsterima?

– Ja... glavno... glavno je ostati živ... ja... – tiho zamuca Koko češući

se lijevom rukom iza desnog uha.

– I što će reći ujak kad bude vidio da nema slike? Bolje da se vratimo bez glave nego bez "Mona Lize"... Što si im morao izbrbljati da imamo tu sliku, a?

– Ali oni misle, na primjer, da je to prava slika. Oni ne znaju da ju je naslikao tvoj ujak...

– Psst – razljuti se Zlatko – samo bi još trebalo da to doznaju. Onda bi nam iz osvete mogli svašta učiniti...

Ali je Jeanu smetalo što dva dječaka govore jezikom koji on ne razumije:

– Govorit ćete francuski dok ste s nama. Jasno?

– Vrlo mi je smiješan ovaj Mongol – rekao je Michel i obijesno uhvatio Zlatka za jedini preostali pramen na vrhu glave. – Lijepo si se ošišao, stari moj, kao Džingis-kan... Je li to takav običaj kod vas?

– Nemoj gnjaviti, Michel – reče Jean zapalivši cigaretu. – Posao je posao. Ako hoćemo gužvu do kraja, onda treba da je što prije izazovemo...

Michel je dotle otrgnuo komad novina sa zamotane slike i tiho zviznuo:

– Pa stvarno "Mona Liza"... Baš da kužim matematiku kao profa, ne bih mogao izračunati koliko vrijedi ova gospođa. Zbilja nam je u šapama i ja mislim da nema nikakvih problema, je li, Jean? Kad je onaj ludi brodovlasnik htio dati brdo kinte za "Kleopatru", onda će za "Mona Lizu" pljunuti cijelu milijardu. Držat će je negdje na tavanu i piljiti u nju svaku noć, a nikome je živome, naravno, neće moći pokazati. Ako tko pronjuši cijeli štos, Grk će ga ćopiti i strpati vezanog na tavan dok kit ne odapne od gladi. Kužiš stvar, Jean?

O takvom se slučaju baš sad snima film u Louvreu...

– Znaš li što je rekao bogalj? Teško ćemo mi izmamiti novce. Ali nama i nije do novaca...

– Ama što zna bogalj! Pitao bih ja njega da mu je u rukama "Mona Liza".

Bogalj! Kad spomenuše bogalja, Zlatko i Koko se značajno pogledaše a Zlatko još i pomisli da njegov drug možda i nije onako lud kako mu se isprva činilo. Ako bogalj postoji, možda ga je Koko zaista vidio s terase. A onda je možda istinita i Kokova priča o tome kako je na trenutak slika nestala sa zida! Usput se sjeti da je posumnjao nije li možda Koko šenuo od gladi, pa oštro reče Jeanu:

– Mi smo gladni. Strašno smo gladni. Nismo jeli već cijeli dan, otkako smo krenuli na put. Ako nam pozli od gladi, vi ćete odgovarati, da znate.

– Mongoli su gladni – veselo prihvati Michel i zasmijulji se. – Kopčaš, Jean, mi ćemo ih još morati i hraniti!

– Čuj, Michel – reče Jean – nije to ni tako ludo što on kaže. Mi se sad moramo brinuti za njih... Ali dajte se, dečki, malo strpite. Vidite koliko imamo brige i muke s vama i s tom vašom "Mona Lizom", i sad nas još gnjavite. Dobro, nahranit ćemo vas, samo pustite da prvo sredimo poslove...

– Čuj – dobaci Koko oprezno – ti si rekao, Jean, da ćeš nas pustiti čim dobiješ sliku. I što sad još čekaš?

– To je prijevera – smrknu se Zlatko.

– Nemoj se praviti naivan, Mongole – reče Michel i lukavo stisnu oči. – Da te lijepo pustimo a ti da nas odmah odeš cinkati iza prvog ugla cajkanima. Jako mudro! Pa već si nam jednom htio podvaliti, je li tako? Tko onda vara, ti ili mi?

– Hm! – reče Zlatko.

– Dečki, nemojte se svađati – pomirljivo će Jean. – Michel, ti ih ne moraš neprestano bockati, a Koko i Mongol će shvatiti da nam moraju pomoći... Ja bih njima pomogao, u njihovoj zemlji, da su oni nas oteli. Nije ni nama lako, Koko. Ne otimamo mi svaki dan strance i ne krademo skupe slike.

– Hm! – reče Zlatko.

– Nego – nastavi Jean – da čujete moj plan. Sad ćeš ti, Michel, na telefon i nazvat ćeš Grka...

– Ja? – zapanji se Michel. – Zašto ja? Pa ja nemam dubok glas. Bilo bi neozbiljno da se ovakvom bogatašu javi telefonom neki ucjenjivač bez duboka glasa. Odmah bi nas prokužio!

– Govorit ćeš duboko, i gotovo. To je i tako bila tvoja ideja. Možeš i kroz maramicu... A ja ću dotle u kolima paziti na naše prijatelje. Jasno? Čim završiš pregovore, kupit ćeš im u prvoj gostionici nekoliko debelih sendviča sa šunkom i dvije boce coca-cole. Jesmo li se razumjeli?

– Dobro – složio se Michel. – Samo da se dogovorimo što ću reći Grku...

Zlatko i Koko su se samo pogledavali dok su Jean i Michel nagađali koliko će novaca zatražiti od bogatog brodovlasnika. Napokon su se složili da neće biti puno ako zatraže, za ovako čuvenu sliku, pišljivih deset milijuna franaka. Jean je zatjerao automobil među drveće, u crni mrak Vensanske šume, a Michel se pješke uputio prema najbližoj telefonskoj govornici.

Trojica dječaka su sjedila u mraku i šutjela. Jean je pušio, a Koko je mislio kako je nevjerovatno da se još sinoć u ovo vrijeme u svojoj sobi spremao na počinak i opraštao od starog druga, krošnjatog bagrema pod prozorom. Odjednom mu je postalo tako teško pri srcu da je upitao prvo što mu je palo na pamet:

– Čuj, Zlatko, kad smo već tu, kod zoološkog vrta, zar ne bismo mogli, na primjer, pogledati one kitove?

– Ti si lud – mrzovoljno je odgovorio dugački prijatelj i stisnuo zube. Njega su mučile druge misli. Ujak mu se činio sve sumnjiviji i uzalud je pokušavao dokučiti njegov tajanstveni plan sa skupocjenom slikom, od koga je toliko očekivao i o kome mu je, kako je sam tvrdio, ovisio čak i život.

XV

NAJDUBLJI RAZGOVOR NA SVIJETU

U mračnom kutu velikog vrta, nedaleko zida koji je opasavao imanje bogataša Somaisa na Bulevaru Montmorency, brodovlasnikov sin, zvani Katsarida, hitro se sagnuo i dignuo mali zamotuljak sa šljunčane staze. Onda se oprezno ogledao kao da se boji nije li ga tko vidio i brzo ga gurnuo u džep.

Zašavši još dublje u vrt gdje je sad već bio potpuni mrak, izvadio je zamotuljak iz džepa i osvijetlio ga džepnom svjetiljkom. Bio je to papirić omotan oko malena kamena. Kad ga je razmotao, zelenooki dječak je brzo pročitao ono što je na njemu pisalo velikim slovima:

SLIKAR A. POKLE

Ulica Bretonneau br. 3, Pariz 20.

Telefon pel 24-38.

"Ta je Marie sva vražja", pomislio je Katsarida zadivljeno. "Ima pravo kad kaže da je rođena za špijunku... Kako je samo uspjela pronaći adresu!"

Brodovlasnikov sin odbaci kamičak, dragocjeni papirić duboko gurne u džep i vrati se u kuću.

Katsarida je teška srca priznao sam sebi da je djevojčica smislila cijeli plan. Marie je rekla da bi trebalo pronaći ime i adresu slikara koji je napravio novu sliku Mona Lize. Tada će iz telefonske knjige lako pronaći njegov broj telefona, ukoliko ga ima. I onda dolazi glavno: Katsarida će mu telefonirati u ime svog oca, brodovlasnika Somaisa i upitati ga što god u vezi sa slikom Mona Lize. (Katsarida treba da smisli što će ga pitati!) Ako se slikar ne iznenadi, ako se pokaže da se on dobro pozna sa Somaisom i da očekuje da mu se Grk javi, onda znači da su slutnje njegova sina i novinareve kćerke i te kako opravdane. Više ne bi bilo nikakve sumnje da je brodovlasnik opet upleten u opasnu pustolovinu, ovaj put čak s najčuvenijom i najskupljom slikom na svijetu... "Lako je njoj", mislio je zabrinuto Katsarida ulazeći u svoju sobu. "Ipak to nije njen otac... Meni baš ne bi bilo drago kad bih se uvjerio da mi se tata bavi takvim poslovima..."

– Krc! – javio se papagaj kao da pozdravlja dječaka.

Prišavši prozoru dječak se zagledao u šarenu pticu a ptica u njega. Otkako se vratio s velike ptičje izložbe na kojoj je dobio drugu nagradu i srebrnu medalju, papagaj Cesar se čudno ponašao. Prije nikada nije ovako piljio u ukućane i nije bio ni upola razgovorljiv. Katsarida ga pogladi a papagaj se neprijateljski nakostriješi i zamahnu velikim kljunom.

"Ah", pomislio je Katsarida, "baš me briga za papagaja... Imam ja sad važnijih poslova. I ljudi se mijenjaju pa zašto ne bi i papagaji..."

I dječak nesigurnim koracima ode u kut gdje je stajao telefon. Ruka mu je drhtala dok je vadio papirić iz džepa i razmatao ga.

"Gospodin Pokle, gospodin Pokle", ponavljao je u sebi kao da uči napamet pjesmu, "gospodin Pokle, telefon PEL 24-38, 24-38..." A onda izgovori naglas da bi čuo sam sebe;

– Halo, jeste li to vi gospodine Pokle, ovdje Somais, da...

– Glasnije – podviknu Cesar s prozora.

– Ovdje Somais – reče Katsarida mnogo glasnije ali shvati da je poslušao pticu, pa ljutito zavrti glavom. "Treba govoriti dublje. Tata ima mnogo dublji glas. Možda bih mogao kroz šaku... ovako..."

I baš kad je dječak prinio šaku ustima, telefon je iznenada zazvonio. Tko bi to mogao biti? Papagaj se znatiželjno okrenuo prema telefonu a Katsarida je drhtavom rukom digao slušalicu i, zbunivši se, izustio: – Halo... Pokle...

– Da, to sam ja... Kako ste pogodili? – začu se s druge strane tih ali uzbuđen slikarev glas. – Kako ste pogodili, gospodine Somais?

– Tako... mislio sam... u vrijeme... – petljao je zbunjeni dječak, a koljena su mu se tresla kao da je u biciklističkoj trei upravo ostavio za leđima najviši prijevoj u Alpama. Naravno da je posve zaboravio da treba govoriti dubokim glasom, pa je pištao tanje od Cesara.

– Dogodilo se nešto strašno, gospodine Somais, ja sam izgubljen čovjek, bacit ću se s Eiffelovog tornja – grozničavo je šaputao slikar s druge strane žice.

– Nemojte, to je vrlo visoko – piskutao je Katsarida ne znajući ni što govori, ni što bi trebalo reći.

– Vi nemate pojma – šaputao je dalje nesretni slikar.

– Ja sam propao čovjek... Nestala je slika!

– "Mona Liza"? – lupnuo je Katsarida.

– Da, "Mona Liza"... Ali, ne, niste shvatili, prava slika je nestala, ne moja, nego Leonardova... original je nestao... Ja sam propao... Ukrali su ga, zapravo, nisu ga ukrali, nego zbog otmice... Nemojte sad pitati, gospodine Somais, kako se dogodilo da se u mom stanu našla prava slika... To ću vam poslije objasniti... Znam da vas nisam smio zvati u ovo doba, znam da se na vas sumnja...

– Psst... reče dječak koji se dotle malo sabrao. – Pazite što govorite, Pokle...

– Znam, znam, gospodine Somais... Ali što da radim, recite, što da radim? Ja vas nisam htio zvati, sunca mi, plavog mi sunca... Ali nisam mogao... Recite: što da radim sada? Policiji ne smijem...

– Pssst! – prošišta Katsarida. – Naravno da ne smijete. Čekajte da vam se ja javim, Pokle... Ja ću već nešto smisliti i javit ću vam što ćemo dalje. I nemojte me više zvati, rekao sam vam već, ja ću vam se sam javiti...

– Svakako, znam, gospodine Somais... Hvala vam. Ja ću čekati, nemojte se ljutiti, gospodine Somais, ja nisam znao... Laku noć, gospodine Somais, oprostite...

– Laku noć, Pokle, i budite mirni – reče brodovlasnikov sin sad već posve sabrano i spusti slušalicu.

– Krc! – javi se papagaj Cesar.

Dječak prođe rukom kroz gustu crnu kosu i široko se zagleda krupnim zelenim očima kroz prozor, nekamo daleko prema vršcima drveća u Bulonjskoj šumi.

"Što mi je sve ovo trebalo?", mislio je izbezumljeno. "U što sam se ja to upleo? Zašto se uvijek bavim nečim što nije za mene... Eto, tata silom hoće da čitam Homerovu "Ilijadu" i da sviram klavir, a ja bih čitao stripove i vozio bicikl u nekom klubu... Ako već treba svirati, rekao sam mu neka mi za rođendan kupi električnu gitaru... Ali ni govora, on neće ni čuti... A Marie Clever sad hoće od mene napraviti špijuna, detektiva... Nisam ja za to." – Je li da nisam, Cesar? – upita on papagaja naglas.

– Laku noć, Pokle – zakriješti papagaj.

– Ti ćeš me još odati, lešinaru! – prodera se Katsarida i već zamahne na šarenu pticu, ali se obuzda. – Idiote pernati – promrsi bijesno kroza zube, ode u kut i sjede na hrpu stripova da se opet malo pribere i promisli što bi trebalo učiniti.

Ali tek što je sjeo, Katsarida skoči kao uboden. Telefon je opet zvonio i Cesar je opet kliknuo "Krc!" Dječak nije mogao shvatiti kako da ovako kasno već po drugi put zvoni telefon i kako da sobar Maurice dolje u predsoblju ne odgovara na pozive, kao što je to inače bio običaj u kući brodovlasnika Somaisa. Ali telefon je uporno zvonio i Katsarida je teška srca ponovno digao slušalicu.

– Je li tamo gospodin Somais, brodovlasnik? – pitao je s druge strane nevjerojatno dubok muški glas. Dječak je brže-bolje stavio šaku na usta i zatrubio u slušalicu:

– Ovdje Somais. S kime razgovaram?

– Nije važno. Ja govorim u ime jedne bande otmičara, gangstera, provalnika i ucjenjivača. Mi znamo što vas zanima, gospodine Somais, i htjeli bismo vam nešto ponuditi. Samo treba da se dogovorimo o cijeni. U našim rukama se nalazi "Mona Liza" i mi vam je nudimo – brzo izgovori glas s druge strane postajući sve dublji i dublji kao da se govornik polako

spušta u bačvu bez dna.

– "Mona Liza"? – zagrmi u šaku Katsarida tako snažno i duboko da mu iskočiše žile na vratu. – Gdje ste je našli?

– Ne živa Mona Liza, nego njena slika – jeknu duboki glas.

Bio je to najdublji razgovor koji je ikada prošao kroz telefonske žice sve od vremena kad je Alexander Bell izumio tu napravu.

– Jasnije! – ljutio se papagaj Cesar.

– I što sad hoćete od mene? – urlikao je Somais mlađi.

– Nemojmo se igrati, gospodine Somais – tutnjio je drugi glas. – Mi vas dobro poznajemo. Dobro znamo slučaj sa slikom "Kleopatre"... Mi znamo da je ovakvu vrijednu sliku nemoguće utopiti na slobodnom tržištu jer je nitko ne bi usudio uzeti... Ali, ima ljudi kao što ste vi, gospodine Somais, koji toliko vole slavne slike da bi pljunuli milijune samo da ih mogu strpati u podrum i sami-samcati uživati u njima...

– Dobro, što vi sad hoćete od mene?

– Samo deset milijuna franaka, gospodine Somais, i "Mona Liza" je vaša.

– Samo... koliko? – zagrcnu se Katsarida.

– Deset milijuna franaka je sitnica za sliku koja vrijedi milijardu dolara. Vi to znate, gospodine Somais. O tome se i film snima.

– Dobro – reče odjednom brodovlasnikov sin iz očajja, jer zbilja nije znao što bi trebalo odgovoriti. – Dobro. Donesite mi "Mona Lizu" ovamo.

– K vama? Ni govora. Nismo mi tako naivni da upadnemo u klopku. Spremite novac do sutra ujutro, pa ćemo se negdje naći, ali vani, na ulici... što ranije, dok još nema puno svijeta.

– Dobro, može, u osam sati. Gdje hoćete?

– Ne, to je prekasno. U sedam. Možete vi odrediti mjesto, negdje u vašoj blizini, na Auteuilu...

– Ima ovdje na Trgu Auteuil jedna brijachnica. Možemo se naći pred njom. Mislim da se zove "Kod Frederica". Hoćete li zapamtiti?

– Naravno, gospodine Somais. Tako se zove stari mog najboljeg prijatelja...

– Samo, kako ćemo se poznati?...

– Oh, ništa lakše, gospodine Somais. Vaše je samo da ponesete lov u i da se u sedam sati nacrtate ispred brijachnice "Kod Frederica". Mi vas poznajemo. Vaše su slike u novinama. Sa štapom...

– Onda je sve u redu – muklo zaključio Katsarida. – Dogovorili smo se...

– Samo bez trikova, gospodine Somais – reče na kraju Michel, koji je također već jedva govorio kroz maramicu i nestrpljivo čekao kad će je skinuti i doći do daha. – Naši će ljudi paziti na vas sa susjednih krovova...

– Sve je u redu – umorno ponovi Katsarida. – Do viđenja.

– Do viđenja, gospodine Somais – zaurla Michel posljednji put i

spusti slušalicu.

Dječak zvani Katsarida dugo je još piljio u telefon a onda žalosno i tiho ponovio:

– Sve je u redu... Vraga je u redu! Sad tek ništa nije u redu! Što sad da radim? Što da radim?

XVI

NEVIDLJIVI ZNAK

Noć, koju su Koko i Zlatko proveli u autu, nije bila osobito ugodna ali nije bila ni strašna. Gotovo su se sprijateljili sa svojim otmičarima. Michel je, poslije telefonskog razgovora s Grkom, donio četiri ogromna sendviča sa šunkom i piletinom, koje su zalili s dvije boce coca-cole. Poslije obilate večere, koja je tako bila potrebna njihovim praznim želucima, čak ni mrak u Vensanskoj šumi nije bio toliko crn.

Kad se pošlo na spavanje, Koko i Zlatko su ostali u zaključanom automobilu i ne bi se moglo reći da im je krivo što nisu vani, u mračnoj šumi. Jean i Michel su stražarili na smjenu. Dok bi jedan šetao oko auta u kome su spavali Koko i Zlatko, drugi bi privilegao na obližnju klupu koju je trebalo uvijek iznova dobro obrisati krpom jer je bila mokra od rose.

– Što kažeš, Zlatko? – pitao je Koko prije nego će zaspati. – Kako ćemo se, na primjer, izvući? A?

– Joj, kako si ti dosadan, Koko... Kako možeš biti takva kukavica? Samo misliš ne sebe... Mene nešto drugo muči.

– Što, Zlatko, što te muči?

– Hm... Meni je ujaka žao... On je čudan čovjek, to je jasno, kao i svi umjetnici, ali ima tu još i nešto drugo. Sjećaš li se kako je govorio: "To je velika tajna, ogromna... O tome ovisi moja sudbina... Ako dobijem novac koji mi je obećan... I tako dalje... Prijetio se da će se baciti s Eiffelova tornja, ako ne uspije. Shvaćaš li?

– Shvaćam – umorno reče Koko kome su kapci postajali sve teži.

– Ništa ti ne shvaćaš – odmahnu Zlatko rukom. – Bojim se da se ujak nije upleo u neku veliku i opasnu igru. Možda je obećao nekome na prijevaru nabaviti pravu "Mona Lizu"... Film je tu samo izlika da se slike zamijene, razumiješ... I zato se on sada nada tolikom novcu. Ako ne uspije, ako ga uhvate, onda mu ne preostaje nego da se baci s Eiffela...

– Mmm – mrmljao je Koko već napola u snu.

– Ovi dečki su možda slučajno uletjeli... A možda i nisu! Spomenuli su bogalja... Bogalj! To mi je najsumnjivija ličnost. Možda dečki rade za njega a možda neka druga banda hoće osujetiti njihove planove... Jadni ujo!

– Z-z-z – spavao je Koko.
– Nema čovjek s kime ni razgovarati, ni posavjetovati se – ljutito se prevrnu Zlatko na stražnjem sjedalu i čvrsto stisnu oči ne bi li što prije zaspao.

* * *

Osvanulo je divno jutro nad Vensanskom šumom.

Jean je zakucuo na prozor automobila i oba dječaka su se naglo prenula i uspravila. Koku se, i kad se probudio, još uvijek činilo da sanja, a Zlatko je odmah protegnuo noge i stegnuo vilice znajući da počinje naporan dan.

– Na noge, frajeri – veselo ih dočeka Michel. – Već je prošlo šest sati, a u sedam sati moramo biti na drugom kraju Pariza, na zapadu...

– Još malo i bit ćete slobodni – reče Jean.

– Već je i vrijeme – odgovori Zlatko što je neprijaznije mogao.

– Mongol se raspalio – rekao je Michel i obijesne stisnuo kose oči.

– Dosta svađe – dobaci Jean. – Upadajte u kola! Idemo na Auteuil...

– Ja sam gladan – reče Koko. – Kod kuće, čim ustanem, mama mi odmah da bijelu kavu i kruh s maslacem...

– Ma slušaj ti, Koko – planu Michel. – Nećeš valjda sad tražiti od mene da trčim u šest sati ujutro po Parizu i da ti nabavljam bijelu kavu i kruh s maslacem... Ti si se posvadio s mozgom, stari moj. Pa vi ste oteti, a ponašate se kao da ste na školskom izletu, a mi da smo vam nastavnici...

– Dosta, Michel. Upadaj u kola! – podviknu Jean.

I sve petoro, četiri dječaka i "Mona Liza", smjestiše se u mali citroen. Jean upali motor i automobil polako skliznu s trave na cestu i uputi se prema gradu, u susret novini doživljajima.

Primijetivši kako Koko radoznalo promatra gradske ulice kojima su prolazili, Michel žalosno uzdahnu i reče:

– Lako vama, dečki, vama je bar gala u Parizu... A meni je već dosadilo. Svako ovo mjesto vidjeli smo stotinu puta. Već mi je Pariz na vrh glave, kao što je i vama sigurno vaš Zagreb.

Koku se Pariz zbilja sviđao, ali se nije mogao složiti s time da mu je njegov grad dosadio. Samo je ipak radije šutio, jer je mislio da je mudrije ništa ne govoriti. Kad su prelazili rijeku Seinu, činilo mu se da je vrlo uska. Nije li mu Zlatko govorio da je tako široka da se ne vidi s jedne strane na drugu? Ili je i to možda sanjao? Zaključio je da joj je ovdje zacijelo izvor negdje u blizini, pa je zato tako uska, ali je negdje drugdje sigurno široka kao pet Sava i Dunava.

– Ja mislim, dečki – ozbiljno će odjednom Zlatko – da vas dvojicu nešto tišti. Kao da ste se posebno radovali ovome ljetu i sad vam je krivo što ste morali ostati u Parizu, pa ne znate što biste od bijesa...

– Fantastično! – reče Jean i, pustivši volan, oduševljeno se okrene

prema Michelu. – Ovaj naš Mongol zbilja ima soli u glavi...

Zapalivši cigaretu Jean im tada polako opiše svoje i Michelove nevolje: kako su se nadali da će ići na more i do čudesnih starih dvoraca na rijeci Loiri, ali kako su očevi, tata Frederic i tata Charles, u posljednji čas odustali od svog obećanja. A kako su se samo obadvojica trudili u školi! I jedan i drugi završili su razred s vrlo dobrim, a Jean je čak i veliku maturu položio s istim uspjehom.

"Jadni dečki", mislio je Koko žalosno, "baš mi ih je žao... Ja znam kako je to kad ti nešto obećaju, pa poslije ništa. Kažu: 'E, ako se danas ošišaš i okupaš, sutra možeš ići u kino gledati onaj western'... Ti se ošišaš ko blesav, skoro se ugušiš u onoj odvratnoj, vrućoj vodi u kupaonici i – što se poslije dogodi? Sutra mama ide nekamo u goste, tata je cijeli dan na poslu... 'Joj', kažu – Koko, baš danas moraš ići u kino? Čuj, danas ostani kod kuće da pripaziš na Maricu, a sutra možeš ići kud god hoćeš. I onda sutra onaj film ne igra... To je da se ubiješ. Znam je kako je to!"

– Hm– rekao je Zlatko saslušavši Jeanovu priču, a u sebi je mislio: "Ništa ja njima ne vjerujem... Znam da sam i ja puno puta bio razočaran, da mi je bilo teško, ali onda bih se zavukao u kut i čitao neku knjigu, ne bih otimao strance po ulicama i preprodavao ukradene slike... Čim sam čuo da imaju veze s onim bogaljem, odmah mi ih je bilo dosta..."

I dok je tako Zlatko sve više razmišljao o tajanstvenom bogalju, iako ga jedino on od sve četvorice nije vidio vlastitim očima, mali automobil je brzo odmicao pariškim ulicama u kojima još nije bilo uobičajene gužve.

Prošli su ispod nadvožnjaka preko kojega je projurio vlak. Michel im je objasnio da je to jedno od onih mjesta gdje podzemna željeznica izlazi iz podzemlja i da je tada zovu "zračna željeznica". Zatim im je Jean pokazao veliku tvornicu "Citroen" u kojoj proizvode automobile kao što je ovaj u kojem se voze. Napokon su po drugi put prešli Seineu i našli se u jugozapadnom dijelu Pariza. Još dvanaest minuta do sedam sati.

– Je li još daleko? – upitao je Zlatko.

– Ja sam gladan – rekao je Koko. – Ja bih mlijeka... Ali auto je već jurio dugačkom Ulicom Auteuil prema trgu na kojem će se sastati s bogatim brodovlasnikom. Ni Jean, ni Michel nisu uopće više obraćali pažnju na svoje zarobljenike. Na malom Trgu Jean-Lorrain (Žan Loren) Jean načas pritisne kočnicu i promrmlja:

– Čudno... Mislio sam da je dalje od ovog trga ulica Auteuil jednosmjerna i da moram skrenuti udesno, sporednim putem, da bih izbio na Trg Auteuil...

– Valjda su ukinuli zabranu, kad nema znaka – reče Michel nestrpljivo pocupkujući u sjedalu. – Samo tjeraj ravno. Jedva čekam da počne gužva. Stari lukavac je možda ipak obavijestio policiju... – Ni govora! – odgovori Jean.

– Njemu je samo do "Mona Lize".

Ali nije dovršio rečenicu, nego je zakočio tako naglo da su dječaci poletjeli naprijed kao lopte. Stotinjak metara ispred njih stajala su četiri policajca u crnim kabanicama i činilo se kao da upravo njih čekaju.

– Ispadajte i uzmite sliku – šapnuo je Jean kao da se boji da bi ga policija mogla čuti. – Brzo. Ako se izvučem, vratit ću se po vas na ovaj trg...

Zlatko, Michel i Koko su navrat-nanos ispali iz automobila, a Zlatko je pod miškom stisnuo dragocjenu sliku. Isti čas Jean je dao gas i mirno krenuo dalje. Policajci su se tada istom okrenuli prema automobilu koji im je dolazio s leđa.

Na Trgu Jean-Lorrain bilo je već otvoreno mljekarstvo i Koko se, zaboravivši što se sve događa oko njega, obliznuo pri pomisli na čašu mlijeka.

– Koko je strašno gladan, Michel – reče Zlatko strogo.

– On je slabokrvan i padne u nesvijest ako odmah izjutra ne popije pola litre mlijeka i ne pojede dva peciva. Ti odgovaraš za njega, da znaš... Imat ćeš brige, i to baš u ovom trenutku...

– Uh – bijesno reče Michel, ali ugleda otvorena vrata mljekarstva i slegne ramenima! – Dobro, dobit će to prokletu mlijeko, k vragu... Tako je to kad imamo posla s bebama...

Koko se htio usprotiviti, ali mu je Zlatko stao na nogu. U času kad je Michel bijesno ušao u mljekarstvo ne shvaćajući kako u ovako napetim trenucima netko može misliti na mlijeko, posve je zaboravio da je zapravo zarobljenike ostavio same – s dragocjenom slikom u šakama. I baš tada je pred crvenim svjetlom semafora zastao autobus broj 52 pruge "Pont de Saint Cloud – Republique" ("Pon d Sen Klu – Repiblik). Zlatko je snažno povukao Koka za rukav i ugurao ga u autobus. Kad se Michel pojavio na vratima mljekarstva s čašom mlijeka u ruci, primijetio je, na svoje zaprepaštenje, kako autobus i dvojica zarobljenika u njemu već nestaju u smjeru iz kojega su se maloprije dovezli. Ispustio je čašu na pločnik i nešto bijesno promrsio kroza zube.

Dole su četiri policajca u Ulici Auteuil, nedaleko samog Trga Auteuil i brijachnice "Kod Frederica", zaustavili Jeanov automobil

– Dobro jutro – rekao je prvi policajac strogo.

– Znate li da vozite u zabranjenom smjeru? – rekao je drugi policajac strože.

– Vašu vozačku dozvolu, molim vas – rekao je treći policajac najstrože.

Četvrti policajac nije ništa rekao.

– I ja sam se čudio da nema znaka na ulazu u ulicu – mirno je rekao Jean kome je ipak odlanulo kad je shvatio da ga ne zaustavljaju zbog otmice i "Mona Lize", nego zbog običnog vozačkog prekršaja. – Na ulazu

u ulicu nema znaka zabrane, koji je tu stajao...

Četiri policajca nisu ništa rekla. Dugo su gledali dozvolu, automobil i mladog vozača. Minute su polako prolazile. Onda je četvrti policajac strogo rekao:

– A pristajete li da vam uzmemo vozačku dozvolu ako na ulazu u ulicu stoji znak zabrane?

– Pristajem! – veselo se složio Jean.

Polaganim koracima četvrti policajac je ispod ruke poveo Jeana Brangea prema Trgu Jean-Lorrain gdje je Michel upravo plaćao mljekaru razbijenu čašu.

– Što je ovo? – zapitao je četvrti policajac kad su zastali pred znakom zabrane.

Jean je skupio guste obrve i slegnuo ramenima. Mogao bi se zakleti da prije desetak minuta znaka tu nije bilo! Bio je sto posto siguran. Štoviše, bio je sto posto siguran da je posrijedi nečija podvala. Već je bilo prošlo sedam sati i, kad ga policija napokon pusti, bogatoga brodovlasnika Somaisa sigurno neće više biti na ugovorenom mjestu.

XVII

SLIKARU SE LOŠE PIŠE

Jeste li kada gledali kako se snima film? Ako niste, onda će vam taj prizor teško dočarati bilo kakav opis. Ali, kad ste već počeli čitati ovu knjigu, morat ćete prisustvovati i snimanju velikog filma "Slika za milijardu dolara". Oni koji su bili na snimanju filma mogu ovaj opis, ako im je dosadan, slobodno preskočiti.

Već u rano jutro te subote stigle su pred Louvre, nekada dvorac francuskih kraljeva a danas najveći umjetnički muzej na svijetu, prve skupine osoblja koje radi na filmu i stotine radoznalih gledalaca. Pred zgradom Louvrea policija je razapela dugačko uže tako da gledaoci ne mogu provaliti u muzej i smetati onima koji snimaju.

Stiglo je mnogo kamiona i automobila iz kojih su počeli izvlačiti reflektore, kilometre različitih žica i kojekakve druge stvari. Najmanje stotinu ljudi je unosilo sve te predmete u Louvre i postavljalo ih u veliku, dugačku dvoranu u kojoj visi "Mona Liza". Cijeli pod je bio prekriven žicama, svjetla su se neprestano palila i gasila, neki su se ljudi dozivali, neki su vikali u mikrofone, neki iskušavali zvučnike koji su odjekivali kao tisuća bubnjeva.

Druge skupine ljudi, među kojima je bilo dosta žena, hodale su mahnito ovamo-onamo noseći u rukama hrpe papira, mjereći metrima ili odoka, zapisujući nešto u notese, gužvujući papire, psujući i znojeći se u

svjetlu jakih reflektora.

U posebnoj prostoriji pripremalo je dvadesetak muškaraca i žena različite kreme, masti, boje, vlasulje, brade i brkove za filmske glumce a mimo njih su radnici gurali stolice, sanduke, cvijeće, slike. Često su se jedni sudarali s drugima i onda bi se digla veća graja nego u kavezu za papige u zoološkom vrtu.

Kako je vrijeme odmicalo, tako su se pojavljivale sve značajnije filmske ličnosti. Samo su najslavnije zvijezde mogle zakasnuti na snimanje koje je bilo zakazano točno u devet sati. Pred razapetim užetom, vani, okupljalo se sve više radoznala svijeta.

Oko sedam i pol stigli su prvi glumci, oni koji nastupaju u manjim ulogama, i uputili se ravno u garderobu gdje su ih već čekali brijači, maseri, šminkeri i vlasuljari. U sedam i tri četvrt stigao je, s hrpom papira ispod ruke, pisac scenarija za film. To je čovjek koji je izmislio i napisao cijelu pripovijest o krađi "Mona Lize". Njega su pratile tri žene u naočalima i sa još debljim hrpama papira ispod ruke.

Točno u osam sati stigao je čuveni glumac i režiser Alles Worson. Odlučnim dugačkim koracima uputio se u veliku zgradu. Kroz mnoštvo pred Louvreom prošao je uzdah oduševljenja koji se pretvorio u pljesak.

– Gdje je slika? – zapitao je Worson tek što je ušao u glavnu dvoranu gdje se oko njega skupilo stotinjak ljudi.

– Nije još stigao slikar – odgovorilo je desetak ljudi u jedan glas.

Režiser je ljutito odmahnuo rukom i zavrtio glavom kao da je htio pokazati da se od slikara i nije mogao nadati da će biti ovdje točno četvrt prije osam, kako ga je bio naručio.

Stotinjak glava uplašeno se sagnulo pred njim. Alles Worson je bio prilično visok čovjek a nevjerojatno gusta, crna brada obuhvaćala mu je cijeli donji dio lica, tako da su mu se i nosnice jedva nazirale. Nisko na čelo nabio je žutu kapicu s velikim štitnikom, a ispod nje ogromne crne naočale. Tako su mu se na cijeloj glavi primjećivale jedino uši i vrh nosa. Glava mu je zato bila nalik na ogromno klupko crne vune na kojoj sjedi žuti kanarinac. Govorio je vrlo rijetko. Ne samo rijetko, nego i nerazumljivo, samo što se nitko nije usuđivao zamoliti ga da ponovi što je rekao. Slavne ličnosti kao što je bio Worson mogle su govoriti posve nerazumljivo ili čak šutjeti, pa da ih ipak svi slušaju i dive im se.

– Gdje je slikar? – promrmljao je opet režiser u osam i četvrt a svi su se razletjeli da pronađu nesretnog umjetnika.

Crnobradi režiser je dotle prišao mjestu gdje je ispod pet tamnih zastora visjela čuvena "Mona Liza" za koju uprava muzeja nije dopustila da bude ni na jednu sekundu osvjetljena snažnim reflektorima. Na njeno mjesto trebalo je danas postaviti lažnu "Mona Lizu", rad slikara Poklea i snimiti prizor kako talijanski rodoljub uspijeva strpati Leonardovo remek-djelo pod kaput i prokrijumčariti ga iz muzeja. Ali slikara nisu nigdje

mogli naći.

– Gospodine Worsone – priskočio je režiseru pisac scenarija – imam jednu odličnu ideju!

– A? – promrmljao je Worson uopće ga ne gledajući.

– Znete, onaj prizor kad Talijan zaveže prijatelja i ostavi ga vezana ispod "Mona Lize" u potkrovlju...

– A? – ponovi režiser Worson.

– E, vidite, pala mi je na pamet divna ideja... Vezani čovjek gotovo pada u nesvijest od gladi, muti mu se pred očima, oprašta se od svijeta, zaboravlja na sve, nema snage ni da očajava, tone u ponor...

– Kraće! – reče režiser kroza zube.

– I... da... baš tada, dok on umire od gladi, u sobu, vidite, ulazi mačka i pije mlijeko, a na balkonu, vidite, golubovi zoblju mrvicu kruha... Ta razlika, znate, to bi bilo divno: ovdje smrt od gladi, a ondje – život, hrana... Ja mislim da bi to...

– Glupost! – zagrmi režiser Worson, gurnu pisca scenarija u stranu i ode dalje.

U osam sati i trideset pet minuta još nije bilo ni traga ni glasa slikaru Pokleu ni njegovoj "Mona Lizi" koju je već davno trebalo objesiti na zid i zamijeniti za pravu. Režiser je uzrujano hodao gore-dolje po dugačkoj dvorani, u kojoj su visjele sve same čuvene i dragocjene slike, i nešto mrzovoljno mrmljao u gustu bradu.

Iza devet sati razlegao se pljesak pred Louvreom kad je iz svojih sportskih kola izišao čuveni glumac Tom O'Pool, koji igra glavnu mušku ulogu u filmu "Slika za milijardu dolara". A kad je za nekoliko minuta stigla i lijepa Veronika Mitti, glavna ženska zvijezda u filmu, oduševljenju i galami nije bilo kraja.

Čekalo se još samo jednu beznačajnu osobu. Nepoznatoga slikara Poklepovića zvanoga Pokle koji treba da donese vlastitu "Mona Lizu", za koju su neki tvrdili da se nimalo ne razlikuje od prave. Ali nesretni slikar se nije pojavljivao.

U devet i petnaest, kad je sve već bilo spremno za početak snimanja, veliki Worson je bijesno udario šakom o zid tako da su svi prisutni ostali bez daha a tri reflektora bez svjetla.

– Nađite ga! – reče kroz bradu a onda odmah zamaše rukom kao da mu je nešto bolje palo na pamet. – Adresu! Adresu! Njegovu adresu!

Desetak zbunjenih ljudi rastrčalo se na sve strane, ali se ispostavilo da slikareve adrese, tko zna zašto, zapravo nitko nema. Tada se bradati režiser namrštio, posegnuo rukom u džep i izvadio ceduljicu na kojoj je pisalo:

A. Pokle, Ulica Bretonneau 3, Pariz 20.

Alles Worson je odgurnuo one koji su stajali oko njega, nešto grozno i nerazumljivo zarikao kroz bradu i dugačkim koracima se uputio prema

izlazu. Vani čak nije bilo potrebno ni da mu policija osigura prolaz kroz zbijenu gomilu promatrača. Probio se sam i to tako iznenadno i snažno, da su mu se obožavaoci micali s puta zaboravljajući da mu išćupaju koju dlaku iz brade za uspomenu.

– Što mu je? – pitali su se začuđeni ljudi pred Louvreom.

– Sigurno se posvadio s glumcima. On se uvijek posvadi s glumcima – dobacili su drugi.

– Ni govora, ja sam čuo od jednog električara što je bilo – javio se treći. – Trebalo je da neki slikar donese sliku "Mona Lize" koju će upotrijebiti u filmu. Ali slikar nije došao i gospodin Worson je bijesan kao ris. Mogao bi svašta učiniti...

Iz posljednjeg reda nagruvanog mnoštva progurao se naprijed blijed čovjek, čudno potkresane brade, s velikom brazgotinom na obrazu i francuskom kapom na glavi.

– Što kažete? – upitao je tiho. – Što ste rekli... Zašto je onako bijesno odjurio režiser Worson?

– Čini se da traži neku sliku – dobaci mu netko.

– Ne sliku, nego bezobraznog slikara koji još nije donio sliku "Mona Lize".

– Što bi ga on tražio! – javio se treći. – Alles Worson se ne da vući za nos. Vidio sam na svoje oči kad je stavio pištolj u džep. Otišao je da ubije slikara zato što nije došao na vrijeme...

– On to uvijek čini – potvrdi netko. – Priča se da u njegovom filmu uvijek ima mrtvih, ali ne samo na platnu nego i u zbilji, ha-ha...

Blijedi čovjek s brazgotinom i bradicom zakoluta očima, zatetura i onesvijesti se. Smeđokosa djevojčica krupnih sivih očiju probije se do njega, odlučno udari nogom o zemlju i poviče:

– Vode! Donesite mu vode! Što blejite kao... kao... Vidite da je čovjeku zlo, je li tako?

Dok su neki zbilja potrčali da donesu vode, drugi su zapanjeno gledali djevojčicu koja je tako odlučno zapovijedala starijima. A Marie Clever je ponosno motrila radoznala lica oko sebe, sretna što se ona uvijek nađe na pravom mjestu i u pravo vrijeme.

XVIII

MILIJUNI U ZRAKU

– A što sad? – pitao je Koko.

– Sad ništa ne pitaj, nego silazi. Ušli smo u neku veliku ulicu i sigurno nećemo zalutati – odgovori Zlatko.

Provezli su se svega tri ili četiri stanice autobusom, ali ne istim

putem kojim ih je dovezao Jean u svom malom citroenu. Kad su sišli Koko je sa zebnjom pogledao natpis ulice: Bulevar Mandel. Nije mu se sviđalo što se opet kreće nepoznatim krajem, jer je tek nedavno bio iskusio što znači izgubiti se u Parizu.

– Glavno je kretati se glavnim ulicama, onda ne možeš zalutati – reče Zlatko kao da pogađa prijateljeve misli. – Eto, vidiš, sad ćemo izbiti na neki veliki trg... Pa jasno, sad znam gdje smo.

– A zašto nismo dalje išli autobusom, je li?

– Zašto? E, pa ti si zbilja lud, Koko. Valjda zato da zametemo trag, to je bar jasno... Tu ćemo se sad ukrcati u podzemnu željeznicu i – gotovo!

– Što: gotovo? Kamo ćemo onda?

– Slušaj Koko, zafrkavaš li ti mene ili ti to ozbiljno pitaš? Jasno da ćemo natrag na Pelleport da vratimo ujaku sliku...

– A-a – otegnu Koko i počеше se iza uha. Još je jednom zaključio da je Zlatka bolje previše ne zapitkivati jer je njemu sve uvijek jasno. Ili se bar pretvara da mu je jasno.

Izbili su na veliki Trg Trocadero (Trokadero) na čijoj se južnoj strani izdizala bijela palača raspolovljena na dva dijela. Zlatko je pogledom tražio ploču s natpisom "Metro", znak da je ondje ulaz u podzemnu željeznicu a Koko se nelagodno ogledavao. Imao je osjećaj da ga netko neprestano gleda u leđa ali se nije ništa usudio reći Zlatku.

A kad su prešli ulicu i našli se između dva krila bijele palače, Koku je odjednom zastao dah. Odmah ga je poznao! Kao da se susreo s dobrim starim prijateljem! Iza nekoliko terasa, parkova, vodoskoka i bazena koji su ispunjali prostor između dva krila velike bijele palače, na drugoj obali rijeke Seine uzdizao se divovski Eiffelov toranj kao velika žirafa od željeza.

– Idemo gore! Idemo na Eiffelov toranj! – otelo se Koku nehotice.

– Koko! – prijekorno reče Zlatko. – Ne budi neozbiljan. Prvo moramo vratiti sliku. Ujak će...

– Ujak će se baciti s Eiffelovog tornja, Zlatko! – veselo prihvati Koko. – Zar nije rekao da će se baciti s Eiffelovog tornja ako s gospođom Lizom ne prođe kako treba... I, kad smo sad ovdje, zar ne bismo pogledali... Možda je baš sad gore, možda... a?

– Baš sad? – upita Zlatko zamišljeno kao da mu se Kokov prijedlog nije učinio posve besmislen.

– Kad smo već tu... – navaljivao je Koko. – Tko zna kad ćemo doći, kako je počelo... Možda nas opet otmu, a ujo nema tih slika baš koliko hoćeš... Čuj, Zlatko – sjeti se on odjednom – ti si rekao da se odozgo vidi cijeli Pariz... sa tri tisuće metara.

– Glupost! – odbrusi Zlatko.

– I rekao si – nije se zbunjivao Koko – da se može kroz dalekozore

vidjeti svako mjesto u Parizu, svaka kućica, svaki, na primjer... što ja znam što... je li?

– Pa može se – neodlučno je odgovorio Zlatko – dabome da se može... Što onda?

– Onda možemo dalekozorom pronaći i ujaka! – poskoči Koko veselo. – Razumiješ li? Ako ništa drugo, bar ćemo na primjer, vidjeti da li je kod kuće...

– Dobro, dobro, hajde, popet ćemo se... – zavrti Zlatko glavom. – Kako ti to sebi zamišljaš? Ti misliš da je Pariz kao selo, kao tvoj Zeleni Vrh... Dobro, sad ćeš vidjeti. Nemaš ti pojma što je Pariz.

Koko je uživao dok su se polako primicali željeznoj grdosiji, a Zlatka su mučile sasvim drugačije misli. Upravo zbog njih je i pristao da se popnu na Eiffelov toranj. Kao da je mislio da će mu se ondje gore, na svježem zraku, razbistriti u glavi i da će prije riješiti zagonetke koje su ga tištale. U svakom slučaju, zaključio je da neće škoditi ako pusti da prođe malo vremena prije nego se odluči nešto poduzeti.

Kad su se našli među četiri divovske noge Eiffelova tornja, Koko je već bolio vrat od toga što je neprestano piljio uvis. Čudio se kako ljudi na vrhu nisu veći od čavlića. Zlatko je skupio zajednički novac što im je preostao od jučerašnjeg sisanja i izračunao da moraju štedjeti, odnosno da ne mogu uzeti kartu za lift, nego će se uspeti pješice. "Baš neka vidi", mislio je u sebi pakosno, "kad mu je bilo toliko do tog Eiffelovog tornja. Neka vidi što je Pariz!"

Kakav je to bio uspon! Polako su prolazili trenuci, koje Koko neće zaboraviti nikada u životu. Isprva se osjećao kao na krovu svoje kuće odakle je rado bacao papirnate avione, ali ubrzo je postalo neugodnije i opasnije. Osjećao se mnogo gore nego u avionu. Automobili su bivali sve sitniji, a ljudi su se činili kao buhe. Koliko je još trebalo stotina stepenica prijeći do prve terase! A gdje je tek ona druga, gornja?

– Nemoj gledati dolje – reče Zlatko – zavrtjet će ti se u glavi. Gledaj samo ravno ili gore...

– Dobro – rekao je Koko zelen u licu. Što mu je samo to trebalo? Što je najgore, bio je to njegov prijedlog i nije se smio buniti.

– Znaš što – nastavi odjednom Zlatko stišćući čvršće sliku pod pazuhom – treba da ozbiljno razmislimo o ovoj zbrci s "Mona Lizom", s ujakom, s brodovlasnikom, s bogaljem, osobito s bogaljem... Moramo vidjeti na čemu smo i što sad možemo učiniti.

– Dobro – tiho je odvrćao Koko kojega su sad mučile nove muke. Odjednom je uobrazio da će mu noga zapeti u onu prazninu između dvije željezne stepenice i da je neće moći izvući nego će ostati visjeti kao razapeti šišmiš nad tim strašnim ponorom.

– Kad je između tolikih radova – razmišljao je Zlatko naglas – izabrana ujakova "Mona Liza", jer se uopće nije razlikovala od prave,

jasno je da je ta slika pobudila veliko zanimanje, baš kao i slikar... Tu priča tek počinje. Bogati i ludi grčki brodovlasnik Somais očito je spreman platiti ogromnu svotu novca da se domogne...

– Joj – vrisnu zeleni Koko zapevši za stepenice.

– Nemoj gnjaviti, Koko!... I, da... vjerojatno je to i ujak znao. Sad je za nas važno samo ovo, razumiješ li, Koko, samo ovo dvoje: da li se ujak i sam spetljao s Grkom i odlučio mu pomoći da se zamjenom domogne prave "Mona Lize" ili neka banda na čelu s bogaljem pokušava izigrati ujaka, koji o brodovlasniku nema pojma, da bi se domogla "Mona Lize" i preprodala je za skupe pare... A usput možda ti lopovi pokušavaju svaliti sumnju na ujaka... Ali ujo je tako govorio, toliko se nadao, da se sve bojim da se i sam upetljao... Treba li da mu mi pomognemo ili ne treba, a, Koko? Zamislimo da su slike već zamijenjene i da je ova "Mona Liza" koju mi vučemo sa sobom – prava? A?

– Dobro – reče nesretni dječak kome je znoj kapao s nosa. – Ja bih dalje...

Požalio je što su mu se te riječi neoprezno omakle, jer mu je dugački prijatelj održao takvu bukvicu kakvu u životu nije čuo. Možda bi ga i čušnuo da je bilo mjesta za zamah i da se za njima nisu i drugi uspinjali. Zlatko je urlao. Rekao je da to nije njegova ideja, da se nije on htio uspeti na toranj, nego Koko, i zaprijetio da će prestati s njim razgovarati ako još bude tako neozbiljan. Toliko se uzrujao da mu je krv procurila iz nosa.

Jedan i drugi dječak smirili su se kad su napokon stigli na prvu platformu. A uspon do druge prošao je nekako brže, bez ijedne riječi. Koko je bio zelen, a Zlatko crven u licu.

– Eto ti, sad gledaj – ljutito reče Zlatko kad su se napokon uzverali na drugu platformu. – To ti je Pariz...

Kakav je to prizor bio! Kakav splet ulica, trgova, spomenika, mostova, drvoreda, parkova – i to sve dokle pogled seže. A buka prometa odjekivala je gore glasnije od najjače ljetne grmljavine. Koko je čak zaboravio na strah i muke, a Zlatko na ljutnju i brige. Objašnjavao je Koku gdje su najpoznatija mjesta u gradu a pokazao mu je, po prilici, i smjer u kojem se nalazi ujakova kuća. Na zapadu, iznad Bulonjske šume, padala je kiša a ovdje je sjalo sunce.

– Hajde da pogledamo kroz dalekozor – oduševljeno će Koko.

– Ne možeš vidjeti tako daleko, nemoj biti tvrdoglav, Koko – usprotivio se Zlatko. – Pariz je velik. Pelleport je sedamdeset kilometara daleko odavde...

– Ali možda ga ipak negdje vidimo... Mislim, tvog ujaka... Možda ide ovamo – lupetao je Koko uporno.

– Dobro, hajde, gledaj! – odbrusi Zlatko i ubaci novac u automat na dalekozoru. – Hajde, gledaj dok radi...

Koko je spremno uhvatio veliki dalekozor koji se teško okretao na

ležištu i počeo promatrati Pariz. Iako su mu se neke velike građevine, kao što je Slavoluk pobjede i Louvre, malko približile, ipak se brzo uvjerio da tu neće uspjeti pronaći ujaka. I u podnožju Eiffelova tornja bilo je toliko ljudi da ni za deset dana ne bi među njima pronašao slikara, sve da je i bio ondje.

Zato je dječak radije motrio prozore obližnjih kuća koje je dalekozor ipak približio njegovu oku. Uglavnom je vidio činovnike nad papirima i činovnice za писаćim strojevima. Kroz jedan prozor ugledao je zubara s kliještima u ruci i hladna jeza prošla mu je leđima.

A onda je Koko zaviknuo tako glasno da se stotinjak ljudi okrenulo prema dvojici dječaka a Zlatko ga snažno kvrcnuo po glavi.

– Ti si zbilja lud, Koko! – rekao je Zlatko oštro.

– Gl... gle... gledaj – promucao je Koko pružajući Zlatku dalekozor nesigurnom rukom.

– Nemoj gnjaviti, što je? – reče Zlatko i uhvati dalekozor koji je Koko pokušavao održati u istom položaju da bi mu drug vidio ono što je i on vidio.

Zlatko je oprezno odložio sliku na široku ogradu, zažmurio na lijevo oko a desno preko volje prislonio na dalekozor koji je Koko upravio u smjeru kuće na velikoj aveniji što se protezala istočno od Eiffelovog tornja.

– Oh! – izustio je Zlatko. – Pa što...

Pred prozorom prvog kata velike kuće na Aveniji La Bourdonnais Zlatko je ugledao neobičan prizor. Ondje je gotovo nepomično, kao golemi leptir priboden u zbirci kakva sakupljača, lebdio helikopter. Iz njega je upravo izlazio crn bradonja sa žutom kopicom navrh tamne kose i oprezno je pokušavao zakoračiti kroz prazan prostor i stati nogom na prozorski okvir.

– A? Što kažeš? – slavedobitno je pitao Koko. – Kakav je to luđak?

– Što? – odgovori Zlatko tobože mirno ali, prije nego će pustiti dalekozor, upamti ulicu i broj kuće: Avenija La Bourdonnais 23. Činilo mu se, tko zna zašto, da bi i to moglo jednom biti važno. – Nije to ništa. Vidiš, Koko, to ti je Pariz. Na ulici je gužva, automobili se sporo kreću i ljudi, kojima se žuri, idu kući helikopterom. Zar ti nisam pričao o tome? Ovdje i telegrame raznose helikopterima, znaš?

– Dobro – reče zbunjeno Koko ne znajući što da kaže prijatelju koga ni ovakav prizor ne može uzbuditi. I počеше se iza uha.

I počеше se lijevom rukom iza desnog uha, ali tako nespretnom kretnjom da laktom udari u rub slike koju je Zlatko odložio na ogradu. "Mona Liza", kao veliki avion od papira, polako poleti u dubinu.

XIX ČUDACI IZ PROŠLOG STOLJEĆA

Nekoliko čaša vode koje su mu poprskali po licu i nekoliko kapi koje su mu silom procijedili kroz stisnute usnice, pomogle su slikaru Poklepoviću da se osvijesti. Nekoliko ruku podiglo ga je s kamenih stepenica pred Louvreom.

– Gdje je Worson? – bilo je prvo pitanje koje je izustio čim se pribrao.

– Otišao je! – reče netko iz gomile.

– Odjurio je kao lud svojim velikim kolima – dobaci drugi.

– Čak ni šofera nije sačekao. Vozi sam – kaza treći.

– Sve zbog onog slikara! – nadoveže četvrti.

Ali slikar srećom nije čuo ništa više. Mala djevojčica kovrčave smeđe kose i krupnih sivih očiju izvukla ga je za ruku iz mnoštva. Ljudi su čudno klimali glavama kao da sažaljevaju jadnika koga djevojčica vodi za ruku po gradu.

– Kako si ti zlatna, Marie – rekao je Poklepović zahvalno. – Zbilja se brineš za mene...

– Oh, nije to ništa – važno reče djevojčica. – Žao mi je što ne mogu više učiniti. I što nam ono jutros nije uspjelo.

Ali Marie i Poklepović nisu bile jedine osobe koje su se izdvojile iz gomile radoznalih pred dvorcem Louvre u kome se snimao film "Slika za milijardu dolara". Odmah iza njih progurao se jedan starački par: malo pogrbljen starčić velikih sijedih brkova i starica u dugačkoj crnoj haljini, obadvoje s velikim, starinskim naočalima na nosu. Činilo se kao da su nekim čudom zalutali ovamo još iz prošlog stoljeća.

– Ja sam se dogovorila s vašim detektivom da ćemo se poslije snimanja naći u kavani "Malacoff", na Trocaderu – rekla je djevojčica Zlatkovom ujaku. – Hoćete li sa mnom?

– Ni govora – odgovori slikar gotovo uplašeno. – Ako ja odem na Trocadero, onda... Da, zapravo bi trebalo da odem na Trocadero, odnosno... Da, trebalo bi da odem, ondje je blizu Eiffelov toranj... Ja sam se zakleo, tako mi plavog sunca... i učinit ću to...

– Ne morate ići – uplaši se sad Marie Clever. – Ja sam mislila... Zato što smo se dogovorili s detektivom, je li tako... Ali ne moramo ići...

– Gotovo je sa mnom, draga moja Marie. Tu ne može pomoći više ni tvoj detektiv... Ni inspektor Maigret ne bi pomogao... Ja sam uništen čovjek, treba da se bacim s Eiffelova tornja ili u Seineu... I onako će me uhapsiti za koji sat... Čim Worson stigne onamo, u Ulicu Bretonneau... Onda će sve puknuti... Stavio sam sve na kocku i – izgubio! Samo mi je žao mojih dječaka, Zlatka i Koka. Cijelu noć nisam ni oka stisnuo... Što je sad s njima? Gdje su?

– Sve će se urediti – odlučno je govorila smeđokosa djevojčica. – Ja vas uvjeravam. Mi ćemo sve učiniti... Čujte, možda je ipak najbolje da odemo na Trocadero.

Ali je slikar samo žalosno vrtio glavom i hvatao se za ostatak brade. On je bio čvrsto odlučio da se vrati kući. Ne baš kući, nego bar na stanicu "Pelleport", na mali trg slikara Paula Signaca gdje će u gostionici popiti čašu crnog vina. I ne samo jednu. Možda mu od toga bude lakše.

– Dobro – složila se napokon djevojčica. – Idemo što prije na podzemnu željeznicu.

– Pa ti ne moraš sa mnom... – rekao je slikar.

– Moram – čvrsto je odlučila Marie Clever, i to nimalo slučajno. Ispod oka je neprestano motrila starački par koji ih je uporno slijedio. Odmah je uočila da starčići hodaju prebrzo za svoje godine. I po svom špijunskom nagonu osjetila je da je tu nešto sumnjivo posrijedi. – Požurimo – rekla je i povukla Zlatkova ujaka za ruku. – Požurimo, jer se ja moram što prije vratiti na Trocadero...

I tako je snažno povukla slikara da je morao potrčati za njom. U istom trenutku potrčao je za njima i starački par.

Ušli su u podzemnu željeznicu na stanici "Palais Royal" (Pale Rooyal), i do "Pelleporta" su dva puta prelazili. Marie se na svakom prijelazu oprezno i jedva primjetno osvrnula: starački par ih je uporno slijedio. Čim bi ona požurila, i starčići bi opružili korake.

Napokon, na stanici "Pelleport", jednoj od rijetkih u Parizu gdje se iz podzemlja izlazi starim liftom, a ne pomičnim stepenicama, djevojčica svom snagom povuče slikara za ruku ne bi li nekako izmakli pratiocima. Ali nije uspjela. Starčići su se ugurali u lift zajedno s njima.

– Nisi baš morala ići sa mnom, ništa mi se ne bi... poče opet Poklepović u liftu držeći se za ostatak brade.

– Pssst – odlučno ga prekine djevojčica.

Kad se lift zaustavio u razini ulice, putnici navališe van i ljudska struja ponese starčice, a djevojčica uspije zadržati slikara. Sagnula se i nešto tražila po podu. Zatim je pogledala konduktera koji ih je nestrpljivo motrio i tobože nehajno mu dobacila:

– O, ne morate čekati, možete spustiti lift dok nađem olovku koju sam izgubila...

Na zaprepaštenje staračkog para koji je piljio u otvoreni lift s druge strane ulice, kondukter je pritisnuo dugme i željezna vrata su se zatvorila. Lift se ponovno spustio u podzemlje. Marie Clever je opet brzo izvukla slikara Poklepovića i strpala ga u prvi vlak koji je naišao. Odvezli su se u smjeru "Porte de Lilas" (Port d Lila), ali samo jednu stanicu, i onda se polako pješke vratili prema Trgu Paula Signaca.

– Čemu sve to? – ponavljao je više puta uplašeni Poklepović pokušavajući se uzaludno uhvatiti za bradicu. – Reci, zašto ovako jurimo

kao da nas tko goni, Marie... Mene više nitko neće progoniti, osim policije, naravno, ja više nisam zanimljiv, ja ništa više ne značim...

– Sad ćete mirno sjesti, gospodine Pokle, u svoju gostionicu i popit ćete čašu crnog vina. I nećete se uzrujavati, je li tako? Ja radim po uputama najčuvenijeg detektiva, i vi to znate. Sve je sračunato. Samo je važno da budete prema nama posve iskreni.

Zlatkov ujak je umorno klimao glavom. Stajali su na uglu, već na Trgu Paula Signaca. Djevojčica je zadovoljno primijetila da starcima nema ni traga na vidiku. Preko puta se nalazila omiljena slikareva gostionica gdje će kod debelog gostioničara popiti čašu vina da se smiri.

– Recite još jednom, gospodine Pokle, da li je slika koja sad luta Parizom i za koju ne znamo u čijim je rukama, zaista originalna "Mona Liza"?

– Na žalost, to je istina – umorno odvrati slikar.

– A u Louvreu visi vaš rad?...

– Da, tako je...

– I to nitko ne zna?

– Nitko, Marie, ja sam ga zamijenio sam... To je takva sličnost, Marie...

– Hvala, gospodine Pokle, to je za sada sve. Imajte povjerenja u detektiva kojeg ste izabrali i ne mičite se iz gostionice dok ne dođemo po vas, je li jasno?

– Jasno, Marie, hvala ti.

Djevojčica i slikar su se oprostili kao stari znanci. Poklepović je ušao u gostionicu a Marie Clever, zadovoljno se osmjehujući, uskočila u autobus i krenula prema gradu. U Aveniji Gambetta, baš kad je djevojčica plaćala kartu, njen autobus je projurio pokraj staračkog para iz prošlog stoljeća. Nije primijetila starčice, niti je vidjela kako se svađaju.

A starci su uskoro zastali pred spuštenim roloom brijačnice "Kod Charlesa". Tada je on izvadio svežanj ključeva, digao rolo i ušao, a ona je nespretno zadigla dugačku, starinsku suknju i uletjela za njim.

Za nekoliko minuta starac je oprao sijedu kosu i brkove, koji opet postadoše posve crni, a njegova pratilica se izvukla iz smiješnih haljina, steznika i tijesnih cipela. Bili su to opet obični tata Frederic i tata Charles.

– To je bila tvoja ideja – gundao je Charles.

– Ideja je odlična, samo smo mi bili neoprezni. Kako smo mogli dopustiti da nas prevari ona balavica?

– Što ćemo sad? Jasno je da ga kod kuće nema... Nema njega, nema slike. Čestitam, Frederic. Krasna ideja.

– Nije tako glupa kao ova tvoja s brijačnicom. Da smo se presvukli u smetljare, kako sam ja htio, bilo bi bolje. Mogli bismo se približiti i Poklepovićevoj i Grkovoju kući koliko hoćemo i kad hoćemo... Uopće ne bismo bili sumnjivi, a uvijek bismo bili na ulici... Ovako, iz brijačnice,

već su mi ispale oči koliko piljim van da vidim kad će proći Grkov auto ili možda ljudi slikar...

– A što bi meo kad je ulica jednom čista, a? Frederic, što bi meo kad jednom pometeš ulicu? To ne bi bilo napadno, je li, da meteš pometenu ulicu?

– Bolje i to, nego da nedužnoga čovjeka zakoljem britvom i odem na robiju. Ne može se, ipak, brijački obrt naučiti na tečaju od deset dana, kako si ti to, Charles, tvrdio. Ruke mi se tresu od straha kad mi netko sjedne na stolicu... I peče me savjest što Jeana nisam odveo na Loiru, da obidemo stare dvorce, a obećao sam. Rekao sam: "Jean, samo ako položiš maturu..."

– A misliš, Frederic, da ja nisam Michelu obećao da ću ga odvesti na more, na Azurnu obalu, a? I lani sam mu obećao, Frederic, i prevario sam ga...

– Posao je posao, Charles, što se tu može! – tužno uzdahnu Frederic čupkajući brkove.

– Naravno, to i ja tvrdim, Frederic, samo ti gnjaviš... Da smo meli ulice, ti bi sigurno više volio da budemo poštari, ili što ja znam što...

I tako su se tata Frederic i tata Charles beskrajno dugo prepirali ne znajući što sada da počnu i strepeći da u brijačnicu ne upadne nova mušterija. Zaključili su da sada ne mogu ništa učiniti nego samo čekati i vrebati. Kad se rastanu, Charles će imati na oku Poklepovića i njegov stan, a Frederic bogatog brodovlasnika i njegovu palaču na Bulevaru Montmorency.

– Kako smo ludi! – sjeti se odjednom Frederic i lupi po čelu. – Pa uopće ne znamo da li nam je papagaj ostavio kakvu novu poruku...

– Frederic – prijekorno reče Charles – ti si zbilja zaboravljiv... Kako se nisi odmah sjetio papagaja? Uvijek te moram ja na sve podsjećati... Ha, a je li da je moja ideja, moja ideja s papagajem, Frederic, bila božanstvena, a?

Frederic slegne ramenima i dva brijača brzo prijedоše u susjednu prostoriju, za debeli zastor.

XX

SAMO DRŽI SLIKU NA OKU

"Ja nisam rođen za detektiva, ni za špijuna, ja bih želio postati biciklist i svirati električnu gitaru", tužno je premišljao Katsarida Somais pijuckajući coca-colu u kavani "Malacoff" na velikom Trgu Trocadero preko puta palače Chaillot (Šajo) i Eiffelovog tornja. "U ovo me je uvalila Marie Clever, ona uživa u takvim gužvama."

Pošto je sinoć završio telefonski razgovor sa slikarom Poklepovićem i lupežom duboka glasa, zelenooki dječak zvani Katsarida brže-bolje je odjurio svojoj prijateljici, novinarevoj kćerki, jer se nije usudio ništa sam poduzeti.

Marie Clever je bila sama kod kuće, ako ne računamo kućnu pomoćnicu i velikog sivog mačka narančastih očiju. Otac je otputovao izvan Pariza, na dva-tri dana, a majka se još nije vratila iz Švicarske. Iako ju je zatekao za pisacim strojem – ona je uživala pisati na očevu pisacem stroju – Marie Clever ga je veselo dočekala. I, što je najgore, njoj je odmah bilo jasno što treba učiniti.

Na njen nagovor, Katsarida je telefonirao slikaru Poklepoviću i predstavio mu se kao čuveni detektiv koji već zna za nestanak slike i koji je spreman da mu pomogne. Jadni slikar je bio dirnut. Dječak mu je osim toga rekao da sutra točno u sedam sati ujutro bude na Trgu Auteuil gdje će nepoznati lopovi pokušati prodati dragocjenu sliku. Slikara će ondje dočekati smeđokosa djevojčica Marie, što neće izazvati sumnjičavost gangstera. Nevidljivi detektiv bit će u blizini i pojavit će se u pravom trenutku.

Ali što se dogodilo točno u sedam sati? Marie Clever je dočekala nesretnog slikara koji cijele noći nije ni oka stisnuo. Malo dalje, skriven u kućnoj veži u Ulici Auteuil, čekao je Katsarida. U ruci je imao fotografski aparat. Prema planu Marie Clever, ako slikar i ne uspije preoteti sliku "Mona Lize", dječak će iz onog skrovišta snimiti ucjenjivače a možda i njihov automobil, što će biti dovoljno policiji da ih za nekoliko sati pronađe.

Samo, kako se to često događa, nepredviđeni obrat poremetio je plan smeđokose djevojčice. Lupeži su naišli kolima iz zabranjenog smjera i policija ih je zaustavila. Katsarida nije znao što da radi kad je vidio kako dva nepoznata dječaka, Koko i Zlatko, nestaju sa zamotanom slikom u daljini. Nije se smio javiti prijateljici, jer je Marie rekla slikaru da je čuveni detektiv "negdje u blizini", ali mu nije htjela odati da će čuvenom detektivu sutra biti tek petnaest godina.

Dalje već znamo što se dogodilo. Autobus br. 52 odveo je Koka i Zlatka prema Trocaderu a Michel je razbio čašu s mlijekom. Kad su dva policajca, nakon beskrajne rasprave sa Jeanom Brangeom, sjela u njegov auto i odvezla ga, kad je slikar počeo zabrinuto pogledavati na sat, a djevojčica se već uzbuđeno obazirala, Katsarida je odlučio izići iz svog skloništa i dati se u potjeru za onima koji su odnijeli sliku.

"Samo imaj sliku na oku", bila ga je unaprijed upozorila Marie Clever. "Ma što se dogodilo, samo pazi kod koga je slika i nastoj da snimiš onoga tko nosi sliku. Samo pazi na sliku, SAMO NA SLIKU..."

Inače, bili su se još dogovorili da će se, bude li nekih nepredviđenih neprilika, kasnije sastati na Trocaderu u kavani "Malacoff". Marie će u

tom slučaju dovesti i slikara Poklea i onda će mu predstaviti mladog detektiva.

"K vragu! Moram ići", pomislio je očajnički Katsarida i potrčao uz Ulicu Auteuil, prema Trgu Jean-Lorraina, u istom smjeru u kojem su nestali Koko i Zlatko. Sudario se u trku s Michelom, koji je žurio u suprotnom smjeru i u potrazi za Jeanom da bi mu saopćio strašnu vijest i priznao kako je neoprezno dopustio lukavcima iz Jugoslavije da umaknu s "Mona Lizom" pod rukom.

I dok se Katsarida nemoćno ogledavao na malom trgu, ne znajući kamo bi pošao, osjetio je kako ga netko nježno tapše po ramenu.

– Dečko – rekao mu je neznanac s crnim povezom na desnom oku i s drvenom lijevom nogom. – Ako tražiš dječake s velikim zamotkom, oni su ti se odvezli autobusom broj 52...

Zaboravivši da se zahvali neznanцу ili da se upita kako je uspio pogoditi da on upravo goni dvojicu dječaka s ukradenom slikom, Katsarida je bez promišljanja uskočio u prvi autobus. Tada je tek shvatio da ne zna do koje stanice su se odvezli nepoznati lopovi, pa je nasumce izišao na stanici kod Bulevara Mandel i uputio se prema Trocaderu.

"Sjest ću u kavanu i čekati Marie", odlučio je bespomoćno.

Ali na Trocaderu je ugledao, između krila palače Chaillot, dva dječaka s velikim zamotkom kako hitro idu prema Eiffelovom tornju. Snimio ih je izdaleka, a kad se uvjerio da se zbilja kane popeti na toranj, sjeo je u prvi red stolova u velikoj kavani "Malacoff". Iako dječake iz te udaljenosti gotovo nije uopće razabirao, jasno je vidio bijelu pjegu koju su nosili: veliku sliku u novinskom papiru.

"Glavno je da sliku držim na oku", ponavljao je zadovoljno zelenooki dječak pijuckajući coca-colu i promatrajući bijelu pjegu koja se polako uspinjala dugačkim zavojitim stepeništem Eiffelovog tornja.

Za jedan sat je zadihano dotrčala Marie Clever.

– Gore su – rekao je slavodobitno Katsarida svojoj prijateljici.

– Tko? – upitala je Marie Clever.

– Dečki, lopovi, lopovi sa slikom...

Katsarida je objasnio prijateljici da odavde sliku "ima neprestano na oku" i da će, čim se oni počnu spuštati, i on otići pod Eiffelov toranj da ih neopazice snimi iz blizine.

– Nevjerojatno je da su i to opet dječaci – mozgala je Marie Clever.

– Možda su ti gangsteri toliko lukavi da su poslali dječake u vatru kako se ne bi izdali... Je li tako? A oni pravi, stariji, lijepo čekaju u prikrajku da vide što će biti... A? Je li tako?

– Sigurno je tako, Marie – odobravao joj je Katsarida zadivljeno je gledajući pravo u krupne sive oči. – Ti uvijek imaš pravo, Marie...

Djevojčica je slegnula ramenima kao da joj je neugodno što uvijek ima pravo, a zatim je ispričala svoje doživljaje sa slikarom, koji je pošto-

poto htio svratiti na snimanje u Louvre, i na kraju uzbuđeno prošaptala: – Da znaš, dragi moj Katsar, da ona bijela točka gore vrijedi milijarde... Ono je prava "Mona Liza", znaš, rekao mi je gospodin Pokle... On ju je već zamijenio, je li tako, i ovi lopovi i ne znaju kakvu vrijednost imaju u šakama. Oni misle da je to Pokleov rad, a to je prava "Mona Liza", razumiješ li...

– I zato je moj tata...

– I tvoj je tata, vjerojatno, pokušao da se uz pomoć gospodina Poklea odmah domogne prave slike! Slikar je podmetnuo svoju, a pravu bi prodao tvome tati... Nego, pričaj ti meni, Katsar, što ti je bilo kad si onako odletio Ulicom Auteuil?

Zelenooki dječak je ispričao vrlo potanko cijeli svoj put od Auteuila do Trocadera, ne zaboravivši spomenuti ni bogalja koji ga je naveo na pravi trag.

– Bogalj? – zgranu se djevojčica. – Tko je sad to? Za koga on radi? E, tu se ne bi ni moj tata snašao... – A onda odlučno udari nogom u zemlju: – Ali ja ću se snaći! Baš ću pokazati tati da se ja mogu snaći i bolje od njega. Kad je on nasjeo lopovima i povukao se iz gužve u najnapetijem času, ja neću... Saznat ću ja i tko su oni starci koji su slijedili slikara i mene, starci koji trče brže od našeg mačka... A, ne, Marie Clever se ne povlači. Mata Hari i Marie Clever ne poznaju straha, ne poznaju tajni koje ne bi mogle riješiti... Baš ću pokazati tati jesam li ja još balavica kao što on to misli!

– Ima još nešto – reče Katsarida sasvim tiho gledajući u vrh cipele i zaboravivši "Mona Lizu" na vrhu Eiffelova tornja. – Nešto što će sve ovo još više zapetljati...

– Što? – zapita Marie Clever motreći bijelu pjegu u daljini mjesto dječaka koji je, čini se, zaboravljao na svoje dužnosti.

– Znaš, kad sam se noćas vraćao kući, iz Ulice Erlanger... Znaš, kad sam bio kod tebe... Znaš...

– Ma nemoj mucati, Katsar! Prvo smisli što hoćeš reći, ako je to već tako važno!

– Vrlo je važno, Marie... Znaš, meni je već bilo čudno i prije, dok sam još kod kuće telefonski razgovarao s Pokleom i s gangsterima, kako to da naš sobar Maurice nije preuzeo telefon nego je telefon zvonio gore u sobi... Ali Mauricea nije bilo kod kuće, uopće ga nije bilo, zamisli, Marie...

– Ih! – slegnu djevojčica prezirno ramenima. – Pa što onda? Zar je to tako čudno...

– Vrlo čudno, Marie... Maurice nikada navečer ne izlazi, već dugo, bar deset godina. Uvijek je predvečer kod kuće... A sad ga nije bilo...

– I?

– I, znaš, kad sam se vraćao kući od tebe, primijetio sam kod

stražnjeg ulaza, znaš, kuda smo išli u sjenicu... Primijetio sam tatin novi auto! Iz njega je izišao Maurice...

Bio je blijed, vidjelo se i u mraku, ogledao se tri puta na sve strane... Onda je iz prtljažnika izvukao dugačak, plosnat predmet, dobro umotan u papir... Baš kao neka slika, znaš... pa se okrenuo i rekao nekome u autu: "Polako, samo polako, treba paziti da nas ne vidi Katsarida. U njegovoj sobi je još svjetlo..." I unio je onaj predmet u dvorište a ja sam brže-bolje oprtrčao kuću i ušao s prednje strane...

– Oh – prezirno se nasmiješi Marie Clever mlatarajući nogama na visokoj stolici i netremice gledajući prema Eiffelovom tornju. – Valjda ne misliš da je Maurice donio još jednu "Mona Lizu" kući, je li tako? Slušaj, ne postoje tri slike, nego samo dvije. Prava je gore, na tornju, kod onih lupeža, lažna visi u Louvreu i za nju svi misle da je prava, a treće nema... Glupost, Katsar, to je bilo nešto drugo, tebi se učinilo...

– Ali, Marie, Maurice ne bi noću odlazio samo tako od kuće i onda se šuljao u vrt... Dao bih sebi odrezati oba uha ako...

– Jao! – povikala je smeđokosa djevojčica i naglo skočila na noge. – Gledaj! Oni su luđaci bacili "Mona Lizu" s Eiffelovog tornja...

Zelenooki dječak je uzbuđeno pogledao u smjeru željezne kule prema kojoj je njegova mala prijateljica pružila drhtavu ruku.

Zaista, najvrednija slika na svijetu je polako, kao velik avion od papira padala s vrha Eiffelova tornja u dubinu.

XXI NA KIŠI SE PTIĆI POZNAJU

– Prokletstvo – rekao je brodovlasnik Somais i ogorčeno udario štapom o pod. Onda se namrštio od boli u nozi i zabrinuto pogledao kroz prozor. Gusti oblaci skupljali su se nad Bulonjskom šumom. "Pa da", pomislio je, "sigurno će biti kiše i zato me boli noga."

Pogled mu je pao na novine koje je maloprije bacio na pod i opet se namrštio.

– Maurice! – zaurlao je debeli brodovlasnik. – Maurice!

Istoga trenutka otvorila su se vrata i u sobu je utrčao stari sobar Maurice sniježno-bijele brade i povijena nosa.

– Gospodin su me zvali?

– Maurice, ti si me izdao! – zagrmio je Somais i udario svom snagom štapom o debeli sag.

– Gospodine Somais! – ciknuo je sobar i još se više pogrbio. – Što kažete...

– Ti si sigurno sve izbrbljao. I Katsaridi si sigurno rekao. Je li da

Katsarida već sve zna?

– Ni govora, gospodine Somais. Mladi gospodin je sigurno bio u svojoj sobi, kad smo, kad smo unosili... kad smo se ušuljali u vrt s onim... tako da...

– Tko te pita za to, Maurice! Nemoj se praviti lud... Ta poznam te trideset i pet godina. Nitko te ne pita za ono sinoć! Reci ti meni jesi li prije bilo što govorio Katsaridi ili kome drugome o "Mona Lizi"? A?

Sjedobradi se starac duboko nagnuo i počeo brže-bolje vrtjeti glavom na sve strane i mucati:

– Nikada... ni govora, gospodine Somais...

– Odakle onda ova prokleta novinska njuškala opet zabadaju nos u tuđe poslove i ne daju mi mira? Zar sam ja kriv što neki idioti moraju snimati film o "Mona Lizi" baš u isto vrijeme kad ja završavam svoj najveći preookeanski brod – bijesno je urlao debeli brodovlasnik udarajući štapom po novinama koje su ležale na sagu. Bio je to primjerak "Večernje trube" sa člankom Marcela Clevera "Krađa 'Mona Lize' iz Louvrea".

– Ja nisam ništa kriv... Gospodine Somais, ja ništa ne znam – petljao je stari sobar i uzmicao natraške prema vratima.

– A sinoć? Jesi li bar siguran da sinoć ništa nije primijetio? A?

– Sto posto, sto posto sam siguran, gospodine Somais – mucao je jadni Maurice pokušavajući natraške ući u kamin.

– I siguran si da Katsarida...

– Siguran, gospodine Somais. Dabogda mi oči ispale. Siguran sam da nas nije vidio. U vrtu je mračno, a on je bio u svojoj sobi, neprestano sam gledao u njegov prozor...

– Čuj – uzdahne brodovlasnik odmahnuvši rukom – daj mi adresu onoga njuškala... Onoga novinara iz "Večernje trube" s čijom se kćerkom Katsarida neprestano druži usprkos mojoj zabrani. I to pod tvojim okriljem, Maurice...

– Ali, gospodine Somais...

– Adresu! Jesi li čuo? – zagrmi Grk tako jako da se ribe na zidu zatresoše kao da će ispasti iz slike.

Stari sobar natraške istrča kroz vrata.

Teškim korakom, vukući nogu koju je pogodio zalutali metak u prvom svjetskom ratu, debeli brodovlasnik priđe prozoru i duboko uzdahnu. Nad Bulonjskom šumom nebo je već bilo crno i u daljini su sijevale munje.

"Eto", premišljao je Somais žalosno, "uvijek sam želio da mi sin bude umjetnik, kad već to nisam ja postao. Za slikarstvo nije imao nikakva smisla, u redu, ne smeta. Ali svaku melodiju zapamti čim je jednom čuje, ima sjajan sluh... Mogao je postati slavan pijanist! Ja bih mu plaćao najbolje učitelje, organizirao turneje, potkupio novinare da ga

hvale... Bio bi prvi pijanist svijeta. Uh! A on hoće da vozi bicikl i da svira tu prokletu električnu gitaru, kao svaki siromah i šmokljan na ovome svijetu... Zar njemu da ostavim svoje milijune i divne brodove... I slike..."

– Evo adrese, neka izvole, gospodine Somais – začu brodovlasnik za leđima glas staroga sobara i prenu se iz razmišljanja.

Uzeo je u ruku ceduljicu koju mu je pružio Maurice i pročitao: Marcel Clever, Ulica Erlanger 4, Pariz 16, tel. TRO 23-74. Namrštio se i opet ga je zaboljela noga. Tada je istom primijetio da se sobar nekako čudno ponaša. Stari se Maurice toliko pogrbio da se činilo da će bijelom bradom dotaći debeli sag. Osim toga je čas stajao na jednu, čas na drugu nogu i gledao u gospodara nekako odozdo, baš kao uplašen pas koji je nešto skrivio.

– Što ti je Maurice, je li ti zlo? – zabrinuo se brodovlasnik i dobroćudno se dotaknuo sobareva ramena.

– Nisam vam sve rekao, gospodine Somais...

– Aha! – jeknuo je brodovlasnik i srušio se u naslonjač od bolova u nozi. – Govori, Maurice, nesrećo.

Jadni sobar koji nije znao lagati, ispričao je, kako je najbolje znao, jučerašnji razgovor s Katsaridom. Debeli brodovlasnik je mrko slušao Mauriceovu priču o tome kako ga uhodi vlastiti sin, kako se zanima za njegove poslove i kako sumnja u njega. Kad je sobar završio, Somais je zamišljeno rekao:

– Znači da Katsarida zna i za onoga slikara s Pelleporta? Je li?

– Pa... Da oprostite, gospodine Somais, za slikara piše i u novinama... Nije teško pogoditi... pogoditi... – I sijedi starac pokaza dugačkom bradom prema zgužvanoj "Večernjoj trubi" na podu.

– Van! Gubi se! – zaurla opet Grk i osinu štapom kroz zrak kao da se mačuje s nevidljivim neprijateljem.

Jadni Maurice udari o kamin i opet se, što je brže mogao, izvuče natraške u susjednu prostoriju. Ondje ostane stajati ispred vrata znajući da će ga bijesni gospodar ubrzo pozvati natrag u sobu.

– Prokletstvo! – promrsio je ogorčeno debeli brodovlasnik i opet se odgegao do prozora.

Vani je grmjelo i prve krupne kapi kiše zabubnjale su o prozor.

"Neće mene nitko nadmudriti, neće!", razmišljao je Grk gledajući mlazeve kiše koja se prosula nad Parizom. "Ubacili su mi špijuna u vlastitu kuću. Njuškala su čak moga sina pridobila za sebe, ocrnjela me pred njim, prikazala kao obična lopova... Neka! Pokazat ću ja njima svima! Nisam ja kriv što znam što je prava, velika umjetnost, što znam cijeniti više od bilo koga na ovome svijetu takvu sliku kao što je 'Mona Liza'. I zar nije nepravedno da se ja, koji toliko volim slike – više nego vlastite brodove – i koji imam para da ih kupim, moram boriti protiv... protiv nekih..."

Brodovlasnik se naglo okrenu i opet glasno poviče da se naslikane ribe vratiše u tanjure iz kojih su skoro ispale:

– Maurice! Mauriice!

– Gospodin izvole? – javi se odmah sobar pošto je navrat-nanos upao u sobu.

– Molim te, zovni mi odmah telefonski broj...

Ali u tom času debeli brodovlasnik probljedi. Uhvati se za naslonjač da se ne bi srušio i tiho promuca:

– Maurice... a gdje je papagaj? Gdje je naš Cesar, Maurice?

– Gospodin su rekli da im ide na živce njegovo ponašanje i krckanje, pa da ga odnesem na terasu... – Stari sobar umuknu a s čele mu nestane i posljednje kapi krvi. – Jao... idem odmah, trčim...

– Nesrećo! – urlao je za njim brodovlasnik pokušavajući cupkati što je brže mogao. – Ostavio si jadnu, dragocjenu pticu na ovome pljusku... Jadni Cesar! Nesrećo jedna bezglava! Magarče sijedi!

I kad je brodovlasnik došepao do vrata velike terase u susjednoj sobi, primijetio je, na svoje veliko zaprepaštenje, da Maurice stoji na pragu kao ukopan i da ne izlazi na kišu.

Somais je pomislio na najgore. Pomislio je da se nesretni Cesar već udavio u kišnici.

Ali Cesar je bio živ i, vjerojatno, zdrav. Samo što to više nije bio Cesar! Ispod njega se skupila mlaka vode što se prelijevala u različitim bojama, od tamnocrvene do zelene. A sama ptica bila je sad siva kao običan golub. Kiša je sa Cesarova perja sprala boju!

– Go-gospodine... – mucao je zaprepašteni sobar.

– Vidim i sam – ogorčeno je promrsio Grk. – Mislio sam ja već odavno da to nije moj Cesar. Cesar se uvijek pristojno ponašao... Daj ovamo tog čupavog vrapca!

– Ali... ja ne razumijem... – petljao je Maurice dok je drhtavim rukama hvatao po terasi posivjelog papagaja.

– Zato ja razumijem. To je još samo jedna *njihova* podvala. Samo što će mi tu šalu skupo platiti osiguravajući zavod. Na izložbi je moj Cesar bio osiguran na milijune... Daj ovamo tog blesana...

Stari sobar je, drhteći od straha i hladne kiše, uhvatio sivog papagaja i predao ga debelom brodovlasniku koji ga je nemilice uhvatio za vrat. Nesretna ptica je mahnito lupetala krilima i hripala u samrtnom strahu. I dok se tako otimala i kašljala, odjednom je široko otvorila kljun i iz njega je izvirió komadić žice.

– Žica! – zaprepašteno je izustio Maurice.

– Kakva žica! – povikao je Somais, uhvatio komadić nepoznatog predmeta i izvukao iz kljuna. U ruci mu se našla spravica velika poput sitnog lješnjaka. – To je mikrofón, Maurice. Ovaj lažni Cesar je ubačen u našu kuću da bi netko mogao slušati svaku riječ koju mi pred njim

izgovorimo. To je cijela zavjera! Ali ja ću im pokazati... Vidjet će oni s kim imaju posla... Maurice, nazovi broj PEL 24-38.

Za nekoliko trenutaka stari se sobar vratio i rekao da se broj PEL 24-38 ne javlja. Brodovlasnik je udario štapom o pod, tresnuo papagaja o zemlju tako da je bolno zakreštao. I povikao je:

– Dobro. Reci onda da mi priprave kola. Idem ja osobno gospodinu slikaru... Kad su baš htjeli da im pokažem zube, vidjet će kako ja grizem... Maurice, auto!

Stari je sobar tako brzo pojurio natraške da se spotaknuo o debeli sag i pao.

XXII

NI INSPEKTOR SIMO NE BI POMOGAO

Dvoje stranih turista, muž i žena, zadržano su promatrali Pariz s prve platforme Eiffelova tornja.

– Ah, dragi, kako je ovdje divno – govorila je ona i uzdisala.

– Oh, draga, kako mi je drago što ti je drago... Naime, htio sam reći: kako mi je drago što ti se sviđa.

– Slikaj, dragi, slikaj da kod kuće pokazujemo prijateljima i da nam zavide.

– Odmah, draga, stani onamo... E, tako, u kut... Sad ću...

Ali baš kad je turist podignuo svoj skupocjeni aparat, učinilo mu se da je oblak zamračio sunce. U idućem trenutku taj mu je oblak pao na glavu i on je, škljocnuvši aparatom, sjeo na zemlju od udarca i zaprepaštenja.

– Jao! – povikala je turistkinja i priskočila u pomoć mužu.

Predmet koji je pogodio nesretnika u glavu nije bio oblak, nego slika zamotana u novinski papir. Na jednom mjestu papir se poderao i dvoje iznenađenih turista promatralo je sa slike nasmiješeno lice neke ljepotice.

– Kako je lijepa! – rekla je ona i uzdahnula.

– Kako je teška! – rekao je on i opipao se po glavi. Ali prije nego su se dvoje turista pribrali, doletjela su bez daha dvojica dječaka, progurala se kroz gomilu i zgrabila sliku. Uzalud ih je bogati turist nagovarao da mu prodaju sliku. Nudio im je čak deset tisuća franaka, jer bi rado pokazao svojim prijateljima u domovini sliku koja mu je u Parizu pala na glavu!

Zlatko i Koko su brže-bolje zgrabili sliku i pojurili prema liftu iako nisu imali karte za silazak.

– Treba pobjeći što prije! – rekao je Zlatko pokušavajući kako-tako priljepiti poderani komad novinskog papira. – Dok se ne sjete kakva je

ovo slika.

– Tako mi je poznata ona žena na slici – tužno je uzdahnula bogata turistkinja. – Čini mi se da sam je vidjela u nekom filmu...

– Vrlo je teška – zamišljeno je ponovio njen muž ustajući s poda i razmišljajući kako li je ispao onaj snimak kad je pritisnuo dugme na aparatu u trenutku dok je padao na pod.

Dođe su Koko i Zlatko već ispali iz lifta i trčali preko široke poljane prema Trgu Trocadero ne znajući da svaki njihov korak budno motre dva para očiju iz kavane "Malacoff". Jedini cilj im je bio da što prije ulete u podzemnu željeznicu i odvezu se na Pelleport.

U hodnicima na stanici "Republique", kad su prelazili iz jednog vlaka u drugi, Zlatko je ponavljao:

– Samo da mi je znati... Samo da mi je znati...

– Što? Što? – zapitkivao je Koko pokušavajući stići dugonogog prijatelja koji je grabio što je brže mogao.

– Kad bih bar znao zašto se ujak upleo u sve ovo... Nikako mi nije jasno... Glavno je da vratimo što prije sliku. Sreća da nije oštećena. Mogla je pasti na kakav šiljak, zamisli!

– Čuj, Zlatko – reče odjednom Koko počevši se iza uha dok su čekali vlak. – Zar nam ne bi mogao pomoći, na primjer, onaj tvoj, znaš, Simo, kako se zove?

– Koji Simo, Koko? Opet se ti zafrkavaš?

– Onaj... znaš, pričao si mi. Kažeš da on samo puši lulu, pije pivo i rješava sve zagonetke, tko je koga, na primjer, ubio, i tako dalje...

– Ah – sjeti se Zlatko i odmah razljuti: – pa ti misliš Maigreta. Maigret je detektiv u romanima koje piše Georges Simenon. Ti kažeš Simo! Nemoj se zafrkavati, Koko!

– Ne znam ja... – pokunji se čupavi dječak.

– Dabome da ne znaš. Nemaš ti pojma što je Pariz. Hajde, upadaj!

Ali kad su izišli iz lifta na stanici "Pelleport" i zaputili se prema Ulici Bretonneau, Koko je smogao hrabrosti da još jednom progovori. Češući se naizmjenice iza oba uha predložio je Zlatku da ne udu u slikarev stan kroz stubište u kući br. 3, nego da se popnu na terasu preko susjednog krova.

– Zašto to? – zgranu se Zlatko ali i obuzda. Mislio je da u ovako napetim trenucima treba poslušati svaki savjet ako je razuman.

– Pa znaš... – neodlučno će Koko. – Kad je jučer nestala slika... privremeno... sad je bila, pa je nema, pa je onda opet ima... Htjeli su je ukrasti, ali su se uplašili... Kojim su putem onda došli, a? Sigurno preko terase. Na vrata se ne bi usudili, na primjer...

– I što onda? Recimo da imaš pravo. Svejedno nema razloga da se mi penjemo kao... kao idioti preko krova, kad možemo lijepo ući na vrata jer imamo ključ. Što nas briga za njih?

– A ako su oni unutra? Oni nemaju ključeva... Mi im dođemo iza leđa, ne mogu van, i – cap!

Koko je posljednje riječi prošaptao bojeći se da će Zlatko planuti i izgrditi ga. Ali dugački prijatelj se zamislio i potapšao ga dobrodušno po ramenu:

– Ovaj put imaš pravo, Koko. Treba pokušati. Možda ih iznenadimo. Dosta su oni nas... U ratu je uvijek važno tko koga prvi iznenadi.

Koko je bio silno sretan kad su se hitro šuljali Ulicom Bretonneau prema kućnom broju 5. Bio je toliko ponosan na svoj plan da se čak zaboravio zapitati što će biti ako zaista zateknu kakve lupeže u stanu.

Dječaci brzo ustrčase uza stepenište nepoznate kuće. Srećom nisu nikoga sreli. Tavanska vrata su bila otvorena i Zlatko ih je gurnuo nogom.

– Koko, uđi ti prvi – rekao je. – Ja ne mogu, jer nosim sliku.

Čupavi dječak je hrabro ušao u mračni tavan a onda se, oprezno pipajući oko sebe, uputio prema svjetlu što je dopiralo kroz okance u dnu. Susprežući dah, Koko se proverao kroz otvor i našao na ravnom krovu bez ograde. Zaboravivši na strah od visine, obradovao se kad je vidio da je zbilja pogodio put koji vodi u slikarev stan: s krova nije bilo teško skočiti na terasu susjedne kuće.

Oprezno su provukli "Mona Lizu" kroz tavanke okno, a za njom se uzverao i Zlatko.

– Što sam ti... – počeo je Koko glasno, ali ga je Zlatko udario dlanom po ustima.

– Pssst! Moramo biti oprezniji... S ujakove terase ćemo skinuti uže za rublje. To će nam dobro doći ako treba koga vezati... A i šipke iz ograde su klimave, mogu se izvaditi... Možda nam dobro dođu...

Koko je osjetio kako mu se čupava kosa, ako je to uopće moguće, još više nakostriješila. Polako su spuznuli na terasu, spustili sliku i naslonili je uza zid. Izvadili su svaki po jednu šipku iz ograde, skinuli uže za rublje i značajno se pogledali. Bili su spremni. Spremni na što?

Tada je tek Zlatko začuo da na ulaznim vratima u ujakov stan prodorno zvoni zvonce.

– Došli smo, čini se, u pravi čas – rekao je Zlatko.

– Ako, na primjer... – počeo je Koko oprezno.

– Šuti i dođi za mnom! – odsiječe dugonja i hrabro zakorači u sobičak koji je ujaku služio kao slikarska radionica i iz kojeg je Zlatko sinoć odnio sliku "Mona Lize". Zvono na vratima je uporno odjekivalo a nepoznata osoba pred vratima već je snažno potezala i tresla kvaku.

Nepoznata osoba pred vratima nije bila nitko drugi nego glavom čuveni filmski glumac i režiser Alles Worson. Uzrujan zbog duge vožnje kroz parišku vrevu u kojoj se njegova golema crna limuzina jedva kretala, on je skakutao pred vratima Poklepovićeve stana i drmao svom snagom kvaku na vratima. A snage u njegovim ručetinama nije bilo baš malo. Tko

zna kako bi prošao jadni Zlatkov ujak da mu je u tom času dopao šaka.

– Otvaraj! – gundao je kroza zube i kroz gustu bradu. Onda se cijelim krupnim tijelom naslonio na vrata. Drvo je pucketalo, šarke su škripale.

Odjednom se razlegnuo snažan tresak, brava je popustila i vrata su se širom otvorila. Bradati režiser nije se uspio zaustaviti, izgubio je ravnotežu i glavačke uletio u stan. U padu je zahvatio glavom bocu mlijeka i ćup s kistovima.

– Sad je naš! – začuo je nečiji glas iznad sebe, a onda su ga zgrabile ruke koje su ga natezale i ovdje-ondje štipale kao gomila nestašnih rakova.

Pošto su odbacili šipke koje im uopće nisu trebale, Koko i Zlatko su vrlo brzo i dosta spretno vezali ošamućenog režisera za stepenice što vode u potkrovlje. Uže za rublje je bilo vrlo dugačko i bradati Worson je bio omotan od vrata do peta, kao kakvo dojenče u pelenama. Kad se posve pribrao, već su mu usta bila stegnuta debelim ručnikom i jedva je disao.

Koko mu je nabio na glavu žutu kapicu koja je bila odletjela pod krevet i zagledao se u njega ponosno i veselo baš kao da je dovršio snjegovića i okrunio ga starim loncem.

– Opet on – reče napokon zamišljeno.

– Što kažeš? – začudio se Zlatko.

– Pa zar ne vidiš da je to onaj isti čovjek koga smo vidjeli malo prije kroz dalekozor s Eiffelovog tornja kad je izlazio iz helikoptera. Ista brada, naočale, žuta kapa... Čini mi se da sanjam...

– Nemoj se zafrkavati, Koko, kakav isti čovjek! Ja mislim da je bolje da se sad maknemo. Tko zna tko će još ovamo navratiti, a jedva smo se ovoga riješili...

– Kako da nije isti? Daj, pitat ćemo ga – Koko već htjede zgrabiti ručnik na bradonjinu licu, ali ga Zlatko lupi po prstima.

U tom času zazvoni telefon. Dječaci i zavezani režiser netremice su motrili crnu spravu koja je podrhtavala od zvonjave. Kad je telefon utihnuo, Zlatko je ponovio:

– Idemo, Koko, brže.

– I njega da ostavimo, ovako... sa slikom? Zašto smo onda dolazili?

– Ma s kakvom slikom, Koko! Sliku ćemo ponijeti, jasno. A njega će već osloboditi. Ili prijatelji, ili oni drugi... Ha-ha.

Dugački dječak se obijesno nasmijao a Alles Worson ga je prostrijelio bijesnim pogledom kroz crne naočale. Koko je donio sliku s terase i dao je Zlatku. I oprezno ga upitao:

– Ali kamo ćemo sad, Zlatko? Tek smo došli... Ja mislim...

– Nemoj zafrkavati, Koko. Neću valjda pred njim govoriti kamo idemo. Jasno je kamo idemo. Onamo odakle je počela cijela gužva. Idemo ravno u neprijateljski glavni štab, dragi moj. Sad ćeš vidjeti! Ne

znaš ti još što je Pariz, nemaš pojma!

XXIII

KIT IMA LAŽNU BRADU

– Tako je! – radosno je povikala Marie Clever. – Sad mi je sinulo. Napokon! Baš sam bila glupa...

"Dao bih odrezati oba uha ako joj je išta jasnije nego meni. Samo se pravi važna", mislio je u sebi Katsarida.

Djevojčica i dječak su stajali, kao u zaklonu, iza velike crne limuzine što je bila parkirana u uličici Bretonneau, nasuprot kućnog broja 3. Pošto su iz kavane "Malacoff" vidjeli kako su se nepoznati dječaci opet dočepali "Mona Lize", odlučili su da ih slijede kroz Pariz. I tako su došli za njima u dvadeseti pariški okrug, na Pelleport

– Sad je jasno – nastavljala je zanosno smeđokosa djevojčica koja je bila rođena da postane nova Mata Hari. – To su dječaci zbog kojih slikar Pokle nije spavao cijelu noć. Nepoznati lopovi su ukrali sliku a ovi dječaci su ih, je li tako, slijedili kroz cijeli grad sve dok je jutros nisu zgrabili i utekli. Je li tako? I sad su došli da je vrate ujaku. Shvaćaš li, Katsar?

– Samo mi nije jasno zašto su se sa slikom popeli na Eiffelov toranj – bojažljivo je ubacio zelenooki dječak.

– Zašto? Kako zašto? – zbunila se Marie i bijesno udarila nogom o pločnik. – Pa zato... Slušaj, Katsar, jesi li ti ikad čitao neki špijunski roman?

– Jesam, Marie, naravno.

– E, pa, kad si ti vidio da je u jednom špijunskom romanu odmah sve jasno, a? Treba pročitati cijelu knjigu da vidiš tko za koga radi i tko je kome neprijatelj, je li tako?

– Imaš pravo – odgovorio je Katsarida žalosno.

– Za nas je najbolje da se upoznamo s tim dečkima koji stanuju kod slikara i da pokušamo surađivati s njima. Oni nam mogu pomoći. I mi njima. Oni znaju tko je pokušao oteti sliku i za koga. Je li tako? Idemo za njima!

Marie i Katsarida dovezli su se na stanicu "Pelleport" istim vlakom kojim su stigli Zlatko i Koko. Vidjeli su kako su Zlatko i Koko ušli u kuću broj 5 u Ulici Bretonneau. Zato su i njih dvoje, poslije nekog vremena, ušli u istu kuću u koju su dječaci unijeli "Mona Lizu".

– Ne shvaćam – govorio je zabrinuto brodovlasnikov sin – kako ni na jednim vratima ne piše Pokleovo ime... – Slikari stanuju uvijek na tavanu – rekla je odlučno Marie Clever.

Kroz tavanska vrata djevojčica i dječak došli su do otvora koji je vodio na krov i na terasu slikareva stana.

– Jasno – rekla je djevojčica. – Tajni put. Zaboravili smo pogledati adresu koju imamo. Možda slikar i ne stanuje ovdje, nego u susjedstvu.

U trenutku kad su Koko i Zlatko ponovo istrčali na Ulicu Bretonneau, Marie Clever i Katsarida Somais našli su se oči u oči s vezanim bradonjom koji je iznad crnih naočala imao nisko nabijenu žutu kapicu. U stanu nije bilo ni traga dječacima, ni skupocjenoj slici.

– Bolje da bježimo odavde, dok još... – počeo je dječak.

– Ne bojiš se valjda, Katsar? – upitala je djevojčica. – Priča postaje sve zanimljivija. Ovaj gospodin je nalik na glumca Allesu Worsona, ali samo nalik... Znam ja Worsona, imam bar stotinu njegovih slika. Kladila bih se da ima lažnu bradu. Povuci je Katsar, vidjet ćeš...

– Neću, Marie, neću...

– M-m-m – mumljao je vezani bradonja i batrgao nogama pokušavajući se osloboditi.

– Gledaj – povikala je odjednom smeđokosa djevojčica i udarila nogom u pod. – Vrata su provaljena. Vidiš, ovdje su prava vrata! Ovo je pravi ulaz u stan, je li tako?

– Netko ide! – prošaptao je Katsarida i grčevito uhvatio djevojčicu za ruku. – Bježimo!

Na stepenicama su se zaista čuli brzi koraci.

– Nećemo bježati, Katsar – mirno je odgovorila Marie Clever radoznalo promatrajući vezanog bradonju. – Špijuni nikada ne bježe. Povuci ćemo se.

Zelenooki dječak i smeđokosa djevojčica povukli su se dostojanstveno ali brzo. Isprva u potkrovlje, onda na terasu, pa na tavan susjedne kuće. Ispratio ih je zabrinut bradonjin pogled iza tamnih naočala.

Nekoliko trenutaka kasnije Jean Brange i Michel Croitier oprezno su pokucali na razvaljena vrata, onda ih odmakli i zaprepašteno zastali pred čovjekom u žutoj kapici koji je bio vezan za stepenište

– Oho – veselo je ciknuo Michel, a oči su mu se sasvim suzile u kutovima. – Gospodina su lijepo udesili, nema što!

– Rekao sam ti ja – ozbiljno je kazao Jean i uzbuđeno zapalio cigaretu. – Znao sam ja da će ovdje biti uzbudljivo.

Toga jutra se Michel, poslije nezgodne pustolovine na Auteuilu, žalosno vratio kući ne znajući kada će Jeana pustiti iz policije, ni kako će mu poslije objasniti da je dopustio dvojici mangupa da umaknu sa slikom Mona Lize. Dva sata kasnije Jean se već pojavio u stanu Croitierovih. Na policiji su mu samo održali bukvicu, rekli mu da mlad šofer kao on treba da dvostruko pazi na znakove, vratili mu dozvolu i pustili ga.

Tada su dva nerazdruživa prijatelja odlučila da nastave potragu za

dragocjenom slikom i dječacima koji su im iskliznuli iz ruku. Michel se sjetio važnog podatka: na papiriću mu je ostao telefonski broj Zlatkova ujaka PEL 24-38. Po tome broju nije bilo teško u telefonskoj knjizi pronaći i Poklepovićevu adresu. I tako se, u onom trenutku, kad su se Marić i Katsarida našli pred vezanim neznancem, stari Jeanov citroen zaustavio iza blistave limuzine u Ulici Bretonneau.

I sad su dva dječaka, koja su inače tako nestrpljivo očekivala da otputuju do dvoraca na Loiri i do Azurne obale, stajala ispred vezanoga bradonje koji ih je mrko motrio kroz crne naočale pokušavajući mlatarati nogama.

– Ja mislim da ga ne odvežemo – razmišljao je naglas Jean.

– Nismo se valjda posvadili s mozgom, stari – odgovorio je Michel.

– Jasno je da tu nisu čista posla, a to nama upravo odgovara. Što veća gužva, to bolje!

– Možda je to Mongolov ujak? – sjeti se Jean.

– Samo, tko bi njega vezao, a? Koko i Mongol? Nema veze!

Dječaci su pregledali stan i sobicu u potkrovlju. Zavirili su u svaki zakutak, podigli svaki papirić, zakucali o svaki zid.

Nigdje ni traga "Mona Lizi". Vratili su se opet pred bradonju.

– Da ipak pitamo frajera? – zapita Michel, a oči mu se suziše od naporna razmišljanja. – Možda on kuži u čemu je štos, kad su ga već ovako udesili.

– Skini mu polako ručnik – složi se Jean. – Samo bez gluposti, gospodine! Htjeli bismo vas nešto pitati.

– M-m-m – mumljao je bradonja i trzao nogama. Michel se brzo sagnuo prema vezanom neznancu, ali baš kad je htio da mu odriješi povez na ustima, naglo je ustuknuo i uzviknuo:

– Jean! Kit ima lažnu bradu...

Idućeg trenutka Michel je, mjesto da odriješi ručnik, spretnim pokretom odlijepio bradu s obje strane neznančeva lica. Lažna brada ostala je visjeti niz obraze kao brkovi u morža. Jean i Michel zapiljili su se izbliza u lice nepoznatog zatočenika. Onda je stariji dječak odbacio čik i značajno rekao:

– Nećemo se mi u ovo petljati. Baš nas briga. Nećemo mi za druge vaditi kestenje iz vatre...

– Fućka se nama – nehajno je dobacio Michel. – Što se nas tiče, može frajer odapeti od gladi...

– M-m-m – procijedi bradati zatočenik.

Ali Jean se ipak odlučio da pretraži bradonjine džepove. Osim cigareta, upaljača i maramica izvukli su pasoš i svežanj posjetnica.

– O-la-la – uzviknuo je Jean i brže-bolje zapalio novu cigaretu. – Ovo je gospodin Worson, čuveni američki glumac i režiser koji snima film o krađi "Mona Lize" iz Louvrea... Znaš, pisale su sve novine!

– Nema veze, stari moj! – zaurlao je Michel a očni kapci su mu se posve sastavili. – Ovo je *samo* pasoš gospodina Worsona... Kladim se da pravi Worson ne nosi lažnu bradu, to bi novinari već prokužili i rastrubili. Čuj, stari, pogledaj adresu na ovim posjetnicama: Avenija La Bourdonnais br. 23. Kad bismo skoknuli onamo, a?

– Sila si, Michel. Mislím da bi tata Charles i tata Frederic oblizali prste kad bi bili na ovakvu tragu...

– Tata Charles i tata Frederic su bezvezni – ljutito je rekao Michel. – Idemo na Aveniju La Bourdonnais i sutra će sve pariške novine pisati o kuhinji koju smo mi prokužili.

– Kakvoj kuhinji, Michel?

– To se tako kaže, Jean. Kuhinja je kad se ne kuži u čemu je stvar, kad je mutno i kad netko nekome krvavo podvaljuje.

Jean je slegnuo ramenima, ponovno zalijepio otrgnute krajičke brade neznancu na obraz i pokazao Michelu odlučnim pokretom glave da će biti najbolje ako što prije odu odavde i upute se na Aveniju La Bourdonnais.

Kad su sjedali u stari citroen pred kućom, neki nestrpljivi vozač uporno im je trubio za leđima čekajući da svoj automobil smjesti na njihovo mjesto, točno iza velike crne limuzine. Nestrpljivi vozač nije bio nitko drugi nego bogati grčki brodovlasnik Somais.

– Prokletstvo – gundao je debeli Grk dok se s mukom uspinjao uza stepenice nastojeći da se ne oslanja na bolesnu nogu nego na štap. – Zašto svi umjetnici moraju stanovati na najvišem katu i to u kućama gdje nema lifta?

Dugo i uzaludno zvonio je stari milijunaš na ulazu u skromni stan slikara Poklepovića. Onda je, napokon, odgurnuo razvaljena vrata i našao se oči u oči s nepoznatim bradonjom koji je kroz povez na ustima mumljao "m-m-m" i mlatarao nogama.

– Hm! – rekao je stari Somais i udario štapom o pod. Pregledao je cijeli stan, uzverao se u potkrovlje – i to gotovo preko bradonjine glave – ali nigdje nije bilo ni traga niti slikaru Poklepoviću, niti "Mona Lizi". Zaustavio se pred vezanim neznancem koji je neprestano mrmljao i zaprijetio mu se štapom:

– Hoćeš li da te ja odvežem, je li? Nisam poludio! Samo treba da se uvalim u još veću svinjariju... Da se ovdje još nađu otisci mojih prstiju. Nisam lud! Do viđenja, gospodine! Drago mi je što se nismo upoznali. I pozdravite onoga ludoga slikara i recite da ću mu svejedno zavrnuti vrat čim ga dohvatim. Prokletstvo, na što sam ja spao. Sve zbog umjetnosti. Prokletstvo!

Šepajući i mršteći se od boli u nozi, brodovlasnik Somais je odmahnuo rukom i odgegao se kroz razvaljena vrata.

Vezani bradonja u žutoj kapici uzalud se upinjao da olabavi čvrsto uže ili da strese povez s usta. Oči su mu toliko sjale od bijesa da bi na

njima bilo moguće pripaliti cigaretu.

Malo kasnije se s terase došuljala mačka i pohlepno polizala razliveno mlijeko s poda. Kad je ona otišla, na balkon je oprezno doskakutao golub i pozobao mrvicu kruha koje neuredni slikar nije pomeo. Zavezani bradonja se možda sjetio kako mu je pisac scenarija jutros predložio da u film ubaci sličan prizor: "Ovdje smrt od gladi, a ondje – život, hrana..." Želudac mu je zakruljio kao pokvareni radio-aparat.

XXIV

SVE JE LAŽNO

Iznad Bulevara Montmorency razišli su se kišni oblaci i sinulo je pravo ljetnje sunce. Dva dječaka zadivljeno su promatrala veliku vilu, koju su, usprkos visoku zidu i drveću, jasno mogli vidjeti s ulice.

– Ima više ulaza. Ne znamo ni gdje treba ući.

– Ja znam – odgovorio je Zlatko. – Svi ovi ulazi s bulevara su glavni, to je bar jasno. Mi moramo ući s druge strane. Najvažnije je iznenađenje... Hajde.

Sa slikom ispod ruke, dugački dječak je hrabro zakoračio uzduž zida, zamaknuo iza ugla i zaobišao vrt u kojem se izdizala palača brodovlasnika Somaisa.

– Ja sam strašno gladan – rekao je Koko jedva sustižući svog krakatog druga. A u sebi je pomislio: "I dosta mi je Pariza..."

Prije nego što su se ponovo ukrcali u podzemnu željeznicu i krenuli prema Bulonjskoj šumi, spustili su se do Trga Gambetta i pogledali što radi njihov znanac Charles. Ali brijačnica "Kod Charlesa" bila je zatvorena, što je još više učvrstilo Zlatka u njegovoj sumnji da su brijač i njegov čudni drug Frederic upleteni i u otmicu i u cijelu gužvu oko "Mona Lize." "Jer", rekao je on, "svaki bi brijač baš subotom radio... ako je *pravi* brijač! A naš Charles je... ah, svejedno što je, uskoro će sve biti jasno... Jadni moj ujo, što mu je to trebalo..."

Zlatka je jedino tješilo što je vjerovao da je njegov ujak, slikar Poklepović, samo slijepo oruđe u rukama bogataša Somaisa koji mu je obećao veliku nagradu i tako ga prisilio da sudjeluje u prijevari. Osim toga, kako se činilo Zlatku, Somais nije bio jedini koji se htio domoći slike u ovoj gužvi oko snimanja filma... Bili su tu još bogalj, brijač, Michel, i Jean, crni bradonja u žutoj kapici i tko zna tko još. Možda su svi oni pripadnici druge bande koja na različite načine pokušava da se domogne čuvene Leonardove slike. "Ali tko će ih sve omesti i nadmudriti", mislio je mršavi dječak bijesno stišćući vilice, "tko će

pomoći jadnom ujaku da se ispetlja iz tog banditskog klupka? Naravno – ja... Pa, recimo, i Koko, ako me bude slušao."

A Koko je bio strašno gladan i mislio je kako bi se, da je kod kuće, sad čak i okupao samo da dobije običnu šalicu bijele kave koju je inače tako prezirao.

– Stoj! – prosiktao je Zlatko, stegnuo sliku pod rukom i stao Koku na nogu. – Ovdje je stražnji ulaz u neprijateljski štab. Sad treba biti dvostruko oprezan, ako hoćemo da se živi izvučemo i da nešto doznamo.

Koko se počeošao iza uha i klimnuo glavom. On je samo mislio o bijeloj kavi i dragom bagremu pod prozorom. Sjetio se kako je u svojoj sobi zamišljao Pariz! Ma koliko ga je Zlatko Brnčić plašio pričama o lažnim slijepcima koji pucaju iz lažnih sljepačkih štapova, svejedno nije vjerovao da će se njih dvojica cijelo vrijeme po Parizu samo šuljati, bježati ili skrivati.

Zlatko je odškrinuo vrtna vrata i gurnuo Koka pred sobom, jer "on nije mogao ići prvi, zbog slike".

Pošli su uskom stazicom koja je mimo gusto obrasle sjenice vodila pravo prema velikoj vili Somaisovih. Baš kad se Koko spremao da skupi hrabrost i upita Zlatka što on zapravo očekuje da će ovdje saznati i kako će pristupiti "neprijatelju", za leđima im se razlegao prodoran pisak zviždaljke.

– Ovamo! Dođite ovamo, dečki! – zvao ih je odnekuda srdačan glas djevojčice.

Prije nego su se sabrali od zaprepaštenja, smeđokosa djevojčica krupnih sivih očiju sa zviždaljkom u ustima i crnokosi dječak velikih zelenih očiju uvukli su ih u hladovinu sjenice.

– Da se upoznamo – veselo je rekla djevojčica i zavrtjela smeđim uvojcima. – Ja sam Marie Clever. Očekivali smo vas.

– A ja sam Katsarida – upao je zelenooki dječak i pružio ruku. – Katsarida Somais.

– Oho! – uzvratio je Zlatko i oprezno prihvatio pruženu ruku ne ispuštajući sliku ispod pazuha.

– Oh! – jeknuo je Koko koji je bio strašno gladan.

– Nema smisla da se pravimo važni, ni mi, ni vi – rekla je buduća Mata Hari i nasmijala se. – Vi još možda ne znate tko smo mi ali mi već znamo sve o vama. I znali smo da ćete nas pronaći.

– Hm – izustio je Zlatko i važno se namrštitio.

– M – kazao je Koko.

– Njegov otac je upropastio mog jadnog ujaka – rekao je Zlatko i pokazao glavom prema Katsaridi.

– Nije istina! – zaurlao je brodovlasnikov sin.

– Tišina! – povikala je Marie Clever i udarila nogom o pod sjenice.

"Ja sam gladan", pomislio je Koko i uzdahnuo u želucu.

Tada je smeđokosa djevojčica zapovjedila trojici dječaka da sjednu na klupe u sjenici i, uzdignuta prsta, kao učiteljica u školi, stala pred njih.

– Tako, dečki. Dosta gluposti – rekla je užasno ozbiljno. – Nama je svima stalo da se ova zbrka riješi... A vas dvojica, Zlatko i Koko, ne treba da se bojite Katsara... Njemu je najteže od svih nas, jer je tu njegov tata... Dobro, nećemo sad o pojedinostima! Neka svaki kaže što zna o slučaju "Mona Lize"...

Pošto su Koko i Zlatko oklijevali i zbunjeno se pogledavali, prvi se nakašljao Katsarida i oprezno počeo:

– Možete mi odrezati oba uha ako nije istina ono što ću ispričati...

I zelenooki dječak je ispričao sve što je znao o očevoj pohlepi za umjetničkim slikama i svoju priču još potkrijepio jučerašnjom izjavom staroga sobara Mauricea o novome brodu koji će nositi ime "Mona Liza"...

– Dakle, čuli ste – javila se Marie Clever. A što ćete nam vi ispričati?

Zlatko se nakašljao, vilice su mu se napele kao da će pući, a nos mu se savio. Odlučio je da kaže sve što zna i što sluti jer je osjetio da je baš u neprijateljskom glavnom štabu otkrio prave saveznike. I on je polako i opširno ispričao sve Kokove i svoje doživljaje od trenutka kada su se jučer spustili na pariški aerodrom.

Djevojčica je slušala s olovkom u ruci i, vrteći povremeno smeđom glavom, bilježila u mali notes ono što joj se činilo najvažnije u strančevoj priči. Kad je Zlatko završio, Marie se okrenula Koku i zapitala ga može li on što dodati. Čupavi dječak je slegnuo ramenima i rekao:

– Ja sam gladan.

– Oh, to je bar lako – spremno se ponudio Katsarida – zatražit ću od Mauricea da nam nešto donese... Što bi jeo?

– Ja bih... – počeo je Koko neodlučno i zbunjeno pogledao Zlatka. – Ja bih... samo ne znam kako se kaže francuski. Ja bih, na primjer punjenu papriku.

– Što kaže? – upita Katsarida.

– Donesite mu pečenih krumpira – odgovori Zlatko brzo i bijesno se okrene prijatelju: – Opet se zafrkavaš, Koko!

Osim pečenih krumpira, brodovlasnikov sin je za dvadesetak minuta donio i živu sivu pticu koju je predstavio kao "bivšeg" papagaja Cesara i objasnio drugoj dvojici tajnu skrivenog mikrofona koja je izišla na vidjelo zahvaljujući naglom ljetnom pljusk.

– Papagaj! – uzviknu Zlatko i čvršće stisnu sliku ispod ruke. – Tako je! Papagaj i bogalj, sad mi je jasno. Jesam li ti rekao, Koko?

– Bogalj! – zaprepasti se i Katsarida i razjapi usta u čudu. – Pa ja sam sreo jednog bogalja, on me je uputio za vama... Ondje, na Auteuilu... rekao mi je da ste se odvezli autobusom broj 52. Taj tip, čini mi se, sve zna...

"Ja bih kući", pomislio je Koko pošto je smazao i posljednji krumpir.

– Ja mislim da su bogalj i onaj bradonja jedna te ista osoba. Prerušio se da ne bi bilo previše sumnjivo. Sigurno mu je ono lažna brada.

– Naravno – nasmije se Maria Clever. – Pa ja bar poznajem Alleša Worsona, onaj bradonja je samo nalik na njega, samo nalik...

– Oprosti – uplete se odjednom Zlatko značajno se nakašljavši. – Oprosti, Marie, samo sam te nešto htio upitati: kako si ti sinoć onako brzo nabavila Katsaridi adresu i telefonski broj moga ujaka kad ti je tata već bio otputovao i nisi imala koga upitati da ti je da?

Marie Clever je pocrvenjela više nego što bi prava špijunka smjela pocrvenjeti. Ogorčeno je udarila nogom o pod i rekla:

– Tišina! Špijunaža je špijunaža, dragi moj... Ako želimo saznati istinu, sva su sredstva dopuštena, je li tako? Nije sad važno kako sam ja došla do broja.

– Marie ima pravo – dobacio je Katsarida.

– Šuti, Katsar – presjekla ga je djevojčica. – Važno je da napravimo plan, a da bismo napravili plan treba da vidimo što sve do sada znamo, je li tako?

Tri dječaka su klimnula glavom a djevojčica je zamahala bilježnicom:

– Evo, tu je sve zapisano. Dobro otvorite uši sva trojica, pa ako mi je što promaklo, ispravite... Je li tako? Evo ga:

Slučaj "Mona Lize". Snima se film o krađi skupe slike. Da se u filmu ne bi radilo s pravom slikom slikar Pokle napravi novu, posve nalik na pravu. Pokle je posve nepoznat slikar. On želi iskoristiti priliku i obogatiti se. Stupa u vezu s bogatim brodovlasnikom koji je lud za slikama, osobito za "Mona Lizom", pa mu se tako zove i novi brod. Slikar potajno zamijeni slike i odnosi pravu "Mona Lizu" u svoj stan. Zašto? Valjda zato da je onda opet ponovo, pred svima zamijeni i da se film snima s pravom, a svi da misle da je kriva. U tom slučaju, ako se pokaže da nitko ne može razlikovati pravu sliku od krive, on ovu krivu može prodati za velike pare bogatom brodovlasniku kao pravu! Ali se sada upleću lopovi, čak i više njih. Lažni brijači brodovlasniku podvale lažnog papagaja s mikrofonom u kljunu da bi pratili njegove dogovore sa slikarom. Oni pokušavaju oteti lažnu sliku od slikara (ne znaju da je to prava!) da bi je zamijenili drugom prilikom za pravu i pravu mirno iznijeli iz Louvrea. U tome ih ometu slikarev nećak Zlatko i njegov prijatelj Koko. Sliku vrate na svoje mjesto. Ali lažni brijači, vjerojatno pod okriljem lažnoga bogalja bez oka i dvojice mangupa u malom Citroenu, otimaju Koka i kao otkupninu traže "Mona Lizu". Sretnim stjecajem okolnosti Koko i Zlatko umaknu sa slikom i u ujakovom stanu vežu lažnoga režisera Worsona...

– Meni je zlo – tiho reče Koko. – Mučno mi je...
– Pa kod tebe je sve lažno – reče Zlatko djevojčici. I ljudi, i stvari...
Tko je uopće pravi?
– Pravi smo mi – ponosno reče špijunka. – Zato mi jedini i možemo riješiti zagonetku... Sad ćete vidjeti. Dakle, gdje smo stali: "Lažni režiser Worson s lažnom crnom bradom..."

XXV

IDEMO NIKOME

Mali stari citroen uvukao se između dva parkirana automobila u uličici Camou (Kamu) i zaustavio. Dva dječaka, od kojih je jedan bio mnogo viši i stariji, hitro su iskočili iz automobila i uputili se do ugla gdje je uličica izbijala na široku Aveniju La Bourdonnais. Zaputili su se do idućeg ugla na kojem se izdizala zgrada s kućnim brojem 23.

– Tu smo – muklo je rekao Jean i zapalio cigaretu.

– Ja ne kužim, stari – dobacio je Michel žmigajući kosim očima – što ćemo mi zapravo ovdje... Misliš li da ćemo ovdje pronjušiti tajnu vezanoga bradonje?

– Michel – ljutito odbrusi Jean – ti si navalio da dođemo ovamo. Kad si me već dovukao ovamo, sad mučni glavom i smisli što treba da učinimo...

– Dobro, stari – složi se Michel – da vidimo da li tu uopće stanuje režiser Worson.

U prizemlju se na vratima sjajila pločica s nepoznatim prezimenom, a na prvom katu, na ogromnim vratima nije pisalo ime stanara. Ako je čuveni glumac ovdje zaista stanovao, vrlo je vjerojatno da na vrata nije dao staviti pločicu sa svojim imenom jer se i te kako skrivao pred nasrtljivim novinarima i publikom.

Michelu su se oči suzile od napeta iščekivanja kad je Jean pritisnuo zvonce. Što ako je ovo zbilja Worsonov stan? Ili, što je još gore, ako režisera ne bude kod kuće jer je onaj vezani bradonja odista pravi Alles Worson? Upitao je i naglas ono što ga je mučilo ali je Jean samo odmahnuo rukom i otpuhnuo posljednji dim. Kad je odbacio čik niz stepenice, vrata su se otvorila i na njima se pojavila tajnica režisera Worsona s velikim zlatnim naočalima.

– Oh – iznenadila se kad je ugledala dječake pred vratima. – Vražji dečki, kako ste samo otkrili našu adresu... Ni novinari je nisu nanjušili! Sigurno ste došli po autograme, fakini jedni?

– Tako je – odgovoriše Jean i Michel u jedan glas, sretni što su pogodili prava vrata i što im je tajnica sama pružila razlog za ovu

nenadanu posjetu.

– Samo, ako je vama toliko stalo da vidite gospodina Worsona, sigurno biste danas bili u Louvreu gdje on upravo snima film. Nema njega kod kuće, dragi moji, žalim.

Žena u zlatnim naočalima već je htjela zatvoriti vrata, ali je Michel stavio prste u otvor a ona očito nije imala srca da mu ih pričepi.

– Tetkice – rekao je Michel – jeste li sigurni da gospodin Worson ne sjedi u drugoj sobi i ne pije coca-colu?

– Ne budi lud – odgovorila je tajnica. – Ja sam ga jutros osobno ispratila na krov odakle je odletio helikopterom.

– Ha! – uskoči Jean – Tu smo! Ako je otišao helikopterom, mogao se helikopterom i vratiti...

– Ali je svejedno morao proći kroz ova vrata... Ne helikopter... jasno, nego gospodin Worson... Valjda se ne bi penjao kroz prozor!

– A da vi ipak zavirite u njegovu sobu, a? Samo da povirite, je li? – uporno će Michel.

Tajnica, koja je bila toliko strpljiva samo zbog toga što Worsonovi obožavatelji inače još nisu otkrili njegovu parišku adresu, slegnula je ramenima i otputila se u dno velikog predsoblja:

– Dobro, dečki, kad ste tako tvrdoglavi, pokazat ću vam i njegovu radnu sobu. Dobit će svaki jednu fotografiju gospodina Worsona i vidjet će da ga nema unutra... Evo!

Jean i Michel su na prstima potrčali blistavo olaštenim parketom i provirili tajnici preko ramena. Svaki s jedne strane. Ona je odlučno pritisnula pozlaćenu kvaku i otvorila teška vrata.

– O-oh! – jeknulo je sve troje i uzmaknulo za cio korak.

Sa žutom kapicom na glavi i bocom coca-cole u ruci nasred raskošno namještene sobe stajao je glavom crnobradi glumac i režiser i bijesno ih motrio kroz tamne naočale.

Idućeg trenutka je zaurlao:

– Što to znači? Kakve su ovo gluposti? Linda! Linda! Kako se usuđuješ ovako upadati ovamo s nekakvim balavcima koji... Linda, što je tebi?

– Gospodine... Gospodine Worsone – jedva je promucala nesretna tajnica. – Ja nisam znala, ja zbilja nisam znala... Sama sam vas ispratila na krov, mislila sam da se niste vratili i još ne mogu da se snađem, vjerujte mi...

– Tko su ova dvojica? – urlao je režiser.

– Ja ne... ne znam – petljala je Linda.

Jean Brange i Michel Croitier su se duboko naklonili i skromno predstavili ne nadajući se da će se njihova imena dojmiti čuvene ličnosti.

– Vražji balavci – urlikao je sve jače Worson a coca-cola se proljevala po debelu sagu. – Kako ste samo doznali gdje stanujem?

– Od vašeg dvojnika – rekao je Jean pošto se malko pribrao. A zatim je tiše dodao: – Ili ste vi njegov dvojnik, ili je on vaš...

U istom času Michel se u tri skoka našao pred iznenađenim Worsonom, čupnuo ga za bradu ispod obraza i veselo uskliknuo:

– Ovaj je pravi! Znači da je ono dvojnik...

Žena u zlatnim naočalima i bradonja sa žutom kapicom zaprepašteno su se pogledali a onda je Alles Worson opet zagrmio:

– Kakav dvojnik, mulci, što trabunjate?

Uzrujano i nejasno upadajući jedan drugome u riječ, dva su dječaka pokušala režiseru objasniti čudni prizor koji su zatekli u stanu slikara Poklepovića zvanog Pokle.

Bradonja je neko vrijeme zabezeknuto gledao čas Jeana, čas Michela, a onda je bacio coca-colu na stol, presavio se u pasu, uhvatio rukama za trbuh i počeo tako glasno smijati da je boca coca-cole poskakivala na stolu. Kroza suze je ponavljao:

– Vezan za stepenice, kažete? Ha-ha-ha... Još da je tko stavio iznad njega sliku Mona Lize, to bi bio na dlaku isti prizor kakav ćemo snimati u filmu... Znaš, Linda, ono kad Talijan, koji je ukrao sliku iz Louvrea, veže svog sumnjičavog prijatelja ispod "Mona Lize" i gotovo ga pusti da skapa od gladi... I sad on...

– Tko on? – zapita Michel i oči mu se suziše u kutovima.

– On? – Worson zagonetno ponovi pitanje i uozbilji se. Onda opet zaurla tako glasno da se boca coca-cole otkotrlja na pod: – Van! Linda! Izbaci ih, dosta mi ih je... Pa neće se valjda svaki balavac...

Jean i Michel su počeli brže-bolje uzmicati prema vratima a tajnica Linda je trčala za njima raširnih ruku kao da tjera kokoši po dvorištu. Već su bili na ulaznim vratima kad se iz sobe razlegao novi urlik:

– Stoj! Linda, dovedi ih ovamo!

Zbunjeni i uplašeni, nerazdruživi prijatelji Michel i Jean ponovo su se skrušeno vratili u sobu. Čini se da im je u tom trenutku bilo već dosta pustolovine i da su zaboravljali na svoju silnu želju da pošto-poto napakoste tati Charlesu i tati Fredericu. Možda bi sad pristali da se odreknu puta na Loiru i Azurnu obalu, samo kad bi se mogli mirno vratiti kući i ne misleći ni na Worsona, ni na Mona Lizu, gledati na televiziji finale cupa između Reimsa i Nantesa (Rensa i Nanta).

– Tko vas je poslao ovamo? – zapitao je bradati režiser i prvi put skinuo crne naočale. – Tko vas je poslao k meni?

– Nas? – začudili su se dječaci. – Nas?... Nitko...

– Nitko, kažete? Je li? E, onda dobro. Idemo sad u posjete tome nikome...

– Što kažete? – zgranu se Jean.

– Izgleda da se bradonja posvadio s mozgom – tiho prošapta Michel i stisne oči.

– Linda! – prodera se bradati režiser i ponovno natakne naočale. – Telefoniraj, molim te, da odmah pošalju helikopter po nas. Dosta je bilo šale. Ne dam se više ni ja vući za nos. Dečki, spremite se, idemo Nikome!...

XXVI

GDJE JE PRAVASLIKA?

"Sjećaš li se kako je bilo gusto kad smo krstili posljednji brod – 'Kleopatra'? Tata se jedva izvukao. I onda odjednom – 'Mona Liza'. Ah, sad mi je jasno, dragi moj Maurice, sad mi je sve jasno. Zato je on tako nervozan... Krc!"

– Što je to: krc, Frederic? – zapitao je Charles i isključio magnetofon.

– To se neki put čuje kad isključim papagajev mikrofon i uključim svoj. Znaš, kad bi oni počeli tiho govoriti ili kad bi se udaljili od papagaja, ja bih uključio svoj mikrofon i zakreštao: "Glasnije! Jasnije! Laku noć", ili nešto slično.

– Ti si lud Frederic, na časnu riječ.

– Zašto Charles? Zašto? Pa Cesar je vrlo pametan papagaj, koji zna svašta govoriti. Nisu smjeli posumnjati u novog papagaja a bilo bi im čudno da je odjednom ušutio.

– Dobro. Idemo dalje. – Charles je nabrao veliki krupni nos i ponovno pokrenuo magnetofon. Nestrpljivo je čekao da se završi Katsaridin razgovor sa sobarom Mauriceom i telefonski razgovori s Poklepovićem i tajanstvenim Kokovim otmičarem duboka glasa, koji je, misleći da razgovara s bogatim brodovlasnikom, nudio Katsaridi "Mona Lizu".

– To smo već čuli sto puta – rekao je Frederic. Možda ima i što novo...

I bilo je.

Kolutovi na magnetofonu su se neko vrijeme nijemo okretali. Onda se s vrpce začula škripa teških vrata i brzi koraci. Napokon se u brijačnici opet začuo snimljeni glas staroga sobara Mauricea: "Gogospodine..."

"Vidim i sam", zagrmio je glas brodovlasnika Somaisa. "Mislio sam ja već odavna da to nije moj Cesar. Cesar se uvijek pristojno ponašao... Daj ovamo tog čupavog vrapca!"

– Jao! – vrisnuo je Frederic

"Ali... ja ne razumijem...", mucao je sobar Maurice na snimci.

"Zato ja razumijem", nastavio je Grk. "To je još samo jedna *njihova* podvala. Samo što će mi tu šalu skupo platiti osiguravajući zavod. Na

izložbi je moj Cesar bio osiguran na milijune... Daj ovamo tog blesana..."

"Žica!", zaprepastio se Maurice.

"Kakva žica!", zaurao je Grk. "To je mikrofon, Maurice..."

U trenutku kad je brodovlasnik iščupao mikrofončić iz kljuna lažnoga papagaja, prekinula se snimka na – magnetofonu. Dva brijača su tužno motrila vrpcu koja se i dalje jednolično ali nijemo odmotavala.

– "*Njihova podvala*"... Njihova – mucao je Frederic. – To je on mislio nas. Nadrljali smo Charles...

– Posao je posao, Frederic, s time smo računali. Mora se nešto staviti i na kocku u našem poslu.

– To i ja kažem – prihvati Frederic, a crne mu se brčine umorno objesiše. – Posao je posao... Samo što sad?

Što ćemo sad kad više ne ćemo znati što se događa u Somaisovoj kući i što taj ljudi bogataš smjera...

– Nemoj tako govoriti, Frederic – namršti se Charles. – Samo melješ, melješ. Kao mlin. Nosi taj magnetofon natrag u svoju brijačnicu, da ga ne vidim. I pusti me, molim te, da se bar malo saberem, da promislím. Kad ti počneš zapitkivati, dosadniji si nego moj sin Michel. "Što ćemo sad?" Već ćemo nešto smisliti. Ništa još nije izgubljeno. Treba se samo malo sabrati i mućnuti glavom. A ti samo pričaš, pričaš. Od brbljanja još nitko nije postao pametniji. Smetaš vlastitome mozgu, a još više tuđemu. I kako ti ne dosadi toliko pričati i gnjaviti sebe i druge. Ne može čovjek doći od tebe ni do riječi...

Charles je još dugo i opširno pričao o tome kako ne treba pričati, nego treba nešto učiniti i usput je micao ovamo-onamo širokim, nosom a Frederic je tužno oborio glavu kao da ga veliki brkovi sve više vuku prema zemlji.

– Što ćemo s onim bradonjom? – zapitao je napokon naglas.

– Baš me briga za bradonju! – obrecnuo se Charles. Prije nekoliko minuta i brijači su, kao toliki drugi prije njih, svratili u Poklepovićev stan u Ulici Bretonneau. Ušuljali su se u potkrovlje preko terase iz susjedne kuće i, na žalost, još se jednom uvjerali da slike Mona Lize nema a na svoje veliko zaprepaštenje, ugledali su nepoznatu vezanu osobu koja je, onako s leda, bila nalik režiseru Worsonu. Iskrali su se na prstima i brže-bolje preko terase i krova sjurili na ulicu niz susjedno stubište. Odlučili su da se u tajnu lažnoga bradonje ne petljaju, jer im je ionako briga bilo preko glave.

– A sve je tako lijepo počelo – uzdisao je Frederic.

– Da, imali smo ih na oku, i na uhu, može se reći – složio se Charles i skupio nos. – I sjajna nam je ideja bila sa slikom. Zahvaljujući našim dobrim vezama u Louvreu, uspjeli smo učiniti nemoguće: domogli smo se prave "Mona Lize"! Iako su oni vražji fakini baš u onom času bili kod kuće i premda nas je onaj mali čupavac skoro uhvatio na djelu dok mu se

drug tuširao, ipak smo uspjeli zamijeniti sliku. OBJESILI SMO PRAVU "MONA LIZU" U SLIKAREVOM POTKROVLJU. Kad bi to Pariz znao, kad bi to svijet znao! Zašto smo to učinili, Frederic? Zna se zašto. Trebalo je da se danas, kad počne snimanje filma, zamijene slike da se prava ne bi oštetila ili da je tko ne bi pokušao ukrasti. I što se trebalo dogoditi? Trebalo je da donesu iz Ulice Bretonneau PRAVU "Mona Lizu" misleći da je to Poklepovićeve rad i da zamijene za onu koja visi u Louvreu i za koju bi svi mislili da je prava. I lijepo bi snimali film s pravom "Mona Lizom", što joj zapravo ne bi škodilo, to sam provjerio, a mi bismo je tako lako imali na oku i fućkalo bi nam se za onu drugu, za koju bi svi mislili da je prava. Ali što se dogodilo, Frederic? Ne prekidaj me, molim te, od tebe čovjek ne može doći do riječi baš kad se hoće sabrati. Što se dogodilo? Preko noći je nestala PRAVA "Mona Liza"! Mi smo je predali pravo u ruke onima koji su bili lukaviji od nas. Sreća je samo što oni misle da imaju u rukama lažnu sliku i da će je istom zamijeniti za pravu. Razumiješ li, Frederic, to je naša posljednja nada. Inače...

– Joj! – jeknuo je Frederic a brkovi su mu se gotovo sastavili ispod brade. I tako su dva brijanja, tata Charles i tata Frederic tužno buljili kroz zavjese u pariški promet pred izlogom zaključane brijanja. Bila je subota i njima nije palo na pamet da je to dan kad brijanja imaju najviše posla i kad su brijanja širom otvorene. Charles je samo načas svratio u stražnju prostoriju da nahrani konopljom pravog Cesara. Onda se vratio, umorno zavalio u stolicu i rekao:

– Bolje sam se osjećao lani, Frederic, kad smo bilo vatrogasci. Iako si ti gotovo pao s krova, a ja upao u dimnjak, ipak nije...

– Charles! – vrisnuo je odjednom Frederic i naglo skočio na noge a brkovi su mu opet sunuli uvis. – Prošao je on, Charles!

– Tko, Frederic? Tko? Saberi se, Frederic. – On! Naš Grk!

Bez ikakva dogovora i ne osvrnuvši se prema brijanici koju nisu za sobom zaključali Frederic i Charles izjurili su na aveniju i skočili u svoj tamnocrveni auto. Bio je to onaj isti crveni auto koji je Koko jučer poslijepodne ugledao s terase Poklepovićeve stana. I sada je taj isti auto bijesno jurio kroz parišku automobilsku gužvu za crnom limuzinom brodogovlasnika Somaisa.

Ali nisu stigli daleko.

Kod prvog kioska Grk je, usprkos urnebesnoj dernjavi sirena koje je ljutito stisnulo bar tri stotine šofera iza njega, naglo zakočio, iskočio iz kola, kupio novine i brzo se vratio za volan.

– "Noćna truba" – uskliknuo je Frederic – kako smo samo zaboravili da je kupimo! Sjećaš li se kako nas je jučer iznenadila? Ti novinari uvijek nešto nanjuše.

– Vrlo važno! – skupio je Charles svoj krupni nos. – Vrlo važno za "Trubu"... Samo pazi kako voziš i da ti Grk ne umakne. Sad je tek važno

kamo ide... Ima nade, Frederic, kažem ti, ima nade!

Frederic je, znojan u licu i po dlanovima, uspio "ući u rep" velikoj Somaisovoj limuzini. Lijepo su mogli vidjeti kako je Grk, na svakom raskršću, kad bi se zaustavio pred crvenim svjetlom na semaforu, uzrujano čitao novine koje je maloprije kupio.

– Da mi je znati što piše... – razmišljao je naglas Frederic, ne puštajući s oka veliku limuzinu.

– Vrlo...

Charles je htio nešto reći, ali nije uspio završiti rečenicu. Fredericova želja da pročita večernje novine ispunila se brže nego što se nadao. I mnogo neugodnije.

Kad je kolona automobila naglo krenula s raskršća u Ulici Rivoli i jurnula na veliki Trg Concorde (Konkord), debeli brodovlasnik je ljutitom kretnjom otvorio prozor i kroz njega izbacio svježe izdanje "Večernje trube". Struja zraka je ponijela novinske listove prema tamnocrvenom peugeotu u kojem su sjedila dva brijača. I priljepila ih na staklo točno pred nesretnim Fredericom, koji je samo uspio uzviknuti: "Joj!"

Nije vidio ništa pred sobom i naglo je stisnuo kočnicu koja je prodorno zacviljela. Bar dvadeset automobila stalo je na mjestu a negdje otraga začuo se tresak. Progonitelji grčkog brodovlasnika Somaisa poletjeli su glavačke prema prednjem staklu. I u tom trenutku Charles je, udarivši širokim nosom u staklo, uspio pročitati veliki naslov preko cijele stranice novina koje su se izvana priljepile na njihov automobil:

"GDJE JE PRAVA 'MONA LIZA'?"

A ispod toga: "Večernja truba" otkriva svojim čitaocima tajanstvene putove čuvene slike koja luta Parizom a da o tome ne zna nitko ništa, a najmanje uprava muzeja Louvrea.

XXVII

GLAVNO JE OSTATI ŽIV

– Adresu slikara sam našla u tatinom džepu – rekla je Marie Clever i, slegnuvši ramenima, pocrvenjela u licu. – Ako baš hoćete znati... Znae, kad tata otputuje, naš mačak Leo poludi. Traži po kući sve stvari koje imaju tatin miris. Prevrnuo je stolicu, je li tako, preko koje je bio prebačen tatin kaput. Ispale su cigarete, neki papiri... Na jednome je velikim slovima bila napisana slikareva adresa i broj telefona...

– Ne moraš se ispričavati – ozbiljno je rekao Zlatko. – Ja sam to samo onako upitao... Samo me zanimalo kako si tako brzo nabavila adresu mog ujaka. Znači da ga je tvoj tata već prije poznao...

– To zbilja ne znam – rekla je djevojčica.
– Što ćemo sad? – pitao je Koko.
– Šuti, Koko! – podviknuo je Zlatko i bijesno pogledao druga kome su usta još bila masna od pečenih krumpira. – Budi bar jednom ozbiljan.

Tri dječaka i djevojčica sjedili su u sjenici u kojoj je bilo prilično mračno. Marie Clever je na neko vrijeme bila otišla u kuću da bi zamolila sobara Mauricea da telefonira njezinoj kući i sazna da li joj se otac vratio s puta. Ali Mauricea nije bilo kod kuće, ulaz je bio zaključan i ona se pješice otputila kući u Ulicu Erlanger da vidi što je s tatom. Nije je bilo više od sata. Dječaci su dotle ponovno pretresli cijelu pripovijest o "Mona Lizi", od početka do kraja. Svaki je tajnu tumačio na svoj način.

Zlatko je vjerovao da se njegov ujak pokušao obogatiti i da je ponudio brodovlasniku Somaisu da će mu nabaviti pravu sliku Mona Lize za nekoliko milijuna franaka.

Katsarida je mislio da je njegov otac, pohlepan za vrijednim umjetninama, uspio pridobiti jadnog slikara za ovakav opasan naum: kad je Poklepović naslikao tako savršeno sličnu "Mona Lizu", Somais mu je, po mišljenju njegova sina, ponudio velike pare nagovarajući ga da lažnu sliku zamijeni za pravu i pravu ustupi njemu.

Koko je tvrdio – a to je zaprepastilo drugu dvojicu – da nisu krivi ni Somais, ni Poklepović, nego ona ista banda lupeža koja je i njega otela. Po njegovu mišljenju ti nepoznati lopovi, na čelu s bogaljcem, poslali su Michela i Jeana da njega otmu i tako se dokopaju slike znajući da će sumnja pasti na slikara i na brodovlasnika, a ne na njih.

Tada se vratila Marie i zadihano im ispričala da se njen otac još nije vratio kući i da iz uredništva "Večernje trube" neprestano zapitkuju što je s njim.

– Ipak nikako ne razumijem – nastavljao je ponovno Zlatko stišćući vilice svom snagom – nikako ne razumijem kako i zašto je adresa mog ujaka dospjela u džep tvoga oca.

– Zašto? Što je tu čudno? – rekla je Marie. – Tata je novinar. Prirodno je da je on dobio adresu.

– Ali od koga? Ime mog ujaka držalo se u tajnosti. Imao ga je samo režiser Worson. Da mu je nije dao sam Worson ?

– Worson ga uopće nije primio. Tata je htio razgovarati s njime uoči snimanja, ali ga Worson nije primio iako su prijatelji...

– Sve je to ona banda s bogaljcem – oprezno je ubacio Koko.

– Koko! – proderao se Zlatko prijekorno, a onda prošaptao: – Prijatelji? A, tako? Marie, ti kažeš da su tvoj otac i režiser Worson prijatelji... Sad mi napokon sviće...

Ali Marie Clever nije stigla odgovoriti. Na pješčanom puteljku koji je vodio od kuće do sjenice začuli su se brzi koraci. U gustom lišću pojavilo se uzrujano lice staroga sobara Mauricea.

– Dođite brzo ovamo, gospodine Katsarida – reče sobar gladeći se po dugačkoj sijedoj bradi. – Pogledajte! Ovo je užas...

Iz drhtavih staračkih ruku mladi Grk je uzeo novine i razrogačio krupne zelene oči. Bilo je to najnovije izdanje "Večernje trube" koje je još zaudaralo po svježem tisku.

Preko Katsaridina ramena Zlatko je naglas pročitao:

"GDJE JE PRAVA 'MONA LIZA'?"

'Večernja truba' otkriva svojim čitaocima tajanstvene putove čuvene slike koja luta Parizom a da o tome ne zna nitko ništa, a najmanje uprava muzeja Louvrea.

Kao što smo već pisali u našem jučerašnjem broju, u Parizu se snima film o krađi najskuplje slike na svijetu, Leonardove 'Mona Lize', koju je poslije prvog svjetskog rata uspio ukrasti iz muzeja Louvrea jedan ludi talijanski rodoljub. Poduzete su opsežne mjere da prilikom snimanja zaista ne dođe do prave krađe, pa je u tu svrhu neki nepoznati slikar izradio odličnu kopiju prave slike. Odlučeno je da se film snima s lažnom slikom, da bi prava bila na sigurnome. Ali, prava je slika već zamijenjena, i to prije snimanja! Nepoznati slikar je uspio pravu sliku uoči snimanja odnijeti u svoj stan, a lažnu objesiti u Louvre. Opravdano se sumnja da je neki bogataš smislio cijeli plan kako bi se domogao vrijedne slike. On je sigurno platio slikaru da bi zamijenio slike i prodao mu pravu 'Mona Lizu', najvredniju sliku na svijetu. Zanimljivo je da se baš ovih dana u grčkim brodogradilištima završava veliki preookeanski brod, koji će se, kako saznajemo iz pouzdanih izvora, također zvati 'Mona Liza'! Ali to još nije sve. Druga banda gangstera ako to nije jedna te ista – uz pomoć tajanstvenih lica kao što su jedan bogalj, dva dječaka i dva brijača, otima iz slikareva stana čuvenu sliku ne znajući da u rukama ima pravu 'Mona Lizu'. Slikarev nećak uspijeva otimačima preoteti sliku i luta zajedno sa svojim prijateljem (jedan i drugi su maloljetnici) po Parizu noseći ispod ruke neprocjenjivu vrijednost. Gdje je sad prava 'Mona Liza?' Zadnji put smo je vidjeli, vjerovali ili ne, kada je dječacima ispala s vrha Eiffelova tornja. Milijuni i milijuni franaka letjeli su kroza zrak.

Sutra ćemo vas obavijestiti o daljnjim nevjerojatnim pustolovinama 'Mona Lize' koju kroz Pariz slijedi jedino novinar 'Večernje trube'. Zato ne propustite da kupite sutrašnji broj koji će vas izvijestiti o novim pojedinostima u najvećoj prijevari i krađi ovoga stoljeća.

Vaš Mariel Clever."

– Pa to je pisao tvoj tata! – uskliknuo je Katsarida zaprepašteno. – Kako to on sve zna? Čak i ime broda...

– Nevjerojatno! – rekao je Zlatko a vilice su mu zaškripale koliko je stisnuo zube.

– Zbilja ne shvaćam – izustila je Marie Clever i pocrvenjela.

Koko je pomislio kako je najbolje šutjeti, ali nije ni u tome uspio. On nije zurio u novine, kao ostalo troje, nego je motrio staroga sobara. Mauriceova pogrbljena prilika, dugačka bijela brada i povijen nos bili su mu toliko poznati da mu se činilo kao da ga odnekud dobro pozna, premda je bilo sigurno da ga sad prvi put gleda. Motreći sobara, primijetio je kako je starac ustuknuo i široko otvorio oči zapiljivši se u vrtna vrata koja su se naglo otvorila. Tako Koko i nije uspio da drži jezik za zubima nego je prigušeno kriknuo:

– Netko ide!

Netko nije bio nitko drugi nego sam gazda, bogati brodovlasnik Somais. Udarajući bijesno štapom po šljunčanoj stazi i mršteći se kad god bi stao na bolesnu nogu, debeli Grk je, što je brže mogao, žurio prema kući. Usput je neprestano vikao:

– Prokletstvo! Prokletstvo!

Sobar Maurice je natraške uzmicao pred njim. Četvero u sjenici šutke pogledaše jedno drugo.

– Tata je bijesan kao ris! – šapnuo je Katsarida.

– Sigurno je pročitao članak u "Večernjoj trubi" – šapnula je Marie Clever i lukavo se nasmijala sivim očima.

– Zbilja ne shvaćam kako je tvoj otac mogao napisati taj članak i kako zna sve što se događa ako je oputovao iz Pariza? – šapnuo je Zlatko.

– Netko ide! – šapnuo je Koko.

Tek što je stari sobar natraške uletio u kuću, a za njim upao bijesni brodovlasnik, ponovo su se odškrinula vrata koja sa stražnje strane vode u veliki vrt Somaisove vile.

– Brijač! – tiho je izustio Zlatko.

– Brijači! – ispravio ga je Koko i drhtavom rukom se počeo iza uha.

Isprva je kroz vrata provirio široki nos Charlesa Croitiera, brijača iz Avenije Gambetta. Trenutak kasnije, ispod njegova pazuha izvirili su veliki crni brkovi Frederica Brangea, brijača s Trga Auteuil.

– Dao bih odrezati sebi oba uha, ako... – počeo je Katsarida.

– Pssst! – prosiktala je smeđokosa djevojčica i podigla nogu kao da će udariti o pod sjenice, ali se obuzdala.

– Za njima! – protisnuo je Zlatko kroz stisnute vilice. "Glavno je ostati živ!", pomislio je Koko i uzdahnuo.

I tako, pošto su na stražnja vrata vile prvo ušli sobar Maurice i njegov gospodar Somais, ulaznim stubištem počela su se oprezno šuljati dva sumnjiva brijača, tata Charles i tata Frederic.

Malo iza njih na prstima je hodala Marie Clever, djevojčica koja će jednog dana postati slavija špijunka od čuvene Mate Hari. Iza nje se

prikradao Katsarida Somais, zelenooki dječak koji je vruće želio da postane biciklistički as i da svira električnu gitaru, a koga je bogati otac silio da svira klavir. Iza njih je nečujno, sa slikom ispod ruke, koračao na svojim dugačkim nogama, mršavi Zlatko i neprestano se ogledavao da vidi slijedi li ga Koko. A Koko je žalosno mislio o dalekom, dalekom bagremu pod prozorom svoje sobe.

XXVIII BIVŠI LAŽNI BOGALJ

Smiješno ošišani mršavi čovjek s ostatkom čupave bradice ispijao je već trinaestu čašu crnog vina. Uvlačio je dim iz lule i polako ga otpuhivao. Povremeno bi se pokušao uhvatiti za bradicu, ali bi je promašio i uhvatio se za obraz koji je bio unakažen dugačkom brazgotinom. Čim bi debeli vlasnik gostionice na Trgu Paula Signaca primijetio da je gost ispraznio čašu, odmah bi priskočio s bocom u ruci i nalio vina.

– Oh – izustio je Poklepović tužno. – Oh!

– Nije vam dobro, gospodine? – zapitao je uslužni gostioničar.

– Dobro? Meni je užasno, dragi prijatelju... Ja sam mrtvac... Baš kao da sam pao s Eiffelovog tornja... Trinaest godina sam čekao ovakvu priliku i sad, kad mi se pružila – hop!

– Hop, gospodine?

– Čujte, prijatelju – nastavi slikar prinoseći trinaestu čašu ustima – je li se vama kada dogodilo da ste jednog dana bili naj sretniji čovjek na svijetu, a drugog dana najveći nesretnik? Danas ste u sedmom nebu, a sutra, recimo, u sedmom krugu pakla, a?

– Kako da ne, gospodine – pokloni se uslužni gostioničar – naravno da mi se dogodilo. Jednom sam dobio na lutriji trinaest tisuća novih franaka i kad sam dojurio kući da javim ženi radosnu vijest poskliznuo sam se i slomio nogu.

Gostionica je bila zatvorena punih sedam tjedana, tako da sam izgubio mnogo više nego što sam dobio...

– Plavo sunce, dragi moj... to ti je... – zamišljeno je rekao Poklepović.

– Da, gospodine, pravo sunce – ponovio je uslužni gostioničar i pomislio da je gost sigurno već pijan.

A upravo u tom trenutku jedna je sjena pala na čašu crnog vina. Slikar i, gostioničar začuđeno su okrenuli glavu.

Pred njima je stajao nepoznat čovjek s drvenom lijevom nogom i crnim povezom preko desnog oka. Naklonio se i ljubazno nasmiješio.

– Gospodin izvoli? – zapitao je debeli gostioničar.
– Ja bih razgovarao s gospodinom Poklepovićem – rekao je bogalj. – Ako on nema ništa protiv, je li...

– Ja vas ne poznajem – rekao je slikar umorno. – I neću s vama razgovarati... Gotovo! Hop!

– Griješite, dragi Poklepoviću – nastavio je bogalj mirno ali uporno.
– Nije istina da se ne poznajemo. Jučer niste imali šibice na ulici i ja sam vam ih dao... Evo, još su kod vas, na stolu...

– Uzmite svoje šibice i gubite se! Vi ste me uputili brijaču koji me je ovako udesio...

– I tada sam vam bio ponudio da razgovaramo, ali ste odbili – govorio je bogalj ne zbunivši se nimalo. – A ja bih vam uštedio mnogo neugodnosti. Onda sam već znao gdje je vaša slika i htio sam vam pomoći...

Slikar je skočio sa stolice i gotovo prevrnuo stol. Zaljuljao se i zabezegnuto zagledao u tajanstvenog bogalja.

– Zato sam mislio, je li – reče bogalj mirno – ako bar danas hoćete da me saslušate, bit će vam lakše...

– Naravno, naravno – grozničavo prihvati Zlatkov ujak njišući se od trinaest čaša vina u krvi. – Odmah, odmah, hop, hop...

– Bilo bi bolje da se negdje sklonimo, ako nemate ništa protiv. Neće biti zgodno, je li, ovdje na ulici...

– Ako gospoda izvole – uplete se gostioničar – imam otraga jednu sobicu, pod ključem, za posebne, da tako kažem, goste. Potpuni mir...

– Ali ja nekoga čekam – sjeti se Poklepović i promaši rukom ostatak brade pa čak i vrat. – Moram ostati ovdje...

– Ni govora – nasmiješi se bogalj. – Mala Marie ne može tako brzo doći. Ona sad ima drugih briga...

Iako je pio vino, nesretni slikar je bio blijed u licu. Zapanjeno je buljio u neznanca o kome nije znao ništa, a koji je, nema sumnje, znao sve o njemu. "Gotovo je, uhvatili su me", pomislio je. "Bolje bi bilo da sam odmah pošao na Eiffelov toranj..."

Bogalj je srdačno uhvatio Poklepovića ispod ruke i poveo ga za gostioničarem. Nekoliko trenutaka kasnije našli su se u maloj prostoriji u dnu gostione. Slikar je naručio još dvije čaše vina i, kad ih je gostioničar donio i izišao, bogalj je brzo ustao i zaključao vrata.

"Hop!", pomislio je Poklepović i uhvatio se za vrat. "Sad počinje..."

– Ne mogu više izdržati. Oprostite – reče odjednom zagonetni bogalj.

Na veliko slikarevo zaprepaštenje, neznanac je sjeo i, sagnuvši se, počeo nešto raditi oko svoje drvene noge. Odriješio je remenčice, otpustio kopče i – skinuo drvenu nogu. Tada je brže-bolje spustio široku nogavicu, ispravio koljeno i ispod stola se pojavila njegova prava i zdrava lijeva

noga! Ustao je, odložio drvenu nogu u kut i, dobroćudno se smješkajući, prošetao po sobici da bi protegnuo lijevu nogu koja mu je sigurno bila obamrla u neprirodnom položaju.

– To je užasno – rekao je veselo – teško je dugo izdržati... Jedva sam čekao da skinem ovu kladu!

– Pa vi... – mucao je Poklepović gledajući netremice drvenu nogu u kutu. – Vi niste bogalj...

– Ja sam pisac – odgovori neznanac i sjede za stol. – Oh, oprostite, nisam se ni predstavio. Samo časak! – i na još veće zaprepaštenje jadnoga slikara, on strgnu s desnog oka crni povez.

U Poklepovića su sad gledala dva nasmijana i zdrava oka. Lažni bogalj podigne čašu, kucne njome o četrnaestu slikarevu čašu vina i lagano se nakloni:

– Ja sam Kušan. Ivan Kušan, pisac.

– Poklepović. Drago mi je – reče zbunjeno slikar i ne primijetivši da su prestali govoriti francuski.

– Ne morate se predstavljati. Ja vas dobro poznajem. Vi ste u Zagrebu stanovali kod inženjera Kosića, kod Melite... Ja njih vrlo dobro poznajem – otpočne lažni bogalj. – Ali vas sad poznam već i iz Pariza, naravno. Vi ste, je li, junak u mom novome romanu o krađi čuvene "Mona Lize" iz pariškog muzeja Louvrea...

– Ja? – zgranu se Poklepović i štucnu. – Ja mogu biti samo kukavica, a ne junak... Nikada ja nisam bio junak, ne znate vi mene. Ja se i psa bojim, ako niste znali.

– Znao sam – reče pisac i nasmije se. – Ali to sad nije važno. Važno je da znate da ja nisam nikakav lupež, nego vaš prijatelj. Štoviše, osjećam se kriv što sam vas možda previše uzrujao u svom romanu. A zapravo vam moram biti zahvalan, jer ste mi vi pomogli da ova pripovijest bude što zanimljivija...

I, zapanjujući sve više i više blijedog slikara, Ivan Kušan ispriča kako je zapravo on savjetovao doktoru Brnčiću da ovoga ljeta pošalje u Pariz svoga sina Zlatka i njegova najboljeg prijatelja Ratka Milića, zvanog Koko. Kušan je, eto, htio ispričati nove doživljaje iz života svojih junaka, ali kod kuće u posljednje vrijeme nikako da oni dožive što god neobično. Išli su u školu, pisali zadaće, igrali nogomet i živjeli kao stotine i tisuće njihovih vršnjaka. Ali nikakvu pustolovinu nisu ni primirisali. Pisac je zato pomislio da bi možda u velegradu kao što je Pariz mogli doživjeti nešto uzbudljivo. I nije se prevario...

– Samo, znate – govorio je Kušan i smješkao se – iako sam odmah vidio da će biti gužve oko "Mona Lize", nije sve pošlo kako treba. Da se nisam sam upleo, nikada od svega toga ne bi ispao roman. Nabavio sam, je li, ovu drvenu nogu, stavio crni povez na oko. Postao sam najzagonetnije lice u svojoj knjizi.

– Oh – uzdahnu Poklepović i malko uzmakne na stolici kao da nije posve siguran da možda nema posla s luđakom.

Tada mu je pisac potanko opisao kako je u ova dva dana, prerušen u zagonetnog bogalja, više puta iskrsnuo u najodlučnijim trenucima i skretao događaje u onom smjeru koji mu je najviše odgovarao: nesretnom brijaču Fredericu morao je na izlazu iz podzemne željeznice gurnuti u ruku "Večernju trubu" sa zanimljivim člankom o krađi "Mona Lize"; na uglu Ulice Bretonneau i Ulice Pelleport stajao je tako dugo dok ga Koko nije primijetio, pojurio van i izgubio se u nepoznatom gradu; slikaru Poklepoviću je poklonio šibice i natjerao ga da se ode šišati brijaču Charlesu; dječake Jeana i Michela nagovorio je da otmu Koka; na ulazu u Ulicu Auteuil sklonio je načas u torbu prometni znak da bi spriječio prerani susret Kokovih otmičara sa sinom grčkog brodovlasnika; Katsaridi je došapnuo kojim su se autobusom Zlatko i Koko odvezli prema Trocaderu...

– Najteži trenutak mi je bio – reče pisac i nasmija se – kad sam vidio kako čuvena "Mona Liza" leti s Eiffelova tornja.

– Uh – zakrkljao je nesretni slikar. – To nisam ni znao... Gotovo je sa mnom... Vi znate... vi znate sve, pa ne treba da vam govorim...

– Nemojte se uzbuđivati, molim vas – kazao je Kušan i prepustio svoju čašu vina uzbuđenom slikaru. – Ja vam se ispričavam, zaista mi je žao što ste toliko dosada strepili ali znajte da slika koju su dečki vukli amo-tamo po Parizu nije prava.

– Joj! – uskliknu Poklepović te promaši i bradu i vrat.

– Bar da nije prava, dragi moj! Ali jeste! Slušajte...

PRAVA

Muzej Louvre

Prvo je u muzeju visjela prava slika

Ulica Bretonneau
Onda je Poklepović naslikao svoju "Mona Lizu"
PRAVA

KRIVA

Muzej Louvre
Brijač Frederic zamjenjuje slike i, ne znajući, pravu vraća u muzej
Muzej Louvre
Poklepović zamjenjuje slike. U Louvreu visi lažna "Mona Liza"
Ulica Bretonneau
... a u potkrovlju pravo Leonardovo djelo

PRAVA

Ulica Bretonneau

...a Poklepovićeva je opet u potkrovlju dok je Zlatko i Koko ne počnu nosati amo-tamo po Parizu

KRIVA

Slikar ispriča, zamuckujući i štucajući, kako je uspio u Louvreu zamijeniti pravu Leonardovu sliku i na njeno mjesto staviti svoju. Njegov plan je bio jednostavan. Kad se bogati brodovlasnik počeo zanimati za njegovu "Mona Lizu", jer je čuo da se ona uopće ne razlikuje od prave, on je odlučio da svoj rad učini što skupljim. Naumio je da unaprijed zamijeni slike i da, kad počne snimanje, pred brojnim svjedocima i režiserom svoju sliku skine sa zida, a objesi pravu. Iako bi bilo gužve kad se dozna da se snimalo s pravom "Mona Lizom", vrijednost njegove slike bi porasla deseterostruko. Jer svima bi bilo jasno da rad nepoznatoga Poklepovića nije moguće razlikovati od remek-djela besmrtnoga

Leonarda!

A onda je iz potkrovlja u Ulici Bretonneau nestala prava slika koju je on onamo krišom donio! Što je drugo moglo očekivati jadnog slikara nego zatvor od nekoliko godina? Sve su mu lađe odjednom potonule i najbolje bi se bilo baciti s Eiffelova tornja, zar ne?

– Ni govora – uskliknuo je veselo bivši lažni bogalj. – Vi se varate. Slika koja je pala s Eiffelova tornja, više nije bila vaša. U međuvremenu su se upleli brijači, tata Charles i tata Frederic, i ponovo zamijenili slike. Uostalom, dajte mi te šibice... Da, da, te koje sam vam jučer dao. Sad ću vam objasniti. Teško je samo riječima...

Pisac romana uze kutiju šibica koje mu je dodao zbunjeno slikar i raspolovi je.

– Recimo, je li, da je ova polovica prava "Mona Liza" – reče Kušan i napisa na njoj olovkom PRAVA, a da je druga polovica, oprostite, kriva – i preko nje napisa KRIVA.

Tako, pazite dobro.

I pisac stade razmještati dvije polovice po stolu kao da su pješaci na šahovskoj ploči:

– A tko su ti brijači? – zgranu se blijedi slikar. – I zašto bi oni učinili meni takvu uslugu?

– Vama? Ni govora! Oni su mislili samo na sebe. Oni nisu znali, je li, da je u vašem stanu originalna slika i mislili su da u Louvre nose zapravo vaš rad!

– Oh. Vi ste strašno zapetljali taj svoj roman – uzdahne Poklepović i ponovno se primakne stolu. – A što bi bilo da sam ja zbilja skočio s Eiffelova tornja?

– Nikada to ne bih dopustio. Bio bih sigurno pokraj vas i uhvatio vas za ruku. Ili za nogu, ako bi baš trebalo. Osim toga, nisam *ja* zapetljao cijelu pripovijest kako vi to mislite. Onaj koji ju je zapetljao, zapleo se i sam i sjedi vezan u vašem stanu. Vrijeme je da ga posjetimo. Gazda, platiti!

XXIX

SVI PROTIV SVIH

Drhteći cijelim tijelom i bradom stari sobar Maurice ispriječio se pred svojim gospodarom da bi ga zaštitio od nasrtljivih napadača. A brodovlasnik mu je izvirivao iza ramena, mlatarao štapom i vikao:

– Prokletstvo! Tko ste vas dvojica? Što hoćete od mene?

– Van ili ćemo zvati policiju! – kočoperio se sijedi sobar.

– Policiju? Ha-ha – kiselo se nasmijao tata Charles. – To bih zbilja

volio vidjeti... Ako se tko boji policije, onda to sigurno nismo mi. Mi sve imamo snimljeno na magnetofonu, svaku vašu riječ, cijeli vaš dogovor s onim lupežom Poklepovićem. Bolje da nam kažete gdje je slika, prije nego što *mi* zovemo policiju.

– Gdje je slika? – povikao je i tata Frederic kome su crni brkovi podrhtavali kao gavranova krila.

– Slika? – zauriao je brodovlasnik i udario štapom o zid. – Tako, dakle? – I vi tražite "Mona Lizu"... Vi ste ti, koji ste mog papagaja...

– Nemojte se uzbuđivati, gospodine, boljet će vas noga – umirivao ga je sobar Maurice.

– Pa, gospodine – podviknuo je tata Charles. – Mi tražimo sliku "Mona Lize". I ne samo što je tražimo, mi ćemo je štoviše i naći. U ovoj kući!

– Prokletstvo! – prodera se Somais. – Van!

Tada se odjednom začu s vrata miran glas mršavog visokog dječaka ošišanog poput Mongola:

– Tu je slika.

– Samo polako, sve će se objasniti – rekla je Marie Clever i nasmiješila se krupnim sivim očima.

– Smiri se, tata, ti nisi ništa kriv – dobacio je Katsarida i prišao ocu.

– Na primjer... – počeo je Koko, ali nije znao što da kaže.

Odrasli su začuđeno pogledali četvorku koja je ušla u sobu. Činilo se da nitko ništa ne shvaća. Samo se stari sobar zadovoljno osmjehivao.

Zahvaljujući Marie Clever, koja je protumačila sve što je ona znala o zagonetnim događajima oko dvije slike "Mona Lize", malo-pomalo prisutni su počeli shvaćati što se sve događalo u protekla dvadeset i četiri sata. Tata Frederic i tata Charles su shvatili i drugima objasnili kako su oni zamijenili već zamijenjenu sliku i kako prema tome ona koja je pala s Eiffelova tornja i koju sad Zlatko drži pod rukom, nije prava "Mona Liza", nego rad slikara Poklea. I tada je Zlatko prvi put odlučio da odloži sliku i nasloni je uza zid. Do tada ju je neprestano, "za svaki slučaj", čvrsto držao pod rukom tako da su mu prsti već zamrli.

Napokon se debeli brodovlasnik zavalio u naslonjač i osjećajući kako mu prolazi bol u nozi, otpočeo svoju kratku ispovijest:

– Vidite – govorio je umorno ali zadovoljno – sretan sam što je došao kraj mojim mukama. Kad je nestala Rafaelova "Kleopatra", ja sam slučajno krstio svoj novi brod istim imenom... Novine su posumnjale u mene jer su znale da volim umjetnost i da skupljam slike. I sad, baš kad su počeli snimati film o "Mona Lizi", meni je palo na pamet, na nesreću, da svoj novi brod okrstim imenom Leonardove slike.

– Tata – priskočio je odjednom Katsarida a zelene oči su mu pobjedonosno sjevnule kao da stiže prvi na cilj u trci "Tour de France". – Samo nešto: u ono vrijeme, kad je nestala "Kleopatra", mi smo putovali

novim brodom iz New Yorka i ti si se svaku noć zaključavao u kabinu u koju nitko nije imao pristupa. Dao bih sebi odrezati oba uha, ako nisi.

– Reci mu, Maurice – reče Somais umorno.

– Gospodin Somais su potajno svake noći slikali slike s ribama i nisu htjeli da ih bilo tko vidi i smeta – spremno reče stari sobar i nakloni se.

– Tata – uzbuđeno nastavi Katsarida kao da ga ovaj odgovor nije zadovoljio. – Još nešto. Marie nam je sve lijepo objasnila, ali je jedno zaboravila... Sinoć ste ti i Maurice krišom unijeli u kuću zamotan, plosnat predmet koji je nalik na...

– Reci mu, Maurice – prekinu ga Somais nestrpljivo.

– To je trebalo biti iznenađenje za vaš petnaesti rođendan, gospodine Katsarida. Gospodin Somais su vam kupili električnu gitaru – objasni Maurice veselo.

Marie Clever je pljesnula rukama tako da su joj se smeđi uvojci zavrtjeli oko glave, a Katsarida je posramljeno pogledao u pod. Ali prije nego je itko uspio štogod dodati otvorila su se vrata i u sobu je banuo krupan čovjek crne brade sa žutom kapicom iznad tamnih naočala. Bio je to glavom čuveni glumac i režiser Alles Worson.

– To je on! – oduševljeno je povikala Marie i poletjela prema novome gostu. – Vidite da se razlikuje od onoga vezanoga!

– Gluposti! – zagalamio ja Alles Worson. – Dosta mi je gluposti. Došao sam da raščistimo račune, gospodine Somais... Jedan moj prijatelj me zamolio da mu pomognem kako bi vas raskrinako i namamio u zamku. Međutim, čini mi se da ste vi njega namamili u zamku i ipak se domogli slike...

– Gospodine Worsone – uzbuđeno ga je hvatala za ruku Marie Clever. – Sve ćemo vam objasniti...

– Ali sad je dosta gluposti – mlatarao je Worson rukama i usput dizao u zrak djevojčicu koja mu se držala za rukav. – Čak ste se usudili da mi pošaljete špijune u stan, evo ovu dvojicu...

Svi prisutni se okrenuše prema vratima u koja je upro prstom crni bradonja.

– To je moj sin! – povikao je brijač Fredric.

– I moj Michel! – povikao je brijač Charles.

– To su tata Charles i tata Frederic – povikali su Jean i Michel u jedan glas.

– Možda ćete nam vi, dečki, objasniti tko su zapravo ovi vaši očevi koji nastupaju kao brijači i unakaze svakoga tko im dopadne u šake? – upita važno Zlatko.

– Brijači, ha-ha – prasnu Jean u smijeh.

– Što sam ti rekao, Jean? – nasmije se i Michel, a oči mu se sasvim suziše u kutovima. – Dakle, oni su udesili Mongola. Pogledaj mu bulju!...

– Brijači, veliš, Zlatko – uozbilji se Jean. – Naravno da nisu brijači. Tata Frederic i tata Charles rade u osiguravajućem društvu. Uprava muzeja je sigurno osigurala "Mona Lizu" na neku ogromnu svotu, za slučaj krađe i oštećenja. Ako tko od službenika osiguravajućeg društva uspije spriječiti štetu ili nestanak nekog skupocjenog osiguranog predmeta, društvo mu isplaćuje bogatu nagradu. Lani su se prurušili u vatrogasce da bi pazili izbliza na dragulje nekog engleskog lorda i samo što nisu poginuli...

– Dok ih nije ćopila policija i strpala u ćorku – doda veselo Michel.

– A da im je uspelo da zarade nagradu – nastavi Jean ozbiljno pripalivši cigaretu, što se inaće ne bi usudio pred ocem – onda bi Michel išao na Azurnu obalu, a ja na Loiru. To nam obećavaju već tri godine...

Dok su lažni brijači zbunjeno piljili u debeli sag na podu salona misleći na koliku svotu je osigurana ovako bogata kuća, domaćin je udario štapom i zaurlao:

– Sad mi je jasno! Sad mi je jasno kako su se domogli mog Cesara, mog papagaja. Ja sam ga osigurao na izložbi i to sigurno kod njih! Onda su mi podmetnuli onog obojenog lešinara...

– Cesar je živ i zdrav – oprezno reće Charles.

– Dali smo mu konopce... hoću reći: konoplje – lupnu Frederic.

Ali prije nego je bijesni Grk uspio bilo što uzvratiti, na vratima se pojavila nova osoba. Pred okupljenim društvom stajao je, smiješno potkresane kose i dubokih ožiljaka na licu, poznati novinar "Većernje trube" – Marcel Clever.

– Tata! – uzviknula je Marie i potrćala prema njemu.

– Ipak si se vratio... A ja sam mislila, je li tako...

– Pustimo sad to Marie – odgovori novinar ozbiljno.

– Poslije ću ja tebe nešto važno pitati. Prije toga se moram nekima od prisutnih isprićati... Ja sam Marcel Clever, novinar "Većernje trube" koji je prilićno neslavno sudjelovao u ovim smiješnim događajima oko "Mona Lize", i prave, i krive...

– Prokletstvo! – zavikao je brodovlasnik Somais i uhvatio se za bolesnu nogu. – Maurice, izbaci tu bitangu napolje...

– Pustite ga, gospodine Somais – umiješa se Alles Worson ljubezno.

– On je moj prijatelj i objasnit će vam kako je došlo do ovih – nesporazuma...

– Jeste, pokušat ću – nastavi novinar. – Vi znate da su se u Parizu i u svijetu širili glasovi kako se neki bogataši pokušavaju domoći slika iz francuskih muzeja. Ja nisam nikada sumnjao u gospodina Somaisa, ali sam sumnjao u druge, u mnoge male lupeže koji će iskoristiti ovu priliku i pokušati se domoći slike. Ćekao sam samo tko će se prije zaletjeti. Nesretni slikar Pokle je svoj rad htio učiniti što vrednijim i privremeno ga zamijeniti za Leonardovu sliku. Bojao sam se da će taj potez iskoristiti

netko treći. Tako smo se zapravo svi bojali jedni drugih i jedni u drugima gledali lopove. Ispali smo smiješni i mi novinari, i gospoda iz osiguravajućeg društva, i gospodin Somais koji me mrzi...

– Ti si najviše ispao smiješan – prasnu u smijeh Worson. – Kako samo izgledaš u mom odijelu...

– Da, mene su čak ovi dečki vezali kao lupeža – reče novinar i izvadi iz džepa lažnu bradu, tamne naočale i žutu kamicu. – Moj prijatelj Alles dopustio mi je da danas nastupam u njegovoj ulozi. Jučer sam tobože otputovao iz Pariza, a danas sam, prerušen kao Worson, prisustvovao početku snimanja. Mislio sam da ću tako biti najbliže uzbuđljivim događajima. I vidite kako je uzbuđljivo završilo – za mene. Da nije bilo Poklepovića koji me je oslobodio... Hej, gdje je on?

Sad su istom svi uočili kako iz predsoblja oprezno proviruje ostatak bradice slikara Poklepovića zvanoga Pokle. Onda on napokon oprezno promoli u sobu cijelo svoje žuto lice s velikom brazgotinom.

– Aha! – podviknu brodovlasnik tek što je ugledao slikara na vratima. – Lopov! Izdajica! On me je htio uvaliti! Ja nisam htio kupiti pravu "Mona Lizu", nego onu koju je on nadrljao...

Jedva su umirili bijesnoga domaćina koga je užasno zaboljela noga. Režiser Worson mu je ponovno objasnio da zapravo nitko nije nikome podvalio nego da su svi samo sumnjali jedni u druge. Štoviše, rekao je Worson, policija je i te kako budno motrila što se događa oko "Mona Lize" i, kao što je tek maloprije doznao, već je odavno bila zamijenila sliku na zidu jednom posebnom fotografijom na platnu koju nitko nije mogao razlikovati ni od prave ni od Poklepovićeve "Mona Lize". Samo je tako, uostalom, i objašnjivo da su i Poklepović i službenici osiguravajućeg društva Frederic i Charles mogli nesmetano unositi i iznositi dragocjenu sliku iz muzeja.

Jean i Michel su dođe objasnili tati Fredericu k tati Charlesu kako su bili odlučili da im se osvete zato što ih nisu ove godine, iako su završili razrede s vrlo dobrim, povelili na Azurnu obalu i Loiru, kako su im bili obećali. A novinar je odveo u kut svoju kćerku i, izvukavši iz džepa najnovije izdanje "Večernje trube", tiho je zapitao:

– Znaš li ti možda, Marie, tko je poslao u uredništvo mojeg lista članak "Gdje je prava 'Mona Liza'?" i potpisao ga mojim imenom?

– Oprosti, tata – rekla je skrušeno mala špijunka. – Ja sam ti samo htjela pokazati... Ti nekad misliš da sam još balavica, da me ne možeš nigdje voditi... Da, tata, ja sam ga napisala, ti to znaš...

U međuvremenu su Zlatko i Koko držali jasnoga slikara ispod ruku, tješili ga i hrabрили. Nije bilo nikakve sumnje da se on proslavio i da će brodovlasnik, čim se smiri, otkupiti njegovu "Mona Lizu" za velike novce. Onda se odjednom slikar pokušao uhvatiti za bradu ali je samo noktima strugnuo po vratu i uzbuđeno prošaptao:

– Jao, plavoga mi sunca, skoro sam zaboravio. Lažni bogalj! Bivši lažni bogalj! On je dolje pred vratima... Naravno, nije to nikakav bogalj. Skinuo je i nogu i povez s oka. On je veliki prijatelj svih nas i osobito bi htio s tobom razgovarati, Koko. Čeka te dolje.

Koko se nepovjerljivo ogledao i počeo lijevom rukom iza desnog uha, ali se nije usudio priznati da se boji izići iz sobe. Zlatko ga je ispratio strogim pogledom i on je brzo otvorio vrata i našao se u mračnom stepeništu.

Kad su se penjali, nije primijetio da su stepenice tako dugačke. Sad je silazio i silazio a izlaz nikako da se pojavi. Činilo mu se da sanja. Ogledao se i spazio za leđima beskrajno stepenište. U dubini, pred njim također nije bilo kraja stepenicama. Potrčao je svom snagom i činilo mu se da već trči sate i sate. Kap znoja izbila mu je na vrhu šiljasta nosa. Onda mu je odjednom prijazan glas šapnuo iz mraka:

– Gotovo je, Koko, probudi se.

Jeka u beskrajnom hodniku je ponovila: "Probudi se..."

XXX

NEMAŠ TI POJMA ŠTO JE SAN

– Da si lud, znao sam – govorio je Zlatko po deseti put hodajući gore-dolje po sobi i povremeno cupkajući listiće s bagremove grane koja se pružala prema otvorenom prozoru. – Ali da si tako lud, e, to zbilja nisam znao...

Koko je ležao u krevetu, smješкао se i povremeno češao lijevom rukom iza desnog uha.

I sad mu još nije bilo jasno kako se tako dobro sjećao svake sitnice iz uzbudljiva sna. Prije četiri dana, uoči puta u Pariz, Kokova sestra je u rano jutro uplašeno dotrčala majci i rekla joj da ne može probuditi bracu. Uistinu, Koko je tog dana ostao ležati u krevetu, strašno se znojio i buncao kojekakve gluposti koje nitko nije razumio. Spominjao je papagaje, kitove, morske pse i bogalje a povremeno je čak govorio i na nekom stranom jeziku, slično kao kad je učio napamet francuske glagole. Pozvali su liječnika. Bolest je potrajala dva dana. Put u Pariz je odgođen. A cijeli treći dan Koko je Zlatku pričao uzbudljivi san o krađi "Mona Lize", koji ga je mučio u groznici. Zlatko je znao da Koko ne bi nikada uspio izmisliti takvu priču. Nije bilo nikakve sumnje da je Koko zbilja usnio taj dugački i napeti san. A san je bio toliko zanimljiv da je dugonja neprestano iznova zahtijevao od svog mlađeg druga da mu prepričava i ponavlja pojedine zgode. I kad god bi Koko ponovio neki dio priče, Zlatko bi se ushodao, vrtio velikom glavom i govorio:

- Da si lud, znao sam, ali da si tako lud, e, to zbilja nisam znao...
- Ali, Zlatko – oprezno bi se Koko branio iz kreveta – to je takav san... Doktor kaže da to dođe, na primjer, od uzbuđenja... Čovjek se toliko uzbuđi prije puta, da se razboli, dobije groznicu i svašta mu se privida...
- Ali ti si odmah morao znati da je to san. Ja bih odmah znao – ljutio se Zlatko tvrdoglavo.
- Kako možeš u snu znati da sanjaš? Zato i jest san, na primjer, što ne znaš da je san, za razliku kad nije san pa znaš da nije...
- Nemoj se zafrkavati, Koko! Što ti svašta petljaš: jest san, nije san! Ma slušaj, kako ti odmah nije bilo jasno da su sva ta lica iz sna tvoji znanci?
- Kakvi znanci? – zgranu se Koko.
- Prijatelji iz škole, poznanici iz susjedstva, sa Zelenog Vrh! Eto, uzmimo toga Michela Croitiera. Crna kosa, uske oči i kako se samo izražava!... To ti nije nitko drugi, nego tvoj neprijatelj iz susjedstva – Miki Hrvatić. I slično se zove, je li tako? A sin lažnog brijača Frederica, onaj sa citroenom, koji puši i ima brkove? Zar to nije Ivo Branje sa Zelenog Vrh? U tvom snu se, istina, zove Jean Brange, ali mu to dođe na isto, je li?
- Koko se, blijed u licu, uspravio u krevetu. Bio je jednako uzbuđen kao i u najnapetijem trenutku sna, kad su ga nepoznate ruke zgrabile za vrat ispred spomenika Karlu Velikome.
- Svi tvoji neprijatelji, kao što su Ivo i Miki, ostali su ti neprijatelji i u snu. Čak im se ni očevi nisu promijenili. Ivin otac je i u zbilji – brijač. A prijatelje je još lakše poznati. Mala Marie je Marijana iz tvog razreda. Ista smeđa kosa, sive oči, skuplja slike glumaca i igra se špijunke...
- Ali tko je onda, na primjer, Katsarida? Onaj Grk? – tiho je izustio Koko češući se drhtavom rukom iza uha.
- Joj, Koko, pa to je bar jasno... Zar nisi nikada imao prijatelja zelenih očiju, koji je lud za biciklom, koji je čak jednom tako pao s bicikla da je slomio nogu, koji neprestano čita stripove i voli fotografirati? A? I još ima oca koji se bavio slikarstvom i koji je u ratu ranjen u nogu i malko šepa...
- Žohar! – uskliknu Koko i iskoči iz kreveta. – Tko bi mislio da Katsarida, s tako čudnim imenom...
- Tko bi mislio? – vikao je Zlatko a vilice su mu se sasvim zašiljile.
- Pa sam si čuo u snu da je "katsarida" samo nadimak i da je na grčkom to ime nekog kukca. Je li tako? Kladio bih se da "katsarida" znači nešto kao – žohar!
- Ali kako ja to mogu znati u snu, kad ni na javi ne znam grčki.
- Jao, Koko, nemoj me zafrkavati! – uhvati se Zlatko za glavu. – Pa zato to i jest san. U snu ne znaš da sanjaš. Zato i jest san što ne znaš da sanjaš, za razliku kad nije san pa znaš da nije...

Koku se činilo da je tako nekako i on maloprije mislio, ali se ništa nije usudio reći. Ponovno se zavukao u krevet i pokrio do brade. Onda se još nečega sjetio i tiho rekao:

– Imaš pravo, Zlatko. Sad mi je i novinar jasan. Marcel Clever. To je onaj pjesnik Mario sa Zelenog Vrha, znaš... u koga smo sumnjali, na primjer, da je lopov. A onaj sobar Maurice, sjedi starac dugačke brade, to je naš prijatelj Isak, stari pilar. Vidiš, i pjesnik Mario ima mačka narančastih očiju s kojim razgovara kao da je ljudsko biće...

– Bravo, Koko! Sad ti je napokon jasno, sad znaš i za sve druge...

– Ne znam, Zlatko – opet će oprezno Koko. – Ja ti, na primjer, ne poznajem ni jednog živog slikara...

– Ne poznaješ nijednog slikara? Čuj, Koko, da li ti mene zbilja zafrkavaš ili ti se još muti u glavi? Pa prije deset dana sam ti posudio knjigu "Lažeš, Melita", koju je napisao Ivan Kušan. Iz nje si posudio za svoj san slikara Poklepovića, koji slika samo plava sunca. A tako ti se u san uvukao i pisac, koga inače ne poznaš, pa si mu za svaki slučaj nabio povez na oko i drvenu nogu. Čuj, Koko, ti nisi čak ni papagaju izmislio ime, je li ti jasno? Zove se Cesar, isto kao i tvoj pas Car...

– A onaj režiser? – šapnu Koko. – Onaj čuveni režiser i glumac s velikom crnom bradom?

– Oh! – nasmije se Zlatko. – To je bar jednostavo. Orsona Wellesa si prekrstio u Allea Worsona, baš kao što si Moniku Vitti pretvorio u Veroniku Mitti a Petera O'Toola u Toma O'Poola. To je zato što ti nemaš pojma o filmskim glumcima. Pitaj Marijanu, ona će ti sve objasniti.

Čupavi dječak još se dublje zavukao u mekanu posteljinu. Dobro se prisjećao kako mu se već u snu učinilo da odnekud poznaje i Michela, i Jeana, i brijača Charlesa, i malu Marie Clever, i gotovo sve ostale, ali je svejedno mislio da se vara, jer, napokon, on još nikada prije nije bio u Parizu i nije ih mogao upoznati. Sad mu je gotovo bilo žao što je njegov san pun običnih osoba iz okoline.

– Ja bih se na tvom mjestu sto puta probudio – nastavljao je Zlatko uporno. – Odmah bih znao da sanjam. Slušaj, kako bi se ti uopće mogao sporazumijevati s onim pariškim dečkima? Na francuskome? Bi li ti uopće znao reći: *J'ai faim?* A?

– Molim? Što kažeš? – zgranu se Koko i pokrije do očiju.

– Vidiš, ti ne bi znao reći ni da si gladan. Kad ja ne bih znao ni beknuti francuski, kao što ti ne znaš, bilo bi mi odmah sumnjivo i sigurno bih se probudio. A o "Kleopatri" da se i ne govori...

– O "Kleopatri"? – jeknuo je Koko duboko ispod pokrivača i pokrio se preko glave.

– Da ti imaš malo soli u glavi, dragi moj, sjetio bi se da talijanski slikar Rafael nikada nije naslikao nikakvu "Kleopatru" o kojoj se toliko lupeta u tvom blesavom snu.

Dječak pod pokrivačem nije se usudio spomenuti da on isto tako nikada prije nije čuo ni za Leonardovu "Mona Lizu". Zlatko je dotle i dalje užurbano koračao po sobi, hvatao se za glavu, uzdisao i spominjao stotinu razloga zbog kojih bi se on probudio i prekinuo mučni san.

Kad mu je postalo neizdrživo toplo pod pokrivačem i kad mu ja kap znoj kliznula niz šiljasti nos, Koko se odjednom odlučno uspravio u krevetu i hrabro rekao:

– Zlatko, ti si kriv!

– Što kažeš? – zaprepasti se Zlatko i prvi put zastade nasred sobe.

– Pa tako, na primjer... – zbuni se Koko provirujući iz postelje. – Ti si mi toliko napričao o Parizu, o tome kako pucaju već na aerodromu, pa te bace među sedam kitova, zgrabe te grbavi zvonari... Ja sam se od toga razbolio – govorio je čupavi dječak sve odlučnije. – Zato sam dobio groznicu... Ne moram uopće više putovati... Baš kad bih se i usudio... Kao da sam već sto puta bio i kao da su me...

– Nemaš ti pojma. Što je Pariz! – zaurla opet Zlatko a vilice mu se zašiljiše kao što su mu se ,već sto puta zašiljile u ovom romanu. – Kad ga vidiš, nećeš takve gluposti pričati. Nemaš ti pojma što je Pariz...

– Nemaš ti pojma što je san! – oštro odbrusi Koko i obriše znoj s nosa. – Jedan ovakav san vrijedi kao trinaest tvojih Pariza. Ne moraš, na primjer, uopće putovati. Ja samo legnem, pokrijem se preko glave i mogu otići kamo hoću. U snu mogu otići kamo hoću. I u New York, i u Tokio, i u... što ja znam gdje... A ti ne možeš, eto, baš ne možeš, tebi treba vlak, avion, ujak, na primjer... Jedan moj san vrijedi kao trinaest tvojih Pariza.

– Znao sam da si lud – reče visoki dječak ogorčeno i odmahnu rukom – ali da si tako lud, nisam znao.

I, zalupivši vratima, Zlatko iziđe iz sobe pomislivši kako će, kad idući put bude imao priliku da negdje otputuje, izabрати pametnijeg suputnika.

A Koko se pokrije preko glave pomislivši kako bi možda bilo zgodno da još večeras otputuje na drugu stranu svijeta.

BILJEŠKA O PISCU

Ivan Kušan rođen je 1933. u Sarajevu. Od 1939. živi u Zagrebu gdje je završio srednju školu i diplomirao na slikarskom odsjeku Akademije likovnih umjetnosti.

Od 1953. objavljuje članke i novele po mnogim listovima i časopisima, a istovremeno i prijevode s više jezika. Objavio je dvije knjige novela, tri romana i sedam knjiga (romana) za djecu i omladinu: *Uzbuna na Zelenom Vrhu*, *Koko i duhovi*, *Domaća zadaća*, *Zagonetni*

dječak, Lažeš, Melita, Koko u Parizu koji je nagrađen nagradama "Ivana Brlić-Mažuranić" i "Grigor Vitez" te *Strašni kauboj. Domaća zadaća* dobila je Nagradu grada Zagreba. Kušanove knjige prevedene su na mnoge jezike u zemlji i u svijetu, a pisac je imenovan kandidatom za međunarodnu nagradu "Andersen". Piše i za radio, kazalište i televiziju. Autor je i TV-serije *Dvadeset slavnih*. Mnoga izdanja svojih knjiga sam je i ilustrirao.

SADRŽAJ:

<u>I</u>	<u>NEMAŠ TI POJMA ŠTO JE PARIZ</u>
<u>II</u>	<u>NAJVREDNIJA SLIKA NA SVIJETU</u>
<u>III</u>	<u>NAJSLAVNIJI NOVINAR FRANCUSKE</u>
<u>IV</u>	<u>KRC! – REČE PAPAGAJ</u>
<u>V</u>	<u>KOLJAČ S BRITVOM I ŠKARAMA</u>
<u>VI</u>	<u>HLADAN TUŠ</u>
<u>VII</u>	<u>TATA, ZAŠTO KIDAŠ?</u>
<u>VIII</u>	<u>PREDAJ SE! NAŠ SI!</u>
<u>IX</u>	<u>ZAPETLJANO KAO PAUČINA</u>
<u>X</u>	<u>ĐAVOLJI SAVJET</u>
<u>XI</u>	<u>PAZI DA GA NE ZAKOLJEŠ</u>
<u>XII</u>	<u>MEĐU MORSKE PSE U JEZERO</u>
<u>XIII</u>	<u>PETAK, I JOŠ TRINAESTI</u>
<u>XIV</u>	<u>GDJE JE TA POLICIJSKA STANICA?</u>
<u>XV</u>	<u>NAJDUBLJI RAZGOVOR NA SVIJETU</u>
<u>XVI</u>	<u>NEVIDLJIVI ZNAK</u>
<u>XVII</u>	<u>SLIKARU SE LOŠE PIŠE</u>
<u>XVIII</u>	<u>MILIJUNI U ZRAKU</u>
<u>XIX</u>	<u>ČUDACI IZ PROŠLOG STOLJEĆA</u>

XX

SAMO DRŽI SLIKU NA OKU

XXI

NA KIŠI SE PTIĆI POZNAJU

XXII

NI INSPEKTOR SIMO NE BI POMOGAO

XXIII

KIT IMA LAŽNU BRADU

XXIV

SVE JE LAŽNO

XXV

IDEMO NIKOME

XXVI

GDJE JE PRAVA SLIKA?

XXVII

GLAVNO JE OSTATI ŽIV

XXVIII

BIVŠI LAŽNI BOGALJ

XXIX

SVI PROTIV SVIH

XXX

NEMAŠ TI POJMA ŠTO JE SAN

BILJEŠKA O PISCU